

การใช้มาตรการเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา

นายเกษมสันต์ อัมพันธ์

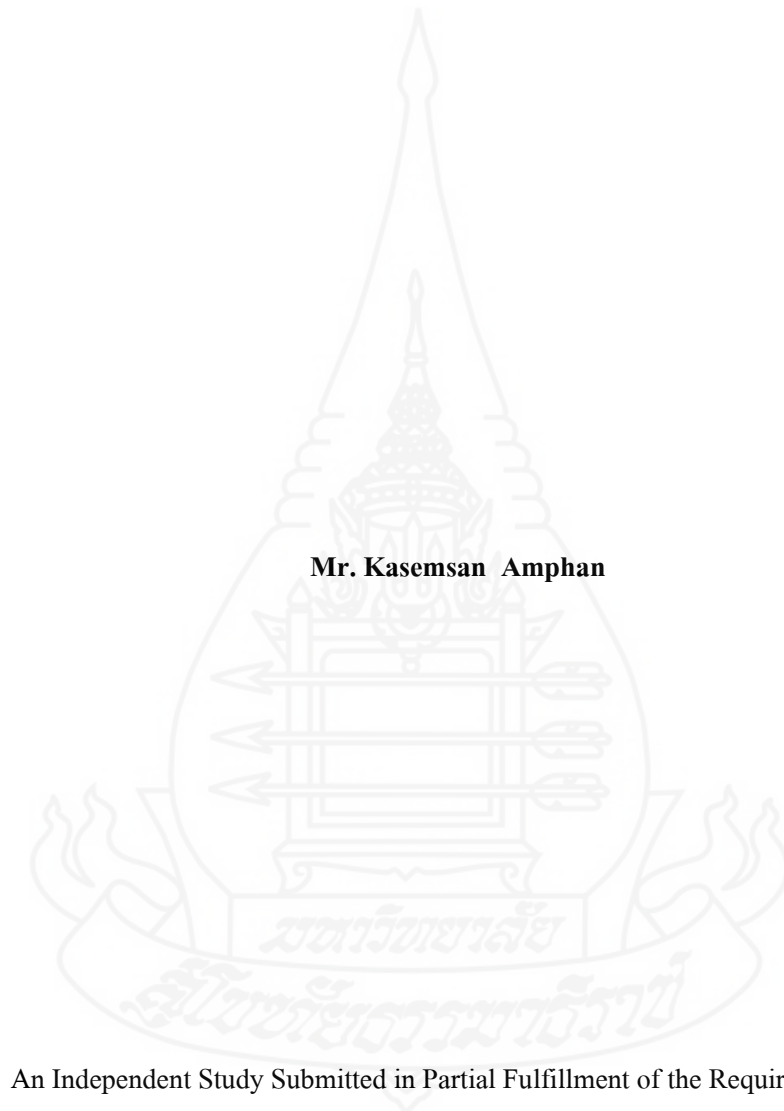

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2557

The Measures to Remedy Juvenile as the Criminal Offenders

Mr. Kasemsan Amphan

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

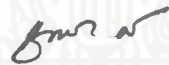
Sukhothai Thammathirat Open University

2014

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การใช้มาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด
คดีอาญา
ชื่อและนามสกุล นายเกษมสันต์ อัมพันธ์
วิชาเอก กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ชนินาฏ ลีคส์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2558

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ชนินาฏ ลีคส์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชัย ศรีรัตน)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาณุมาศ ชัดเจงาม)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การใช้มาตรการเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา

ผู้ศึกษา นายเกษมสันต์ อัมพันธ์ รหัสนักศึกษา 2554002283 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ชนินาฏ ลีดส์ **ปีการศึกษา** 2557

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการใช้มาตรการเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการใช้มาตรการในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา และเข้าใจถึงแนวทางและวิธีการใช้มาตรการในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา 3) เพื่อศึกษากฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา 4) เพื่อหาแนวทางแก้ไขมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสาร ด้วยการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา ตำบทยกกฎหมาย วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารประกอบการเรียนการสอน รวมถึงข้อมูลบนสารสนเทศ อินเทอร์เน็ต ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ผลการศึกษาพบว่าการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามีปัญหาเรื่องในประเด็นการให้ความยินยอม ดังนั้นจากการศึกษาจึงเห็นควรให้มีการแก้ไขกฎหมายในกรณีผู้เสียหายเป็นบุคคล หากสามารถติดตามมาให้ความยินยอมได้ก็ให้ผู้เสียหายให้ความยินยอม แต่หากไม่สามารถติดตามได้ก็ให้พนักงานอัยการให้ความยินยอมแทน ปัญหาการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนซึ่งขาดแคลนบุคลากร เห็นควรว่าให้นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้เพื่อให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู และควรมีการบัญญัติกฎหมายให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนด้วย เด็กหรือเยาวชนที่ผ่านการฝึกอบรมที่เตรียมความพร้อมครบกำหนดระยะเวลา ควรกำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติไว้

คำสำคัญ การแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เด็กและเยาวชนคดีอาญา

Independent Study title: The Measures to Remedy Juvenile as the Criminal Offenders
Author: Mr. Kasemsan Amphan; **ID:** 2554002283; **Degree:** Master of Laws;
Independent Study advisor: Chaninat Leeds, Associate Professor;
Academic year: 2014

Abstract

The purpose of Independent study on the Measures to Remedy Juvenile as the Criminal Offenders is to 1) study the concept theories related to the criminal justice process associated with take for the treatment rehabilitate the juvenile offending 2) analyze the problems of incorporating in therapy rehabilitate juvenile offending and insight the guidelines and methods to take for treatment the juvenile offending 3) study international law related to the measures corrected reconstruction the juvenile offending. 4) find solutions the remedial measures with rehabilitation the juvenile offending.

This independent study was qualitative research by researching documents and gathering information from the textbooks, legislation thesis research report. documentation of instruction and includes of Information on the Internet either in Thai and English.

The study has found that guidelines in order to resolve the rehabilitation of juvenile by taking an extra measure instead of the criminal proceedings use should an amendment to the law to Section 86, first paragraph the obtain the consent of the victims for rehabilitation of youth in juvenile training center, which has a shortage of staff. Restorative Justice should be used so that families and communities to participate in rehabilitation therapy should be the law designated communities to participate in the rehabilitation of the juvenile who trained to prepare to keep before release due should be on probation.

Keywords: Measures to correct the with rehabilitation, The juvenile offending the criminal case

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลือและความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ชนินาฏ ลีตส์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของข้าพเจ้า ผู้ซึ่งมีความรู้และเชี่ยวชาญ เกี่ยวกับเนื้อหาการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ โดยท่านได้สละเวลาอันมีค่าให้ความอนุเคราะห์ในการช่วยเหลือการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ตลอดจนการให้คำแนะนำในการจัดทำและเรียบเรียง อีกทั้งช่วยเหลือด้านการตรวจทานและแก้ไขข้อบกพร่องของการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้ศึกษามีความสำนึกในความกรุณาของท่านอาจารย์เป็นอย่างยิ่งจึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชัย ศรีรัตน์ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการร่วมเป็นคณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ รวมทั้งการให้คำแนะนำในการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้

ผู้ศึกษาใคร่ขอขอบคุณผู้มีพระคุณท่านอื่นที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือให้คำแนะนำ และให้ข้อมูลแก่ผู้ศึกษาจนทำให้การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ในส่วนของคุณประโยชน์และคุณค่าทางวิชาการของการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอให้คุณความดีเหล่านั้นเป็นเครื่องบูชาแก่บิดามารดา บุรพจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน แต่หากการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใดผู้ศึกษาต้องขออภัยและขอน้อมรับไว้เพียงผู้เดียว

เกษมสันต์ อัมพันธ์

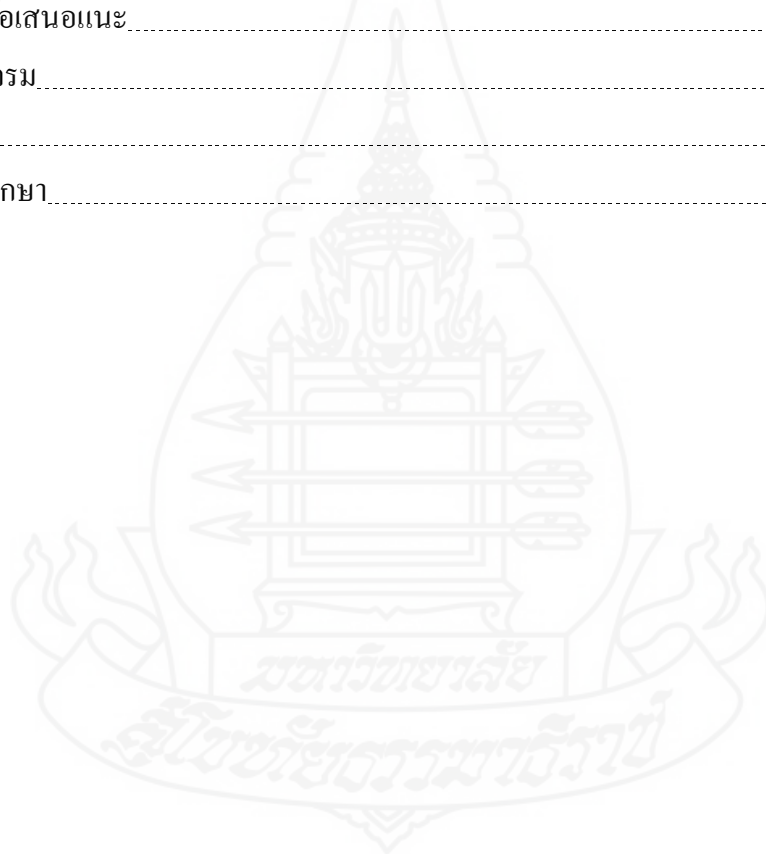
เมษายน 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การศึกษา	3
ขอบเขตของการศึกษา	4
ระเบียบวิธีศึกษา	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา	5
ความเป็นมาของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ในประเทศไทย	5
ทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน	7
กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย	11
แนวคิดการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด โดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์	15
กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการกับเด็กหรือเยาวชน ที่กระทำความผิด	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	23
บทที่ 3 การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา	
ตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ	26
การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาตามกฎหมายไทย	26
การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ	35
เปรียบเทียบกฎหมายและมาตรการในการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ของต่างประเทศ	36
มาตรการในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 วิเคราะห์มาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามหลักกฎหมายไทย.....	52
วิเคราะห์มาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามหลักกฎหมายอาญา.....	52
วิเคราะห์มาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและ ครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553.....	54
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	60
สรุปผลการศึกษา.....	60
ข้อเสนอแนะ.....	64
บรรณานุกรม.....	68
ภาคผนวก.....	71
ประวัติผู้ศึกษา.....	90

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อเด็กและเยาวชนต้องหาว่ากระทำผิดอาญาและถูกจับดำเนินคดี เจ้าพนักงานตำรวจก็จะนำผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนมาที่ศาลเยาวชนซึ่งอยู่ในท้องที่เพื่อให้ศาลตรวจสอบการจับกุม เมื่อศาลตรวจสอบการจับกุมแล้วหากการจับกุมชอบด้วยกฎหมายหากมีบิดามารดาผู้ปกครองติดตามมายื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวศาลเป็นผู้พิจารณาสั่งปล่อยชั่วคราว หรือถ้าไม่ได้ปล่อยตัวชั่วคราวศาลจะสั่งควบคุมไว้สถานพินิจระหว่างควบคุมตัวไว้ที่สถานพินิจในระหว่างการสอบสวนและพิจารณาคดีของศาล สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีหน้าที่แก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยการสอบปากคำเด็กและเยาวชนหาสาเหตุการกระทำผิดจากนั้นเป็นการจำแนกเด็กและเยาวชนเพื่อหาแนวทางในการกำหนดมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กและเยาวชนซึ่งต้องอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นเวลาประมาณ 3 เดือน ตามแนวทางการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนซึ่งพนักงานสอบสวนต้องยื่นฟ้องต่อศาลภายใน 90 วัน เมื่อศาลพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว หากศาลพิพากษาให้ฝึกอบรมซึ่งตามเจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัวที่มุ่งแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนก็จะส่งตัวเด็กและเยาวชนไปที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

ภารกิจหลักของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนด้านการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนโดยในชั้นการสอบสวนของพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นช่วงที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล หน้าที่ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนคือต้องเป็นผู้แก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนโดยปัจจุบันสถานพินิจได้เปิดดำเนินการครบทุกจังหวัดทั่วประเทศ หากศาลมีคำพิพากษาให้ฝึกอบรมก็จะส่งไปฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนซึ่งมีทั้งสิ้น 11 ศูนย์ทั่วประเทศ

กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเริ่มเมื่อศาลพิพากษาให้ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนจะถูกส่งมาที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนตามคำสั่งศาลพร้อมกับสมุดประจำตัวเด็กและเยาวชนซึ่งในสมุดประจำตัวจะมีเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กหรือเยาวชนทั้งการรับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูในชั้นสถานพินิจ โดยศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจะมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้แก่ พ่อบ้านแม่บ้านซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลด้านการกินอยู่หลับนอนของเด็ก

และเยาวชนในระหว่างรับการฝึกอบรมตามคำสั่งศาล พ่อบ้านแม่บ้านจะทำทะเบียนประวัติเด็กและเยาวชนนั้นแล้วจัดให้เด็กหรือเยาวชนเข้าหอนอน (เข้าบ้าน) แล้วส่งรายชื่อให้นักจิตวิทยากลุ่มงานบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเพื่อทำการจำแนกเด็กและเยาวชน เพื่อนำข้อมูลของเด็กและเยาวชนมาวางแผนการจัดเข้ากลุ่มเรียน แล้วให้เด็กหรือเยาวชนที่รับการฝึกอบรมเข้าร่วมกิจกรรมปฐมนิเทศโดยนักสังคมสงเคราะห์เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนได้รับทราบระเบียบปฏิบัติระหว่างรับการฝึกอบรมรวมทั้งการให้บิดามารดา ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนได้รับการปฐมนิเทศด้วย แนวทางการฝึกอบรมจะคำนึงเรื่องสิทธิประโยชน์ที่เด็กหรือเยาวชนจะพึงได้รับตามระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เช่น การได้รับสิทธิลาเยี่ยมบ้าน การได้ลดวันฝึกอบรม ได้รับการพักการฝึกอบรม แต่หากเด็กหรือเยาวชนกระทำการอันฝ่าฝืนต่อระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนก็จะต้องถูกตัดสิทธิประโยชน์รวมทั้งต้องเข้ารับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเพื่อปรับพฤติกรรม ทั้งนี้ในระหว่างการฝึกอบรมของเด็กหรือเยาวชนนั้นศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเปิดโอกาสให้บิดามารดา ผู้ปกครองได้มีส่วนรับทราบกระบวนการบำบัดเด็กหรือเยาวชน โดยให้บิดามารดา ผู้ปกครองได้เข้าเยี่ยมชมภายในศูนย์ฝึกและอบรมเพื่อเป็นการลดภาวะความเครียดของบิดามารดา ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนในระหว่างรับการฝึกอบรม

การจัดเด็กหรือเยาวชนเข้าหน่วยเรียนของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนมีวิธีการในการจัดเด็กหรือเยาวชนเข้าหน่วยเรียนตามความสมัครใจซึ่งได้แก่ การศึกษาวิชาสามัญ โดยมีหลักสูตรของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยรับรอง เมื่อศึกษาวิชาสามัญจบตามความสมัครใจแล้วหากเด็กหรือเยาวชนไม่ประสงค์จะเรียนวิชาสามัญก็จะมีวิชาชีพที่เป็นหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรระยะยาว ซึ่งเป็นวิชาชีพพื้นฐานที่เด็กหรือเยาวชนสนใจ ได้แก่ ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ด้านเกษตรกรรม เป็นต้น

การประเมินเด็กหรือเยาวชนระหว่างฝึกอบรมของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนมีการแบ่งเด็กหรือเยาวชนออกเป็นกลุ่มเด็กหรือเยาวชนรับใหม่ กลุ่มเด็กหรือเยาวชนฝึกอบรม กลุ่มเด็กหรือเยาวชนเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย กลุ่มเด็กหรือเยาวชนที่ต้องปรับพฤติกรรมตามหลักการ ๒ ประการ ทั้งนี้ในการแบ่งกลุ่มเด็กหรือเยาวชนจะมีการสวมเสื้อที่มีสีต่างกันเพื่อเป็นสัญลักษณ์แต่ละกลุ่ม นอกจากนี้ระหว่างฝึกอบรมก็จะจัดแบ่งเด็กและเยาวชนเป็นเกรดได้แก่ เกรด 1 คือกลุ่มเด็กหรือเยาวชนมีความประพฤติขั้นดีเยี่ยม เกรด 2 คือกลุ่มเด็กหรือเยาวชนมีความประพฤติดี เกรด 3 คือกลุ่มเด็กหรือเยาวชนมีความประพฤติพอใช้ เกรด 4 คือกลุ่มเด็กหรือเยาวชนที่มีความประพฤติค่อนข้างแย่ เกรด 5 คือกลุ่มเด็กหรือเยาวชนที่มีความประพฤติแย่มากต้องได้รับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเป็นพิเศษ แนวคิดในการจัดกลุ่มเด็กหรือเยาวชนเป็นเกรดคือ เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนมีแรงจูงใจในการตั้งใจฝึกอบรม นอกจากนี้เด็กหรือเยาวชนเกรด 1 เกรด 2 มีโอกาสได้รับสิทธิการลา

เยี่ยมบ้าน แต่ปัญหาที่พบในระหว่างการฝึกอบรมจะมีเด็กหรือเยาวชนส่วนหนึ่งที่ประพฤติดีดีระเบียบจนต้องลดชั้นและต้องเริ่มต้นทำชั้นใหม่

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้กำหนดวิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่ถูกศาลพิพากษาให้ฝึกอบรมเป็นระยะเวลา 2 ปีแล้วหากผลการฝึกอบรมมีความก้าวหน้าเด็กและเยาวชนจะได้รับการพิจารณาให้ได้รับสิทธิประโยชน์การลดวันฝึกอบรม การพักการฝึกอบรมโดยมีคณะกรรมการสหวิชาชีพภายนอกมา ประชุมร่วมกับนักวิชาชีพของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเพื่อร่วมกันพิจารณาสหวิชาชีพ ประโยชน์ดังกล่าวให้แก่เด็กหรือเยาวชน

สภาพปัญหาที่พบคือเมื่อเด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนตาม คำพิพากษาของศาลและเมื่อได้รับการปล่อยตัวไปจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแล้วมีเด็ก หรือเยาวชนส่วนหนึ่งที่กระทำผิดซ้ำซึ่งพบว่าสาเหตุที่กลับมากระทำผิดซ้ำเกิดจากการที่เมื่อได้รับการ ปล่อยตัวแล้วเด็กหรือเยาวชนไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนต่อ หรือไม่ได้ประกอบอาชีพหรือจากสภาพ ปัญหาครอบครัวของเด็กหรือเยาวชนซึ่งไม่ได้ดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งมาตรการในการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในปัจจุบันที่ดำเนินการอยู่นั้นสามารถปรับพฤติกรรมของเด็กและ เยาวชนได้อย่างแท้จริง ดังนั้นหากมีการกำหนดมาตรการในการควบคุมดูแลเด็กหรือเยาวชนโดยให้ บิดามารดา ผู้ปกครองและชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการในการติดตามดูแลก็จะทำให้ สามารถทำให้เด็กและเยาวชนไม่กลับมากระทำผิดซ้ำและกลับตัวเป็นคนดีปรับตัวอยู่ใน สภาพแวดล้อมได้ดีตลอดไปจึงเป็นที่มาของการศึกษาอิสระเรื่องนี้

2. วัตถุประสงค์การศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวข้อง กับการใช้มาตรการในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอาญา

2.2 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการใช้มาตรการในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็ก และเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา และเข้าใจถึงแนวทางและวิธีการใช้มาตรการในการบำบัดแก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา

2.3 เพื่อศึกษากฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการในการบำบัด แก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา

2.4 เพื่อหาแนวทางแก้ไขมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอาญา

3. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้มีชื่อว่า “การใช้มาตรการในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำผิดอาญา” มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทางกฎหมายของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำผิดคดีอาญาของเด็กและเยาวชน แนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในคดีอาญาด้วยการลงโทษและแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก วิวัฒนาการของแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลักและกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ซึ่งมีมาตรการในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดทางอาญาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ และมาตรการในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดทางอาญาตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ตลอดจนกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

4. ระเบียบวิธีศึกษา

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสาร ด้วยการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา ตำบทยกกฎหมาย วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารประกอบการเรียนการสอน รวมถึงเข้าถึงข้อมูลบนสารสนเทศ Internet ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1 เข้าใจแนวคิด ทฤษฎีของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการในการบำบัดแก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำผิดคดีอาญา
- 5.2 เข้าใจถึงปัญหาและอุปสรรคในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน
- 5.3 เข้าใจกฎหมายของต่างประเทศและแนวทางในการใช้มาตรการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอาญา
- 5.4 ได้แนวทางแก้ไขมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอาญา

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา

1. ความเป็นมาของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาลำหรับเด็กและเยาวชน

ในประเทศไทย

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นกระบวนการที่ใช้จัดการกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ในประเทศไทยมีการนำกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนมาใช้ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2451 กล่าวคือได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา พ.ศ. 2451 ซึ่งกำหนดอายุขั้นต่ำของเด็กไว้ว่า

“เด็กอายุต่ำกว่า 7 ขวบ กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด ไม่ต้องรับโทษ และเด็กอายุเกิน 7 ปี ถึง 14 ปีบริบูรณ์ กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดไม่ต้องรับโทษ แต่ศาลอาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนโดยส่งไปโรงเรียนดัดสันดาน หรือส่งไปฝึกอบรมตามพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479...”¹

จากแนวคิดกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนซึ่งได้มีวิวัฒนาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับกฎของสหประชาชาติโดยเฉพาะประเด็นการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยวิธีการพิเศษ ทั้งนี้เนื่องจากเด็กจะมีลักษณะที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ไม่ว่าการเจริญเติบโต สภาพจิตใจ ความรู้สึกนึก ประเทศไทยจึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และเปิดทำการศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495 แต่ช่วงเวลานั้นการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนมีเพียงแห่งเดียวคือศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางและเพื่อให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซึ่งต้องถูกพิจารณาคดีในศาลทั่วไปจึงได้มีการบัญญัติวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไว้ในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 โดยศาลมีอำนาจในวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ตามมาตรา 74 และมาตรา 75

¹ สุพจน์ สุโรจน์, “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน” ใน *การสอนชุดวิชาการบริหารงานและกระบวนการยุติธรรม* หน้าที่ 8, นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546, หน้า 5 – 6

ตามแนวคิดของสากลนั้นเห็นว่า

“ครอบครัวถือได้ว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของชุมชนการดำรงอยู่ของครอบครัว ซึ่งหมายถึงการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของสมาชิกทุกคนที่อยู่ในครอบครัวเมื่อเกิดปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็ก การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนจึงต้องแก้ไขควบคู่กับการแก้ปัญหาครอบครัว ส่วนสำคัญในการที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534”²

หลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 แล้วได้มีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้ทันต่อกระแสโลกด้านความคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชน แต่เพื่อให้มีความสอดคล้องกับกระแสโลกจึงได้มีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดตามหลักสิทธิมนุษยชนและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งทั่วโลกยอมรับว่าเป็นมาตรฐานปฏิบัติขั้นต่ำที่ต้องปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2553 โดยเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้นั้นมีเป้าหมายสำคัญในการพิจารณาคดี คือ ไม่ได้มุ่งเน้นที่การลงโทษแต่มุ่งไปสู่การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่ก้าวพลาดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

“กรอบความคิดหลักที่เป็นที่มาของพระราชบัญญัติฉบับนี้ประกอบด้วย ปณิธานสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งให้การรับรองว่าเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อให้เด็กพัฒนาบุคลิกภาพได้อย่างกลมกลืนและเต็มที่ เด็กควรเติบโตในสิ่งแวดล้อมของครอบครัวในบรรยากาศแห่งความผาสุก ความรัก ความเข้าใจ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งให้หลักประกันว่าไม่มีเด็กคนใดถูกลิดรอนเสรีภาพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือโดยพลการ และกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน หรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง ซึ่งมีแนวคิดในการรับรองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมว่าทุกขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องได้รับการคุ้มครอง เช่น สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิที่จะได้รับ

² วิชา มหาคุณ. “ระบบศาลเยาวชนและครอบครัวกับแนวความคิดสากล” *วารสารยุติธรรม*.

ความช่วยเหลือทางกฎหมาย และมีการเปลี่ยนแปลงแนวทางในการดูแลเด็กและเยาวชน ระหว่างดำเนินคดีที่ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งต้องส่งตัวเด็กและเยาวชนไปอยู่ในความดูแลของสถานพินิจและผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้พิจารณาส่งปล่อยชั่วคราว แต่หลักการใหม่ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 คือศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้อยู่ในความดูแลของบิดามารดา ผู้ปกครอง ทั้งนี้กรณีศาลเยาวชนและครอบครัวพิพากษาว่าเด็กและเยาวชนมีความผิดสมควรลงโทษ ศาลมีมาตรการที่สามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกับเด็กและเยาวชน เช่น การแก้ไข บำบัดฟื้นฟู โดยไม่จำกัดอิสรภาพ เช่น การให้รอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษ หรือการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูโดยจำกัดอิสรภาพ หรือการส่งตัวเข้ารับการศึกษาที่หน่วยงานในความดูแลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม”³

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทยนั้นได้มีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันต่อกระแสโลกทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็กและเยาวชน (the best interest of the child) เนื่องจากถือว่าเด็กและเยาวชนนั้นเป็นต้นทุนทางสังคมและมีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน

เพื่อให้เข้าใจสาเหตุการกระทำผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนกำหนดวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการแก้ไขฟื้นฟูได้อย่างเหมาะสม จากการศึกษาทฤษฎีทางอาชญาวิทยาที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษามีดังนี้

ทฤษฎีตราบาป (The Labelling Theory)

“แนวคิดของทฤษฎีตราบาปนั้นเชื่อว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) ไม่สามารถแก้ปัญหาอาชญากรรมได้ แต่กลับเป็นต้นเหตุของอาชญากรรม (criminogenic)

³ อภิรดี โปธิ์พร้อม. “8 ปีแห่งการรอคอย พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553” ศาลยุติธรรมปริทัศน์. กันยายน 3 เมษายน 2558 จาก

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นเครื่องมือในการแยกคนดีกับคนเลวออกจากกันโดยบุคคลที่ถูกจับ (arrest) ถูกดำเนินคดี (trial) และถูกพิพากษา (conviction) จะถูกตราหน้าจากสังคมว่าเป็นคนเลว ทำให้สังคมปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดไม่ดี (social reaction) โดยมีความเชื่อว่าผู้ที่ทำผิดจะสร้างปัญหาให้สังคมจนทำให้ไม่มีผู้ใดอยากคบหา ไม่อยากรับเข้าทำงาน จนทำให้ผู้กระทำผิดนั้นเกิดความรู้สึกแปลกแยก (alienate) และต้องถูกกีดกันออกจากสังคม (exclusion form society) จนทำให้บุคคลนั้นต้องยอมรับว่าตนเองเป็นคนชั่วคนเลวตามที่สังคมตราหน้า (identify) ...”⁴

เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีตราบาปมากขึ้นซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดของนักวิชาการคนสำคัญที่อธิบายถึงทฤษฎีตราบาปดังต่อไปนี้

Edward H. Sutherland อธิบายว่า พฤติกรรมการทำความผิดของเด็กและเยาวชนเกิดจากการที่สังคมเป็นผู้ตราบาปให้กล่าวคือเมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิดครั้งแรกแล้วเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในฐานะอาชญากรซึ่งถือเป็นการสร้างตราบาปให้แก่เด็กและเยาวชน นอกจากนี้แล้วเมื่อเด็กและเยาวชนต้องกลับเข้าสู่สังคมแต่ต้องพบกับท่าทีที่แสดงความหึงเหินไม่ให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนจนทำให้เด็กและเยาวชนต้องทำผิดทางอาญาซ้ำหรือพฤติกรรมในการทำความผิดมีความรุนแรงขึ้น⁵

Fraank Tannenbaum อธิบาย พฤติกรรมอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบนโดยใช้คำว่า การระบายสีให้แก่ความชั่วร้าย (Dramatization of evil) ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับทฤษฎีการตีตรา (Label Theory) โดยมีแนวคิดว่าอาชญากรรมเป็นสิ่งชั่วร้ายแต่หากสังคมผลักดันจนมีผลทำให้อาชญากรถดถาลก็จนกลายเป็นภัยต่อสังคมส่วนรวมยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงต้องปฏิเสธการระบายสีให้กับสิ่งชั่วร้ายโดยกระบวนการยุติธรรมต้องเลิกระบายสีให้กับความชั่วโดยการใส่โปรแกรมการปรับเปลี่ยน⁶

⁴ สกฤษ ขอบพิบูลสุข, “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย The Thai Juvenile Justice”. ค้นคืน 13 กุมภาพันธ์ 2558 จาก http://www.humanrights.go.th/files/Thai_juvenile_justice

⁵ จิตรา เพียรล้ำเลิศ, “การกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนและการกระทำความผิดทางอาญาต่อเด็กและเยาวชน” ในเอกสารประกอบการสอนชุดวิชากฎหมายอาญา 1 หน่วยที่ 11. นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2557, หน้า 21

⁶ ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน, “ทฤษฎีอาชญาวิทยา” ในเอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง หน่วยที่ 5 นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2557, หน้า 5

Haward Saul Becker อธิบายว่า กลุ่มสังคมเป็นตัวละครสำคัญในการสร้างพฤติกรรม เบี่ยงเบนด้วยการสร้างกฎเกณฑ์ทำให้ผู้ที่ฝ่าฝืนกลายเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนซึ่งไม่ได้ขึ้นกับคุณภาพของพฤติกรรมแต่เป็นผลจากปฏิกิริยาตอบโต้ทางสังคมโดยมองว่าทุกคนในสังคมมีโอกาสเบี่ยงเบนทางพฤติกรรมได้⁷

จากคำอธิบายของนักวิชาการทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะพบว่า

“คนที่ได้ชื่อว่าเป็นอาชญากรนั้นเบื้องต้นยังไม่รู้ว่าตนเองเป็นอาชญากรเช่นคนที่ทำผิดในคดีฆ่าคนตายเนื่องจากบันดาลโทสะ อันเกิดจากการถูกดูถูกเหยียดหยามไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ อารมณ์ชั่ววูบทำให้ต้องเป็นนักโทษในเรือนจำทำให้การเรียนรู้การเป็นอาชญากรเพิ่มขึ้นในขณะที่อยู่ในคุก และสังคมเป็นผู้สร้างอาชญากรกล่าวคือ ทฤษฎีประทับตรา⁸นั้นจะชี้ให้เห็นว่าสังคมมีส่วนทำให้ผู้ที่กระทำความผิดต้องกระทำผิดซ้ำอีกเนื่องจากสังคมไม่เปิดโอกาสให้คนแก้ไขตัว ทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนในทางลบ ผู้ที่กระทำความผิดรู้สึกว่าคุณเองผิดแตกต่างไปจากบรรทัดฐานของด้วยการตีตราว่าบุคคลนั้นเป็นอันตรายต่อสังคม...”⁸

ในเวลาต่อมา “ทฤษฎีตราบาปหรือทฤษฎีตีตรา (Labelling Theory) มีนักวิชาการชื่อ จอห์น เบรทเวท นำมาผสมผสานกับทฤษฎีอื่นเพื่ออธิบายการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรมในสังคม โดยอธิบายไว้ในหนังสือ อาชญากรรม ความละอาย และการยกเลิกการแบ่งแยก (Crime, Shame, reintigration) โดยอธิบายว่าพฤติกรรมอาชญากรรมของบุคคลอาจมีสาเหตุจากปัจจัยหลายประการ เมื่อสังคมลงโทษเท่ากับเป็นการทำให้บุคคลนั้นเกิดความละอาย (Shaming) จนทำให้บุคคลนั้นสร้างความสำนึกในตนเองว่าเป็นอาชญากรรมและมีพฤติกรรมเช่นนั้นอีก ซึ่งกระบวนการลงโทษของสังคมดังกล่าว เบรทเวท เรียกว่าเป็นการตีตรา เท่ากับเป็นการปิดโอกาสไม่ให้นักกลนั้นกลับมา มีพฤติกรรมสอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคมอีกต่อไป...”⁹

⁷ ฌ็อง-ฌัก อ็องรี, “ทฤษฎีอาชญาวิทยา” ในเอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง หน่วยที่ 5 นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2557, หน้า 5

⁸ ส่วนส่งเสริมการศึกษา สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์, “อาชญากรกับทฤษฎีการประทับตรา”, ค้นคืน 13 กุมภาพันธ์ 2558 จาก <http://br.correct.go.th/eduweb/index.php/eduessay/50-general-essay>.

⁹ สุริย์ กาญจนวงศ์และคณะ. “การศึกษาปัญหาที่เป็นสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน”, ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง กรุงเทพมหานคร: 2549, หน้า 66-159.

สำหรับทฤษฎีตราบาปที่ถูกนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคืออาญานั้นมีการศึกษาวิจัยกับเด็กและเยาวชนกระทำผิดพบว่า “ลักษณะของการตีตราทางสังคมที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดนั้นสังคมไม่ยอมรับคนผิดเขาเสพผิดแม้ว่ารักษาหายแล้ว เด็กที่กลับมากระทำผิดซ้ำส่วนหนึ่งเนื่องจากถูกตีตราจากสังคม โดยเมื่อเข้ามาอยู่ในสถานพินิจไม่ว่าด้วยเหตุใดก็จะถูกตีตราจากสังคมว่าจบจากโรงเรียนตัดสันดานจนทำให้เด็กไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้เนื่องจากไม่เข้มแข็งพอที่จะผ่านการตีตราจากสังคม จนทำให้เด็กบางคนคิดว่าการเป็นคนดียาก คนใกล้ชิดนอกจากนี้หากคนในครอบครัวถูกเหยียดหยามแสดงท่าทีรังเกียจ ไม่ยอมรับ คำหิจนทำให้เด็กและเยาวชนต้องสร้างพื้นที่การยอมรับและจัดการปัญหาของตัวเองด้วยการไปหลบหนีหรือการไปอยู่กับเพื่อน มีการใช้ความรุนแรงเมื่อมีสิ่งยั่วยุหรือกดดัน...”¹⁰

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งเชื่อว่าเป็นเครื่องมือในการแยกคนดีและคนเลวออกจากกันยังไม่สามารถแก้ไขปัญหอาชญากรรมได้ ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ผู้ที่กระทำผิดซึ่งในบางครั้งพฤติกรรมในการกระทำผิดไม่ได้เกิดจากความตั้งใจกระทำผิดแต่เกิดจากภาวะของอารมณ์แรงกดดันแต่เมื่อต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้วทำให้มีโอกาสสัมผัสพฤติกรรมการทำผิดเพิ่มขึ้นจากการที่ต้องไปอยู่รวมกันนอกจากนี้เมื่อกลับออกสู่สังคมภายนอกกลับไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมด้วยการถูกตีตรา การตราบาป ไม่ให้โอกาสในการแก้ไขตัวเอง จนทำให้เกิดการกระทำผิดซ้ำหรือมีพฤติกรรมการทำผิดที่รุนแรงขึ้น การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนก็เช่นกันบางครั้งไม่ได้เกิดจากพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของเด็กหรือเยาวชนแต่ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่กระบวนการยุติธรรมที่มีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนเช่นอาชญากรเสมือนเป็นการสร้างตราบาปให้แก่เด็กและเยาวชนทั้งจากการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและเมื่อกลับเข้าสู่สังคมกลับถูกกีดกันออกจากสังคม ด้วยการมองว่าเป็นตัวอันตรายไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ การที่ครอบครัว บุคคลใกล้ชิดแสดงท่าทีรังเกียจจนทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความรู้สึกแปลกแยกต้องจัดการปัญหาของตนเองด้วยการหลบหนีไปอยู่ในสังคมที่ยอมรับหรือมีการปรับตัวด้วยการแสดงออกด้วยพฤติกรรมที่รุนแรงมากขึ้นเมื่อเจอภาวะถูกยั่วยุถูกกดดัน เปรียบเสมือนกระบวนการยุติธรรมได้ทำการระบายสีให้กับสิ่งชั่วร้าย ซึ่งควรมีการปรับเปลี่ยนด้วยการใช้โปรแกรมในการจัดการกับการแก้ไขปัญหาคำผิดของเด็กและเยาวชนเพื่อให้เขาเหล่านั้นสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้

¹⁰ ยูนันท์ ตามกาล, “การรับรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการตีตราทางสังคมของเด็กและเยาวชนกระทำผิดหลังจากได้รับการปลดปล่อยจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน”, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร : 2553, หน้า 29-40

3. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำผิดและต้องถูกดำเนินคดีโดยศาลจะมีแนวทางในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญาอยู่ 2 แนวทางได้แก่ การใช้ระบบการลงโทษ ซึ่งเป็นแนวทางที่มีเชื่อว่าเมื่อเด็กกระทำความผิดต้องถูกลงโทษเพื่อให้รู้สึกเจ็บปวดไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ โดยการนำเด็กนั้นมา กักไว้ในสถานที่ซึ่งไม่สามารถให้เด็กมีโอกาสออกไปกระทำผิดได้อีก และอีกแนวทางคือการให้การสงเคราะห์ ซึ่งเป็นแนวทางที่ยังเชื่อที่ว่าสาเหตุในการกระทำผิดของเด็กอาจเกิดจากสภาพแวดล้อมดังนั้นจึงยังไม่ควรต้องได้รับการลงโทษแต่ควรให้การสงเคราะห์เพื่อให้เด็กสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญามีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

3.1 ทฤษฎีที่มุ่งการลงโทษ¹¹

จากการศึกษาแนวคิดของทฤษฎีที่มุ่งการลงโทษพบว่าถูกนำมาใช้ตั้งแต่โบราณ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิด และเพื่อประโยชน์ในการควบคุมอาชญากรรม โดยแนวคิดของทฤษฎีนี้ถูกนำไปใช้กับผู้กระทำความผิดทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ทั้งนี้การปฏิบัติต่อเด็กที่กระทำความผิดนั้นจะปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ใหญ่เช่นระหว่างการพิจารณาคดีก็จะยังรวมกันการลงโทษที่ใช้วิธีการเดียวกันเช่น ในประเทศอังกฤษซึ่งมีกรณีที่เด็กอายุ 9 ขวบ กระทำความผิดเรื่องลักทรัพย์ต้องถูกลงโทษด้วยการแขวนคอ เป็นต้น

3.2 ทฤษฎีที่มุ่งแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitative Theory)¹²

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่มุ่งแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitative Theory) พบว่าแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้คือการมองว่าผู้กระทำความผิดเป็นผู้ป่วย ดังนั้นการแก้ไขผู้กระทำความผิดให้เป็นคนดีต้องมีขั้นตอน โดยเริ่มจากหาสาเหตุของปัญหามาวิเคราะห์สาเหตุแล้วจึงรักษาหรือแก้ไขตามสาเหตุนั้น วัตถุประสงค์ของทฤษฎีนี้ต้องการป้องกันไม่ให้ผู้ทำผิดมาแล้วกลับมาทำผิดซ้ำอีก วิธีการที่ทำให้ผู้ที่ทำผิดเกิดความรู้สึกลับยังไม่กลับไปทำผิดซ้ำอีกโดยไม่ใช้วิธีการลงโทษ

¹¹ สุพจน์ สุโรจน์, “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน” ใน *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการบริหารงานและกระบวนการยุติธรรม* หน่วยที่ 8 นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2546 หน้า 5 – 6

¹² ลาวัลย์ หอนพรัตน์, “ทฤษฎีการแก้ไขผู้กระทำความผิด”, ใน *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการบริหารงาน และกระบวนการยุติธรรม* หน่วยที่ 7 นนทบุรี : สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2557, หน้า 10-12

(Punishment) ทฤษฎีนี้มีวิธีการปรับปรุงแก้ไขที่นำมาใช้ได้แก่

3.2.1 การใช้วิธีการที่เป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดมีโอกาสพบกับสิ่งที่จะต้องทำให้เขาต้องรู้สึกว่าเขาเองต้องเสียความภาคภูมิใจในคุณค่าของตัวเอง เช่น การถูกคุมขังในเรือนจำซึ่งจะทำให้ผู้ที่ต้องถูกคุมขังต้องสัมผัสชื่อเสียงในสายตาของผู้อื่นจนทำให้โอกาสอยากกลับตัวน้อยลง นอกจากนี้ในกรณีที่ผู้ทำผิดยังมีโอกาสกลับตัวได้แต่ต้องมาอยู่กับผู้ทำผิดที่มีลักษณะเป็นอาชญากรอาชีพยังเป็นเหตุให้มีโอกาสได้รับอิทธิพลหรือถูกรอบงาจนมีส่วนทำให้ผู้ที่พอมิโอกาสกลับตัวได้ต้องหมดโอกาส วิธีการตามแนวคิดนี้ใช้แนวทางในการป้องกันได้แก่

1) การปล่อยตัวผู้กระทำผิดโดยไม่ต้องลงโทษจำคุก โดยมีบทบัญญัติของกฎหมายให้ศาลใช้ดุลยพินิจให้รอกการกำหนดโทษ หรือรอกการลงโทษได้ แต่เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้ระมัดระวังตัวระหว่างการรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษนั้น ศาลมีอำนาจในการกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติไว้ เช่น ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานเพื่อให้เจ้าพนักงานได้สอบถาม หรือให้คำแนะนำ หรือตักเตือนเกี่ยวกับ ความประพฤติหรือการประกอบอาชีพ เป็นต้น แต่ถึงแม้ว่าวิธีการรอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษถูกนำมาใช้อย่างมาก แต่การกระทำผิดบางอย่างไม่สามารถใช้วิธีการรอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษ

2) วิธีการปล่อยตัวหลังจากได้รับโทษจำคุกแล้วและให้อำนาจเจ้าพนักงานในการพิจารณาปล่อยผู้ต้องแต่การปล่อยตัวกรณีต้องไม่เป็นอันตรายต่อสังคม วิธีการนี้ไม่เหมาะสมกับผู้กระทำผิดที่ออกจกรรจ์บางประเภท เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา หรือ ฐานกบฏ วิธีการปล่อยตัวผู้กระทำผิดก่อนครบกำหนดโทษอาจต้องกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติไว้ระยะหนึ่งหลังจากปล่อยตัวแล้ว

3) วิธีการแยกประเภทนักโทษ เพื่อให้นักโทษในคดีที่ต่างความคิดกันไม่ต้องมาอยู่ร่วมกันในเรือนจำเดียวกันหรือหากจำเป็นต้องอยู่ในเรือนจำเดียวกันก็ต้องมีมาตรการที่จะไม่ให้นักโทษต่างประเภทมาติดต่อกันได้เช่น การแยกนักโทษที่อายุน้อยออกจากพวกผู้ใหญ่ แยกกลุ่มที่ทำผิดครั้งแรกออกจากกลุ่มที่ทำผิดมาแล้วหลายครั้ง

3.2.2 วิธีการปรับปรุงผู้ต้องโทษในระหว่างคุมขังซึ่งมีหลายวิธีการ ได้แก่

1) ฝึกหัดอาชีพ ซึ่งเป็นวิธีที่นักอาชญาวิทยาเชื่อว่าเป็นวิธีการป้องกันการกระทำผิดที่ได้ผล โดยเมื่อผู้ต้องโทษได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพไปและพ้นโทษแล้วมีโอกาสนำความรู้นั้นไปประกอบอาชีพได้ซึ่งนับเป็นแนวทางในการเพิ่มโอกาสกลับตัวไม่ประพฤติดีก ทั้งนี้การจัดให้ทำงานต้องดูว่าเป็นงานที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์แก่ผู้ต้องโทษหรือไม่

2) การศึกษาทั่วไป แนวคิดเรื่องการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องโทษถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่มความสามารถของผู้ต้องโทษเพื่อให้เขามีแนวทางในการเลี้ยงชีพโดยสุจริตเมื่อพ้นโทษไปแล้ว

3) การอบรมทางศีลธรรมและศาสนา ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้ผู้ต้องโทษนั้นเกิดความรู้สึกผิดชอบว่าการกระทำผิดเป็นเรื่องไม่ดี การอบรมทางศีลธรรมและศาสนาถือได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญในการที่ต้องปฏิบัติตามทฤษฎีนี้

4) การให้การรักษาพยาบาล จากแนวคิดของนักอาชญาวิทยาที่ว่า การทำผิดอาจมีสาเหตุจากความผิดปกติของร่างกายและจิตใจ ดังนั้น วิธีการป้องกันการทำผิดที่ได้ผลควรเป็นการให้การรักษาพยาบาลผู้กระทำผิดแก้ไขความผิดปกติดังกล่าวหรือบางกรณีการทำผิดอาจเกิดจากความผิดปกติภายในร่างกายและจิตใจซึ่งมีโอกาสแก้ไขได้ ดังนั้น หากได้รับการรักษาไม่ว่าจะเป็นการให้ยา หรือวิธีการอื่นที่สามารถตัดสาเหตุของทำให้ผู้ต้องโทษนั้นกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก

5) การให้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือภายหลังจากการพ้นโทษ เช่น การให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิต การช่วยเหลือด้านอาชีพ เช่น การจัดตั้งเงินทุนเพื่อให้กู้ยืมไปใช้ในการเป็นทุนเริ่มต้นประกอบอาชีพ การให้คำแนะนำ การจัดหาอาชีพให้เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปรับปรุงตัวเองเพื่อกลับคืนสู่สังคมได้

สรุปได้ว่า ทฤษฎีเพื่อปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูเป็นทฤษฎีที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดให้เป็นคนดี ความเชื่อว่าการปรับปรุงแก้ไขโดยใช้โทษจำคุกซึ่งทำให้เกิดความกลัวการทำผิด โดยให้ผู้ทำผิดเคยชินกับการที่ไม่ฝ่าฝืนกฎหมายจะทำให้ผู้ทำผิดนั้นไม่กลับไปทำผิดซ้ำอีก หรือกรณีที่ทำผิดโดยไม่มีเจตนาประกอบอาชญากรรม แต่เกิดจากความบกพร่องทางสภาพร่างกาย จิตใจและสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติต่อผู้ทำผิดควรหาสาเหตุของการทำผิดที่แท้จริงและเมื่อพบสาเหตุแล้วก็แก้ตามสาเหตุนั้น แนวทางในการแก้ไขผู้ทำผิดอาจทำเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม โดยไม่จำเป็นต้องแก้ไขภายในสถานที่ควบคุม หรือในชุมชน ผู้ที่ทำหน้าที่ในการแก้ไขปรับปรุงฟื้นฟูต้องมีความรู้และความชำนาญในการแก้ไขสาเหตุที่เกิดขึ้นซึ่งเมื่อแก้ไขได้สำเร็จแล้วผู้ทำผิดก็จะไม่ไปทำความผิดซ้ำอีกต่อไป แต่ถ้าผู้ทำผิดนั้นไม่สามารถแก้ไขได้จึงควรใช้วิธีการตัดออกจากสังคมอย่างถาวร เช่น การประหารชีวิต การจำคุกตลอดชีวิต ดังนั้นการลงโทษผู้ทำผิดจึงควรมีความเหมาะสมตามสภาพปัญหาแต่ละรายบุคคล วิธีการแก้ไขฟื้นฟูอาจทำเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม ก่อนทำการแก้ไขฟื้นฟูควรมีการศึกษาสาเหตุของปัญหาเพื่อจะได้แก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับสาเหตุ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) นักจิตวิทยา ซึ่งได้เสนอแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดว่า บางครั้งการทำผิดไม่ใช่เกิดการกระทำที่มีเจตนาที่จะฝ่าฝืนบรรทัดฐานของสังคม ผู้ที่กระทำผิดอาจเป็นผู้ป่วยไม่ใช่เป็นคนชั่วร้ายการก่ออาชญากรรมอาจ

ไม่ได้เกิดจากเจตนา ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดควรเน้นการแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษ การลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อแก้ไขฟื้นฟูให้เป็นคนดีโดยอาจเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม โดยยึดหลักว่าการลงโทษต้องมีความเหมาะสมกับบุคคล โดยเน้นการวิเคราะห์หาสาเหตุการกระทำผิดและเน้นการแก้ไขที่สาเหตุเพื่อแก้ไขให้ผู้กระทำไม่กลับมากระทำผิดซ้ำและกลับตัวเป็นคนดีได้ ทฤษฎีที่มุ่งต่อการแก้ไขผู้กระทำความผิดมีดังนี้

3.3 ทฤษฎีฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยเจ้าพนักงาน (Rehabilitation By The official Theory)

ทฤษฎีฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยเจ้าพนักงานเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญของการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดว่า การกำหนดโทษของศาลจะส่งลงโทษโดยกำหนดระยะเวลาในการรับโทษไว้แน่นอนแต่จากทฤษฎีจิตวิทยาของซิกมันด์ ฟรอยด์ ซึ่งเชื่อว่าอาชญากรรมไม่ได้เกิดจากเจตนาฝ่ายเดียว บรรทัดฐานของสังคมเสมอไปแต่อาจเกิดจากปฏิกิริยาสนองตอบโดยไร้สำนึก โดยผู้ทำผิดอาจเป็นผู้ป่วยมากกว่าเป็นผู้ที่มีเจตนา ทำความผิดซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของซีซาร์ ลอมโบรโซ (Cesar Lombroso) และ มาร์ค แอนเซล (Marc Ancel) ซึ่งเห็นว่าอาชญากรรมไม่ได้เป็นการกระทำโดยเจตนา ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดจึงควรเน้นการแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษโดยต้องมีผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะจากแนวคิดดังกล่าวนี้เองทำให้มีการเปลี่ยนแปลงแนวทางพิพากษาของศาลโดยศาลจะมีคำพิพากษาที่ไม่แน่นอนตายตัว (Indeterminate sentence) การพิพากษาลงโทษโดยคำนึงถึงการแบ่งความรับผิดชอบระหว่างบุคคลที่กระทำความผิด หรือการมีคำพิพากษาให้รอการลงโทษโดยมีผู้เชี่ยวชาญ เช่น พนักงานคุมประพฤติ จิตแพทย์เป็นที่ปรึกษาของศาลโดยการเสนอรายงานประมวลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยและความเห็นตลอดจนข้อเสนอแนะต่อศาลเกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติต่อจำเลย การกำหนดคำพิพากษาแบบไม่ตายตัวแน่นอนทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น ราชทัณฑ์ มีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยมีกระบวนการจำแนกประเภทและแก้ไขฟื้นฟูโดยการให้คำปรึกษา คำแนะนำ การเยียวยาทางจิต การฝึกอบรมวิชาชีพ เป็นต้น

“สำหรับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญานั้นคำนึงด้านการแก้ไขฟื้นฟูโดยเน้นการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนมากกว่าการลงโทษโดยมีความเชื่อว่าเด็กและเยาวชนยังสามารถกลับตนเป็นคนดีได้และได้มีการนำแนวคิดเรื่องการแก้ไขฟื้นฟูเป็นแนวทางในการปฏิรูปกฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนมีการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนเพื่อทำ

หน้าที่ในการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนแยกต่างหากจากผู้ใหญ่”¹³ ซึ่งการแก้ไขฟื้นฟูผู้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาในประเทศไทยได้บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งวางวิธีปฏิบัติต่อบุคคลบางจำพวกเพื่อป้องกันมิให้กระทำความผิดหรือฝึกอบรมให้กลับตนเป็นคนดี ได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน โดยเด็กที่มีอายุระหว่าง 7 ปีถึง 14 ปี ศาลอาจดำเนินการว่ากล่าวตักเตือนบิดา มารดา หรือผู้ปกครองให้ระวังมิให้เด็กก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนด โดยการส่งคุมประพฤติหรือส่งตัวไปโรงเรียนหรือสถานฝึกและอบรม กรณีเด็กอายุ 14 ปีถึง 17 ปี ศาลจะดำเนินการเช่นเดียวกับเด็กอายุระหว่าง 7 ปีถึง 14 ปี หรือดำเนินการลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยลดอัตราโทษลงกึ่งหนึ่งหรือเปลี่ยนโทษจำคุกหรือกักกันเป็นกักขังที่ไม่ใช่เรือนจำ การวางเงื่อนไขคุมประพฤติ¹⁴

4. แนวคิดการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดโดยกระบวนการยุติธรรม เชิงสมานฉันท์

กระบวนการสันแบบความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice) กระบวนการสันเชิงสมานฉันท์ หมายถึง การบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมให้กลับคืนสู่สภาพดีดั้งเดิมเหยื่ออาชญากรรมเป็นศูนย์กลางของกระบวนการยุติธรรม มีการบูรณาการผู้กระทำผิดและสังคมเข้าด้วยกัน โดยคำนึงเรื่องการบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมด้วยการชดใช้ ทดแทนมูลค่าของทรัพย์สินที่เสียหาย รวมทั้งความเสียหายอื่นๆ เช่น การเยียวยาอาการบาดเจ็บ เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าปลอดภัยและทำให้เกิดความรู้สึกว่าได้บรรลุความยุติธรรมแล้ว กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะให้ความสำคัญกับการเยียวยาตามแนวคิดให้เหยื่ออาชญากรรมเป็นศูนย์กลางของกระบวนการ หลักการของความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ คือ อาชญากรรมก่อให้เกิดความเสียหายต่อเหยื่อ ผู้เสียหาย ชุมชน ผู้กระทำผิดดังนั้นต้องสร้างภาระในการกระทำสิ่งที่ถูกต้อง คู่ความทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ผู้เสียหายหรือเหยื่อเป็นผู้ตัดสินใจหลักว่าจะแก้ไขผลร้ายจากอาชญากรรมอย่างไร ผู้กระทำผิดต้องแสดงให้เห็นว่ายอมรับผิดชอบและแก้ไข

¹³ สุพจน์ สุโรจน์, “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน” ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการบริหารงานและกระบวนการยุติธรรม หน่วยที่ 8, นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2546, หน้า 4-5

¹⁴ ลาวัลย์ หอนพรัตน์, “ทฤษฎีการแก้ไขผู้กระทำผิด”, ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการบริหารงาน และกระบวนการยุติธรรม หน่วยที่ 7, นนทบุรี ;สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2557, หน้า 14

ผลร้ายจากอาชญากรรม ชุมชนต้องสร้างความมั่นใจว่ากฎหมายซึ่งเป็นบรรทัดฐานในการควบคุมพฤติกรรมของพลเมือง โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องวัฒนธรรม ภูมิหลังต่างๆ อาชญากรรมเป็นการละเมิดต่อบุคคลไม่ใช่การละเมิดต่อรัฐ ดังนั้นรัฐต้องแก้ไขปัญหาคือไม่ใช่เป็นตัวหลักในการแก้ปัญหา แต่เป็นความรับผิดชอบของผู้กระทำผิด การแก้ไขผลร้ายจากอาชญากรรมเป็นจุดมุ่งหมายและการชดใช้ความเสียหายเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ การควบคุมอาชญากรรมต้องกระทำโดยชุมชนและสมาชิกในชุมชนเป็นหลัก

4.1 รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์¹⁵

การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มีรูปแบบที่แตกต่างกันสามารถจำแนกได้เป็น 4 รูปแบบได้แก่

4.1.1 รูปแบบการไกล่เกลี่ยเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำผิด (Victim-Offender mediation หรือ VOM) เป็นรูปแบบที่เป็นวิธีการไกล่เกลี่ยระหว่างเหยื่อจากการเกิดอาชญากรรมและผู้กระทำผิด โดยมีการเผชิญหน้ากัน ทั้งนี้มีเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นผู้ประสานงานให้ผู้กระทำผิดและเหยื่อได้มีการพูดคุยทำความเข้าใจกันเพื่อร่วมกันพัฒนา มีการจัดทำแผนการ มีการเยียวยาชดใช้ความเสียหาย รูปแบบนี้นิยมในประเทศในแถบยุโรป

4.1.2 รูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน (Family Group Conferences หรือ FGCs)

การประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนเริ่มใช้ประเทศนิวซีแลนด์แล้วได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นในอเมริกา แคนาดา มีการใช้ประชุมเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกสำหรับคดีเด็กและเยาวชน ซึ่งอาจใช้ภายหลังศาลมีคำสั่ง การประชุมจะประกอบด้วย เหยื่อผู้กระทำผิด สมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจของทั้งสองฝ่าย โดยมีเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นผู้ดำเนินการ

4.1.3 รูปแบบการพิจารณาแบบล้อมวง (Sentencing Circles)

เป็นรูปแบบที่รู้จักอย่างแพร่หลายในกลุ่มชาวพื้นเมืองของทวีปอเมริกาเหนือ ผู้ที่เข้าร่วมในการพิจารณาแบบล้อมวงเป็นสมาชิกในชุมชนที่เคยทำงานเป็นผู้พิพากษา ตำรวจ และเคยมีบทบาทในการพิจารณาคดี การล้อมวงมีลักษณะพิเศษคือใช้ชนนวกเป็นลักษณะส่งผ่านไปรอบๆ โดยผู้ที่ล้อมวงไว้จะมีโอกาสพูด

¹⁵ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, “การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์”, ค้นคืน 22 กุมภาพันธ์ 2558, จาก <http://www.polsci.chula.ac.th/sumonthip/crime-cj.htm>

4.1.4 รูปแบบคณะกรรมการบูรณาการชุมชน (Community Reporative Boards)

เป็นวิธีการเชิงสมานฉันท์ที่ถือเป็นต้นแบบที่ชุมชนแสดงความรับผิดชอบต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา ซึ่งคณะกรรมการจะประกอบด้วย ผู้คนที่อยู่ในชุมชนผู้กระทำผิดเหยื่อของอาชญากรรม ลักษณะของรูปแบบนี้จะมีการพูดคุยกันด้วยความเคารพก่อนมีการพิจารณาโทษ

4.2 ประเภทคดีที่สามารถใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีดังนี้

4.2.1 ความผิดที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำ (Juvenile delinquents)

4.2.3 ความผิดจากความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence)

4.2.4 ความผิดอาญาต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้ คดีอาญาประเภทนี้จะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะให้ยอมความกันได้ โดยลักษณะคดีเป็นคดีที่มีความกระทบกระเทือนต่อสิทธิส่วนบุคคล ไม่ได้กระทบต่อสาธารณชน ซึ่งสามารถถอนคำร้องทุกข์และยอมความกันโดยที่ผู้เสียหายไม่สามารถนำคดีมาฟ้องร้องกันได้อีก

4.2.5 คดีที่เป็นข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวเนื่องอาญา

4.2.6 คดีที่เป็นความผิดเล็กน้อยเพื่อหลีกเลี่ยงการจำคุกในระยะสั้น

4.3 หลักเกณฑ์ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มี 5 ประการ ได้แก่

4.3.1 เน้นความเสียหายและความต้องการของผู้เสียหาย เป็นผลต่อเนื้อของ ความเสียหายเกิดจากการกระทำผิดคิด รวมทั้งความต้องการของชุมชนและผู้กระทำผิด

4.3.2 จัดการกำหนดภาระหน้าที่ในการแก้ไขผลจากความเสียหาย โดยเป็น ภาระหน้าที่ของผู้ที่กระทำความผิดคดีอาญา ภาระหน้าที่ของชุมชนในการเยียวยาความเสียหาย

4.3.3 ใช้กระบวนการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการนั้น

4.3.4 ให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนได้เสียในสถานการณ์นั้นเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้ง ผู้เสียหาย ผู้กระทำผิดและสมาชิกของชุมชนและสังคม

4.3.5 พยายามหาทางทำความเสียหายให้กลับคืนดังเดิม

5. กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด

5.1 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child-CRC)

สาระสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กประกอบด้วยบทบัญญัติ 54 ข้อ¹⁶ “องค์การสหประชาชาติได้พัฒนาหลักการสิทธิเด็กแล้วมารวบรวมไว้เป็นกฎหมายระหว่างประเทศ ในรูปของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child = CRC) เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1989 (พ.ศ. 2532) และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมีหลักการที่สำคัญว่า เด็กทุกคนมีสิทธิต่างๆ ติดตัวมา ตั้งแต่เกิดและประเทศสมาชิกของอนุสัญญานี้ต้องดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้การปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมการใช้สิทธิของเด็กอย่างเต็มที่และอย่างน้อยต้องเป็นไปตามมาตรฐานของอนุสัญญาฯ ซึ่งได้รับการยอมรับทั่วโลกว่าข้อกำหนดต่าง ๆ ในอนุสัญญาฯ เป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการดูแลคุ้มครองเด็ก”¹⁷

“ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญานี้เมื่อวันที่ 27 มีนาคม ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยในฐานะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศเมื่อวันที่ 26 เมษายน 1992 (พ.ศ. 2535) สิทธิเด็กเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้เห็นว่าเด็กนั้นคือกลุ่มที่ต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองมากกว่าคนทั่วไปเนื่องจากสภาวะทางร่างกายและสติปัญญาของเด็กที่ยังไม่เท่าผู้ใหญ่ จึงต้องให้การคุ้มครองปกป้องเพื่อให้เด็กได้พัฒนาและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่มีผลสำคัญในการกำหนดมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิเด็ก หลักการสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กคือ สิทธิของเด็กเป็นสิทธิที่เด็กทุกคนมีติดตัวมาตั้งแต่เกิด (inherent rights) การดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับเด็กต้องคำนึงถึงสิทธิเด็กและที่สำคัญต้องยึดถือหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก (the best interest of the child) เป็นข้อพิจารณาในการดำเนินการใดเกี่ยวกับเด็ก การคุ้มครองเด็กนั้นตามมาตรฐานขั้นต่ำของอนุสัญญาฯ เป็นการรับประกันว่า เด็กทุกคนที่อยู่ในเขตอำนาจของรัฐนั้นจะได้อัตราการรอดชีวิตสูง ได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจในระดับที่เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสามารถและมีสุขภาพกาย

¹⁶ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน, “หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญา ด้านสิทธิมนุษยชน” กรุงเทพมหานคร: โอเคียสเวิร์ค, 2556, หน้า 55-98.

¹⁷ จิตรา เพียรล้ำเลิศ, “การกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน และการกระทำความผิดทางอาญา ต่อเด็กและเยาวชน” ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา กฎหมายอาญา 1, หน่วยที่ 11, นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2557, หน้า 13-15

แข็งแรงและมีสุขภาพจิตดี เด็กต้องไม่ถูกนำไปใช้แรงงานก่อนวัยอันควรซึ่งขัดขวางการพัฒนาการทางการศึกษาของเด็ก เนื่องจากเด็กเป็นทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในอนาคตการพัฒนาเด็ก ซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่าที่สุดของประเทศให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสามารถ เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าและทำประโยชน์ให้ต่อประเทศชาติทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ คำว่าเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมีความหมายตามบทนิยามของอนุสัญญาฯ ว่าเด็กหมายถึงทุกคนที่อายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนตามกฎหมายที่ใช้บังคับกับเด็กนั้น

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้กำหนดว่ารัฐภาคีสมาชิกต้องเคารพและคุ้มครองสิทธิเด็กทุกคนที่อยู่ภายในเขตอำนาจของตน ไม่ว่าจะเป็นคนสัญชาติของประเทศนั้นหรือไม่ ที่อยู่ภายในเขตอำนาจของตนโดยไม่เลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น ต้นกำเนิดทางชาติพันธุ์ หรือสังคม ทรัพย์สิน ความทุพพลภาพ การเกิด หรือสถานะอื่น ๆ ของเด็ก หรือ บิดามารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมาย (ข้อ 2) การไม่เลือกปฏิบัตินั้นไม่ได้หมายความว่ารัฐจะต้องปฏิบัติต่อเด็กทุกคนเหมือนกันหมด หากเด็กกลุ่มใดไม่สามารถใช้สิทธิเช่นเดียวกับเด็กอื่น เพราะสภาวะทางร่างกาย จิตใจ หรือสังคม เช่นเด็กพิการทางร่างกายหรือทางสมอง เด็กเร่ร่อน ยากจน เป็นต้น รัฐอาจจัดบริการให้เด็กเหล่านี้เป็นกรณีพิเศษ เพื่อช่วยให้เด็กกลุ่มนี้ได้ใช้สิทธิเท่าเทียมกับเด็กอื่น ๆ หลักการนี้ได้มีบัญญัติไว้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2540 มาตรา 30 วรรคสาม ซึ่งกำหนดว่า “มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม...” อนุสัญญาฯ ยังได้กำหนดว่าในการกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็ก...ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรก “In all actions concerning children,... the best interests of the Child shall be a primary consideration” (ข้อ 3 วรรคแรก)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ได้กำหนดหลักการคุ้มครองสิทธิของเด็ก รวมถึงสิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครองในกรณีที่เป็นผู้ทำผิดและเป็นผู้เสียหาย การคุ้มครองสิทธิใน เด็กเป็นผู้กระทำผิดทางอาญามีหลักการสำคัญคือ

- 1) เด็กต้องไม่ได้รับการทรมาน หรือถูกปฏิบัติหรือลงโทษโดยประหารชีวิต
จำคุกตลอดชีวิต
- 2) เด็กต้องไม่ถูกลิดรอนเสรีภาพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย การจับกุม กักขัง จำคุกต้องเป็นไปตามกฎหมายและเป็นมาตรการสุดท้าย

3) การปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกลิดรอนเสรีภาพต้องได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรม เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยคำนึงถึงความต้องการตามวัย การลิดรอนเสรีภาพของเด็กต้องแตกต่างหากจากผู้ใหญ่ เว้นแต่เพื่อประโยชน์ของเด็ก

4) เด็กที่ถูกลิดรอนเสรีภาพมีสิทธิขอความช่วยเหลือทางกฎหมาย

5) การปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา ต้องได้รับการปฏิบัติโดยสอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก โดยต้องคำนึงถึงอายุและการส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม

6) เด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหาหรือตั้งข้อหาหรือตั้งข้อหาว่าฝ่าฝืนกฎหมายต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ตามกฎหมายต้องได้รับการแจ้งข้อหาทันทีและโดยตรง ต้องได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสมในการต่อสู้คดีและได้รับการตัดสินโดยไม่ชักช้า ต้องไม่บังคับให้เบิกความหรือสารภาพผิด สามารถซักถาม ซักค้านพยานและอ้างตนเป็นพยาน เมื่อเห็นว่าเด็กกระทำผิดจริงการวินิจฉัยหรือมาตรการที่ใช้กับเด็กต้องได้รับการทบทวนโดยหน่วยงานหรือองค์กรตุลาการในระดับสูงขึ้น หากเด็กไม่เข้าใจภาษาต้องหาล่ามให้ในทุกกระบวนการพิจารณา

7) การส่งเสริมให้มีการตรากฎหมายกำหนดกระบวนการวิธีพิจารณา และตั้งหน่วยงานเฉพาะกับเด็กที่ถูกกล่าวหา การกำหนดอายุขั้นต่ำ

8) การดำเนินการต่างๆเกี่ยวกับเด็ก เช่น คำสั่งให้ดูแล การควบคุม การภาคทัณฑ์ แผนงานการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพเด็กต้องได้รับการปฏิบัติในลักษณะที่เหมาะสมแก่ความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและความผิดของเด็ก...”¹⁸

5.2 กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับแก๊งค์เด็กและเยาวชน กฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules) ¹⁹

“เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ. 1985 สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้ลงมติยอมรับกฎแห่งกรุงปักกิ่งหรือกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมแก๊งค์เด็กและเยาวชน ปรากฏตามข้อ 17 ว่า การจำกัดอิสรภาพของเด็กและเยาวชนควรกำหนดขึ้นภายหลังที่มีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนและควรจะจำกัดให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สนับสนุนให้ใช้ทางเลือกอื่นให้น้อยที่สุดแทนการควบคุมไว้ในสถานฝึกอบรมแบบปิด ข้อ 18 กำหนดให้มีมาตรการที่

¹⁸ กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก” . ค้นคืน 16 กุมภาพันธ์ 2558 จาก <http://www.mfa.go.th/humanrights/download>

¹⁹ พยอม อชารัตน์, “เด็กเกรในอังกฤษ”, ค้นคืน 22 กุมภาพันธ์ 2558, จาก <http://www.library.coj.go.th>.

หลีกเลี่ยงการใช้สถานที่ที่กักกัน โดยให้ใช้วิธีการในการดูแลอย่างใกล้ชิด การคุมประพฤติ การบำบัดเพื่อสาธารณประโยชน์ การให้เข้ารับการบำบัด เข้ารับคำปรึกษาโดยมีแนวคิดที่ไม่ควรแยกเด็กและเยาวชนออกจากการดูแลของผู้ปกครองไม่ว่าจะเป็นการแยกแบบบางส่วนหรือแยกอย่างสิ้นเชิงเว้นแต่สถานการณ์ของคดีมีความจำเป็นต้องทำโดยแนวคิดที่สำคัญคือ ควรเลือกใช้วิธีการของสถานฝึกอบรมแบบปิดให้น้อยที่สุดและถือเป็นทางเลือกสุดท้ายโดยใช้ระยะเวลาสั้นที่สุดเท่าที่จำเป็น โดยแนวคิดสากลมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหามากกว่าการลงโทษ หลีกเลี่ยงการจำกัดเสรีภาพให้เด็กและเยาวชนได้กลับสู่สังคมได้...²⁰

แนวคิดพื้นฐานสรุปได้ว่า ประเทศสมาชิกควรหาทางส่งเสริมความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชนพร้อมทั้งครอบครัวให้ดี ควรมีการพัฒนาสภาพที่จะทำให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเสี่ยงต่อการทำผิดให้มีชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีความหมายและคุณค่า โดยดูแลกระบวนการของพัฒนาการและการศึกษาให้ปลอดจากอาชญากรรมและการกระทำผิดให้มากที่สุดควรถือว่าความยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการพัฒนาชาติการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจึงเป็นการรักษาความสงบสุขของสังคม การให้บริการความยุติธรรมแก่เด็กและเยาวชนควรมีการประสานกันอย่างเป็นระบบ

ระบบความยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนควรให้ความสำคัญเรื่องความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชนการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนควรเหมาะสมระหว่างผู้ทำผิดและความผิดที่ได้ทำ ซึ่งหลักการได้สัดส่วนถือเป็นเครื่องมือจำกัดการลงโทษ การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนไม่ควรพิจารณาแต่ความรุนแรงของความผิดแต่ต้องพิจารณาสภาพแวดล้อมรอบตัวผู้ทำผิดแต่ละคน เช่น สถานภาพทางสังคม สภาพครอบครัว ความพยายามจะชดใช้ความเสียหายหรือความตั้งใจที่จะกลับตนเป็นคนดี สิทธิของเด็กและเยาวชน

ในทุกขั้นตอนของกระบวนการต้องได้รับการคุ้มครอง เช่น การได้รับการสนับสนุนไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิที่จะถูกแจ้งข้อหา สิทธิที่ได้รับคำปรึกษา บิดามารดาอยู่ด้วย ในทุกขั้นตอนต้องเคารพสิทธิส่วนตัวของเด็กและเยาวชนเพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายที่จะเกิดกับเด็กและเยาวชน เนื่องจากการเผยแพร่ข่าวที่ไม่ถูกต้อง หรือการตราบาป ซึ่งต้องไม่เผยแพร่ข่าวสารที่อาจทำให้รู้ตัวผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ถือว่าให้ความสำคัญโดยเน้นการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนซึ่งอาจถูกตราบาปได้ง่าย

²⁰ วิษา มหาคุณ, “ระบบศาลเยาวชนและครอบครัวกับแนวความคิดสากล”, *วารสารยุติธรรม*.

สรุปได้ว่า แนวความคิดของกฎแห่งกรุงปักกิ่งเป็นแนวความคิดพื้นฐานที่ถูกนำมาใช้เป็นแนวในการกำหนดนโยบายเรื่องสวัสดิการสำหรับเด็กและเยาวชน รวมทั้งการใช้ระบบความยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชนซึ่งถือว่าควรจะต้องน้อยลงรวมทั้งลดความเสียหายที่เกิดจากการใช้ระบบความยุติธรรม โดยคำนึงถึงมาตรการการเอาใจใส่ดูแลเด็กและเยาวชนตั้งแต่ก่อนการทำความผิด เมื่อทำผิดแล้ว ต้องคำนึงถึงการที่จะแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถดำเนินชีวิตเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ในภายหน้า

5.2.1 หลักเกณฑ์การจัดการกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน กฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules)²¹

จากบทบัญญัติในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและกฎแห่งกรุงปักกิ่งซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติต่อเด็กโดยคำนึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นเกณฑ์ สามารถสรุปเป็นหลักเกณฑ์ได้ดังนี้คือ

- 1) การกระทำใดเกี่ยวกับเด็กต้องคำนึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก
- 2) ต้องมีการกำหนดอายุขั้นต่ำที่เด็กไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญา
- 3) การปฏิบัติต่อเด็กต้องเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก คำนึงอายุของเด็กและการนำกลับคืนสู่สังคม
- 4) เมื่อเด็กผู้ปกครองผู้ดูแลยินยอม เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานอัยการมีอำนาจผันคดีจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
- 5) ก่อนศาลพิพากษาต้องพิจารณาภูมิหลัง สภาพแวดล้อมและปัจจัยในการกระทำผิดของเด็ก
- 6) กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กต้องให้ความสำคัญต่อสวัสดิภาพของเด็ก การดำเนินการใดเกี่ยวกับเด็กต้องเหมาะสมกับเด็กที่ทำผิดและความผิดที่ได้ทำต้องไม่คำนึงเฉพาะความรุนแรงของการกระทำแต่ต้องพิจารณาความต้องการของเด็กและสังคมด้วย
- 7) ต้องไม่ลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต
- 8) การจับ การกักขัง การจำคุกต้องใช้เป็นมาตรการสุดท้ายและต้องเป็นไปตามกฎหมาย โดยใช้ระยะเวลาสั้นที่สุด

²¹ สกฤษฑ์ หอพิบูลสุข, “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย. *The Thai Juvenile Justice*”, กันยายน 13 กุมภาพันธ์ 2558, จาก http://www.humanrights.go.th/files/Thai_juvenile_justice

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุรี กาญจนวงศ์และคณะ “การศึกษาปัญหาที่เป็นสาเหตุการทำความผิดของเด็กและเยาวชน” กันยายน 2549 จากการศึกษาพบว่า สาเหตุการทำผิดของเด็กและเยาวชนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมพบว่าเด็กและเยาวชนมีปัญหาครอบครัวโดยบิดามารดาแยกกันอยู่หรือทิ้งร้าง อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ได้รับการเลี้ยงดูอย่างตามใจ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวระหว่างบิดามารดามีทั้งรักใคร่กลมเกลียวกัน ต่างคนต่างอยู่และไม่สนใจกัน สาเหตุการทำผิดที่เกิดจากเพื่อน เด็กและเยาวชนเมื่อหน้าการเรียนพิเศษ โรงเรียนไม่คาดหวังเรื่องการเรียน มีความคาดหวังเรื่องได้รับประโยชน์ในรูปตัวเงินหรือความสนุกสนาน เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับวัย ขาดความยั้งคิด ก้าวร้าวมีปัญหาการปรับตัวและสร้างความสัมพันธ์กับคนอื่น รู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย ต้องการความรักความอบอุ่นและการฟังฟังคนอื่น

วันชัย รุจนวงศ์ และคณะ “รายงานวิจัย โครงการการจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในประเทศไทย พ.ศ. 2549²²” จากผลการวิจัย สรุปได้ว่า

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม ควรมีการปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างและการจัดแบ่งหน่วยงานในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด สถานแรกรับ และศูนย์ฝึกและอบรมให้ชัดเจน ให้มีงานจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนเป็นภารกิจหลักของหน่วยงาน

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยควรให้มีการกำหนดระบบการจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนเข้าไว้เป็นกฎหมาย และให้การจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนเป็นนโยบายหลักและมีการเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ด้านการจำแนกประเภทให้ได้สัดส่วนปริมาณงานและจำนวนเด็กและเยาวชน ให้มีหลักสูตรการฝึกและอบรมและการพัฒนาบุคลากรทุกระดับอย่างต่อเนื่อง การกำหนดรูปแบบอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมของสถานแรกรับ ศูนย์ฝึกและอบรม ควรมีความสอดคล้องกับระบบและผลการจำแนกเด็กและเยาวชนระหว่างกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศาลเยาวชนและครอบครัวควรมีการหารือเรื่องการปรับปรุงระยะเวลาการฝึกอบรมตามคำพิพากษาของศาลเพื่อให้มีความสอดคล้องกับระบบการฝึกอบรมของศูนย์ฝึกและประเภทของการฝึกอบรม การปรับปรุงหลักสูตรด้านวิชาสามัญ วิชาชีพ

²² วันชัย รุจนวงศ์ และคณะ, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในประเทศไทย, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) กรุงเทพมหานคร: 2549, หน้า 10-15

การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูควรมีความสอดคล้องกับระบบการจำแนกประเภท ระบบการศึกษาวิชาชีพ วิชาสามัญควรสอดคล้องกับตลาดแรงงาน และควรจะปรับปรุงการประสานความร่วมมือกับองค์กร เครือข่ายภาครัฐ เอกชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ทัศนีย์ ลักษณะนิชนัชและคณะ รายงานวิจัย “การติดตามและประเมินผลเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อย จากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน²³”

ผลจากการศึกษาวิจัยสรุปการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยพบว่าหลังปล่อยตัวเด็กและเยาวชนกลับไปอยู่กับบิดามารดาผู้ปกครอง แต่ส่วนใหญ่ยังไม่มียานทำงานเนื่องจากมีวุฒิการศึกษาต่ำ การฝึกวิชาชีพที่ได้รับการฝึกจากศูนย์ฝึกไม่แน่ใจว่าผลของการฝึกวิชาชีพจะนำไปประกอบอาชีพได้หรือไม่ และจากการศึกษาวิจัยได้เสนอแนะว่า กระทรวงยุติธรรมควรเป็นหน่วยงานหลัก เพื่อสร้างความร่วมมือและการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐและเอกชนในการติดตาม สอดส่องดูแลและให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือแก่เด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยอย่างเป็นระบบ ควรหาวิธีการหรือแนวทางในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณให้มากที่สุด และขอรับการสนับสนุนด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่จำเป็นในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย การสงเคราะห์ภายหลังปล่อยแก่เด็กและเยาวชน และการติดตามผลภายหลังปล่อยอย่างจริงจัง ตลอดจนปรับปรุงโครงสร้าง หน่วยงานของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในทางสงเคราะห์ภายหลังปล่อยและติดตามประเมินผลภายหลังปล่อยเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญกำลัง งบประมาณอย่างเพียงพอและได้สัดส่วนกับจำนวนเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปลดปล่อย การปรับปรุงระบบข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว ที่อยู่ของเด็กและเยาวชนให้สมบูรณ์เพื่อประโยชน์ในการติดตามผล

ยูนันท์ ตามกาล, การวิจัยเรื่องการรับรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการตีตราทางสังคมของเด็กและเยาวชนกระทำผิดหลังจากได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจากการศึกษาวิจัยพบว่า เมื่อเด็กและเยาวชนได้รับการปล่อยตัวไปจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแล้วเด็กยังถูกตีตราจากสังคมโดยการแสดงออกด้วยคำพูด ท่าทางสายตาซึ่งทำให้เด็กรู้สึกไม่ดี แนวทางในการจัดปัญหาของเด็กและเยาวชนคือเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา (Problem-focus Coping) การจัดการปัญหาแบบแสวงหาสิ่งสนับสนุนทางสังคม (Seeking Social Support)

²³ ทัศนีย์ ลักษณะนิชนัชและคณะ, รายงานการวิจัยการติดตามและประเมินผลเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.), กรุงเทพมหานคร: 2550, หน้า 4-10

และการใช้วิธีการหลีกเลี่ยงปัญหา (Avoidance) ซึ่งวิธีการหลังมักใช้มากในเด็กและเยาวชน การตีตราทางสังคมเป็นประเด็นสำคัญที่มีส่วนต่อปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเพราะหากเด็กและเยาวชนคนใดที่ไม่เข้มแข็งหรือสามารถจัดการปัญหา เผชิญปัญหาสังคมได้อย่างเหมาะสมก็จะก้าวผ่านและสามารถกลับสู่สังคมเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้อย่างปกติอีกครั้ง แต่ก็จะมีบางส่วนที่ไม่สามารถผ่านไปได้และนำตัวเองเข้าสู่การกระทำผิดซ้ำแบบเดิมหรือสาหัสมากกว่าเดิมจนทำให้เกิดเป็นปัญหาสังคม

บทที่ 3

การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอาญา ตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง “มาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา” ผู้ศึกษาได้ศึกษาที่ละประเด็นดังนี้

1. การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอาญาตามกฎหมายไทย

การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอาญาในประเทศไทยคำนึงถึงเจตนารมณ์ในแก้ไขฟื้นฟูให้เด็กและเยาวชนสามารถกลับตนเป็นคนดีได้ตามแนวทางการเรื่องการให้การสงเคราะห์แก่เด็กที่กระทำผิดอาญา เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญาได้รับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูโดยประเทศไทยได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการทำผิดของเด็กและเยาวชนไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา พ.ศ. 2451 เพื่อเป็นการแยกเด็กที่กระทำผิดออกจากผู้ใหญ่โดยได้บัญญัติเรื่องอายุ เช่น เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 7 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดไม่ต้องรับโทษ เด็กที่อายุกว่า 7 ปี ถึง 14 ปีบริบูรณ์ทำความผิดตามกฎหมายบัญญัติเด็กไม่ต้องรับโทษแต่ศาลอาจกำหนดวิธีการสำหรับเด็ก เช่น การส่งไปโรงเรียนดัดสันดานหรือรับการฝึกอบรม ซึ่งมีบทบัญญัติเรื่องการจัดการกับเด็กบางจำพวกตามพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479

เจตนารมณ์ของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ให้ความสำคัญเรื่อง การแก้ไขเด็กและเยาวชนให้กลับตัวเป็นคนดีโดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์เพื่อให้เด็กมีโอกาสแก้ไขพฤติกรรมจนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชนได้แทนการใช้วิธีลงโทษ แนวคิดของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นแนวคิดที่มีวิธีการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนแตกต่างจากผู้ใหญ่และมองว่าเด็กเป็นต้นทุนทางสังคม ดังนั้น การปฏิบัติต่อเด็กและจึงควรมีกระบวนการยุติธรรมเป็นการเฉพาะโดยไม่ควรมุ่งเน้นการลงโทษแต่ควรมุ่งเน้นเรื่องการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้

1.1 การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนตามกฎหมายอาญา

การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนของประเทศไทยมีปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของกฎหมายปรากฏตามลักษณะอาญา พ.ศ. 2451 ซึ่งได้มีการแบ่งเกณฑ์อายุของเด็กไว้ดังกล่าวมาแล้ว ในเวลาเยาวชนต่อมาได้มีการ จัดตั้งศาลซึ่งทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดอาญาขึ้นมาเป็นการเฉพาะ โดยได้จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง (กรุงเทพมหานคร) ขึ้นเป็นแห่งแรกพร้อมกับบัญญัติกฎหมายวิธีการและแนวทางสำหรับเด็กและเยาวชนไว้ในประมวลกฎหมายอาญากำหนดเกณฑ์อายุไว้ต่อไปนี้

1.1.1 กรณีที่เด็กที่มีอายุยังไม่เกินเจ็ดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2551 โดยแก้ไขว่ากรณีที่เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กเพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมาย

1.1.2 กรณีที่เด็กอายุกว่าสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวหรือเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาดักเตือนด้วย หากศาลเห็นว่าบิดา มารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ จะมีคำสั่งมอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองโดยวางข้อกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองระวางเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามปี และกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งหมื่นบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น ในกรณีที่เด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่สมควรเรียกบิดา มารดา หรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่เพื่อสอบถามเรื่องการยอมรับข้อกำหนดซึ่งหากบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดศาลจะมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลนั้น ไปโดยวางข้อกำหนด โดยศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังกล่าวไว้ หากเด็กนั้นไม่มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้ หรือกรณีที่อาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนด ศาลจะมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแลอบรม และสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้โดยบุคคลหรือองค์การมีอำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควร หรือ ส่งตัวเด็กไปโรงเรียน สถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาล

กำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปด แก้ไขเพิ่มเติมเรื่องอายุจากเดิมเด็กอายุกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่เกินสิบสี่ ปี โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2551

1.1.3 ผู้อายุกว่าสิบห้าปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นที่พึงเกี่ยวกับผู้นั้นในการที่จะวินิจฉัยว่าสมควรจะพิพากษาลงโทษหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่ายังไม่สมควรลงโทษก็ให้ดำเนินการตามมาตรา 74 หากศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง (มาตรา 75 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ฉบับที่ 21 พ.ศ. 2551) หรือตามมาตรา 76 ซึ่งบัญญัติว่า

1.1.4 ผู้ที่อายุตั้งแต่สิบแปดปีแต่ยังไม่เกินยี่สิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด หากศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย (ฉบับที่ 21) พ.ศ.2551

1.1.5 กรณีที่ศาลวางข้อกำหนดให้บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ ระวังเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายหากเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้นภายในเวลาในข้อกำหนด ศาลมีอำนาจบังคับ บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ ให้ชำระเงินไม่เกินจำนวนในข้อกำหนดนั้น ภายในเวลาที่ศาลเห็นสมควร ถ้าบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ไม่ชำระเงิน ศาลจะสั่งให้ยึดทรัพย์สินของบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็ก นั้นอาศัยอยู่ เพื่อใช้เงินที่ จะต้องชำระก็ได้ กรณีที่ศาลได้บังคับให้บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ชำระเงินตามข้อกำหนดแล้ว หากศาลไม่ได้เปลี่ยนแปลง แก้ไขคำสั่งการวางข้อกำหนด ก็ให้ข้อกำหนดนั้น คงใช้บังคับได้ต่อไปจนพ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้

จากการศึกษาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาพบว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทยนั้น ได้ให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชน โดยคำนึงว่าหากผู้กระทำความผิดเป็นเด็กมีอายุไม่เกิน 10 ปี เด็กไม่ต้องรับโทษและเด็กนั้นต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ส่วนเด็กที่มีอายุเกิน 10 ปีบริบูรณ์แต่ไม่ถึง 15 ปีบริบูรณ์กฎหมายก็ยังไม่ได้กำหนดว่าจะต้องรับโทษแต่ให้คำนึงถึงการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู โดยให้ครอบครัวได้แก่ บิดามารดา ผู้ปกครองของเด็ก รวมทั้งผู้ที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยได้มีส่วนร่วมช่วยในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู โดยกฎหมายให้ศาลมีอำนาจวางข้อกำหนดแก่บุคคลดังกล่าวได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการให้ บิดามารดา ผู้ปกครองตลอดจนผู้ที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยได้ใส่ใจในการดูแลเด็กซึ่งมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน โดยยังไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องการลงโทษเด็กนั้น หรือในกรณีที่มีอายุกว่า 15 ปีแต่ไม่ถึง 18 ปี กฎหมายยัง

ได้บัญญัติให้ศาลคำนึงถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นที่ปวงเกี่ยวกับเด็กนั้นเป็นองค์ประกอบในการพิพากษาคดีของศาล ส่วนบุคคลที่มีอายุกว่า 18 ปีแต่ไม่ถึง 24 ปี ประมวลกฎหมายอาญายังได้บัญญัติเรื่องการลดอัตราส่วนโทษไว้ด้วย

1.1.6 การสอบถามปากคำผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี

เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและกฎแห่งกรุงปักกิ่ง และให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญาได้รับการปกป้องคุ้มครอง ดังนั้นวิธีดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความได้บัญญัติโดยให้ความสำคัญเพื่อเป็นการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีการชี้ตัวในสถานที่ที่เหมาะสมโดยไม่让孩子ผู้ต้องหาเห็นตัวผู้ชี้ ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิตหรือผู้ต้องหาอายุไม่เกิน 18 ปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การพนักงานสอบสวนต้องสอบถามผู้ต้องหา ก่อนว่ามีทนายความหรือไม่ หากไม่มีรัฐต้องจัดให้มีทนายความแก่เด็กผู้ต้องหานั้น

1.1.7 การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี

การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี มีบทบัญญัติให้นำเรื่อง การสอบถามพยานหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีว่า ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์ และ ปล้นทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญาความผิดตามกฎหมายว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่น ที่มีอัตราโทษ จำคุก การถามปากคำ ให้พนักงานสอบสวน แยกกระทำ เป็นส่วนสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กจัดให้มี นักจิตวิทยา หรือ นักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการอยู่ร่วมในการถามปากคำเด็กนั้น หากการถามปากคำมีผลทำให้ต้องกระทำความผิดอื่นจิตใจอย่างรุนแรง กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องสอบถามผ่านนักจิตวิทยา หรือ นักสังคมสงเคราะห์ โดยไม่ให้เด็กนั้นได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวน และห้ามถามซ้ำซ้อนหลายครั้ง โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร โดยบทบัญญัติดังกล่าวกฎหมายบัญญัติให้นำมาใช้ในสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ด้วย ตามมาตรา 134/2 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกับทฤษฎีตราบาป และแนวคิดของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและกฎแห่งกรุงปักกิ่ง

1.1.8 ทางการสังคดีของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน

ซึ่งมีระเบียบของสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2547 ได้กำหนด “แนวทางการสังคดีของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนในหมวดที่ 8 ข้อ 175 ปรึชญุและเจตนารมณั้ในการดำเนินคดีโดยระเบียบกำหนดว่า การดำเนินคดีที่เด็กหรือเยาวชนมีส่วนเกี่ยวข้อง ให้พนักงานอัยการคำนึงถึงการคุ้มครองสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญการแสวงหามาตรการต่างๆเพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลของสหประชาชาติและเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชน การพิจารณาใช้ดุลยพินิจของพนักงานอัยการเพื่อนำเด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือเข้าสู่การพิจารณาของศาลต้องเป็นไปอย่างรอบคอบเหมาะสมเพื่อการบำบัดแก้ไขและฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนแต่ละราย โดยไม่คำนึงการลงโทษ การใช้ดุลยพินิจในการสังคดีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ต้องหา พนักงานอัยการต้องคำนึงปรึชญุและเจตนารมณั้ในการดำเนินคดีตามข้อ 175 และต้องพิจารณาสาเหตุแห่งการกระทำ ความผิด พฤติกรรมแห่งคดี ความร้ายแรงแห่งการกระทำ ความเสียหายที่ผู้เสียหายและสังคมได้รับ สถานภาพของครอบครัว การให้โอกาสกลับตนเป็นคนดีและผลประโยชน์สูงสุดที่เด็กและเยาวชนจะได้รับ”²⁴ จากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 พบว่า ได้มีบทบัญญัติที่คำนึงถึงสวัสดิภาพของเด็กผู้ต้องหาที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี โดยมีจุดประสงค์ในการให้เด็กผู้ต้องหาที่กระทำผิดอาญาได้รับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู สามารถกลับตัวเป็นคนดีอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ โดยคำนึงหลักที่ว่าเพื่อประโยชน์สูงสุดที่เด็กจะได้รับ

1.2 การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญาตามพระราชบัญญัติ

ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ในส่วนของคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดมีความสอดคล้องกับเจตนารมณั้ว่าเด็กเป็นต้นทุนที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ และจากแนวคิดเรื่องเด็กเป็นต้นทุนทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนมุ่งเน้นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษเพื่อให้เด็กสามารถ

²⁴ ระเบียบของสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2547, ค้นคืน 18 กุมภาพันธ์

ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและไม่กระทำผิดซ้ำได้อีก ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติว่าเด็กและเยาวชนทุกคนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจะต้องได้รับการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูให้ตรงกับสภาพปัญหา ซึ่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้บัญญัติ บทนิยาม ไว้ดังนี้

เด็ก หมายความว่า บุคคลอายุยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์

เยาวชน หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

สถานพินิจ หมายความว่า สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งจัดตั้งตามพระราชบัญญัตินี้

ศูนย์ฝึกและอบรม หมายความว่า ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

การแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หมายความว่า มาตรการที่กำหนดเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือสนับสนุนเด็กหรือเยาวชนให้สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวและชุมชน ได้โดยปกติสุข เช่น การรับคำปรึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมบำบัด การเข้าร่วมกิจกรรมทางเล็อก การศึกษา หรือการฝึกอาชีพหรือวิชาชีพ การฝึกอบรม หมายความว่า การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยมีการควบคุม

ผู้อำนวยการสถานพินิจ หมายความว่า ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรม หมายความว่า ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ให้ถืออายุเด็กหรือเยาวชนในวันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น

1.3 การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนโดยใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนิน

คดีอาญา

1.3.1 การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนโดยใช้มาตรการพิเศษขั้นก่อนฟ้อง

จากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 สามารถสรุปสาระสำคัญของของมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาขั้นก่อนฟ้องได้ดังนี้ ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนนั้นต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้า ปีไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นไม่เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เมื่อสอบปากคำแล้วเด็กหรือเยาวชนนั้นรับสารภาพมีความสำนึกในการกระทำ จากประวัติประวัติ อายุ นิสัยความประพฤติ การศึกษาอบรม หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ตามมาตรา 86 พนักงานคุมประพฤติเจ้าของสำนวนจึงเสนอขอความเห็นชอบต่อผู้อำนวยการสถานพินิจเพื่อพิจารณาใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นชอบกับข้อเสนอแล้ว จะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไปโดยการนำรูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนเพื่อจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู โดยมีนักวิชาชีพ ได้แก่ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ พนักงานคุมประพฤติเจ้าของสำนวนประชุมเพื่อร่วมกันจัดทำแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟูซึ่งแผนที่กำหนดต้องเป็นไปเพื่อใช้ในการแก้ไขเด็กหรือเยาวชน เฝ้าระวังหลักเกณฑ์ในการพิจารณาใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้องตามมาตรา 86 หลักเกณฑ์ที่ศาลใช้ตรวจสอบว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ได้แก่ คู่ที่อัตราโทษต้องมีอัตราให้จำคุกอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถือเป็นโทษที่มีโทษสูงสุดเป็นเกณฑ์ เด็กหรือเยาวชนต้องกระทำผิดครั้งแรกหรือหากเคยกระทำผิดมาแล้วแต่โทษนั้นไม่ร้ายแรงกว่าความผิดในปัจจุบัน เด็กหรือเยาวชนต้องไม่เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ผลการสอบปากคำด้วยแบบประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นผลการจำแนกอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เด็กหรือเยาวชนรับสารภาพ มีความสำนึกโดยรู้สึกเสียใจต่อสิ่งที่ได้กระทำ พร้อมทั้งมีความตั้งใจที่จะปรับปรุงแก้ไขตนเอง โดยไม่กระทำความผิดอีก กับทั้งมีความรับผิดชอบที่จะแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือบรรเทาผลร้ายที่ผู้เสียหายได้รับ มีการพิจารณาถึงอายุ ประวัติ เพศ ความประพฤติเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายยินยอมที่จะให้จัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นชอบให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาแล้วพนักงานคุมประพฤติเจ้าของสำนวนต้องแจ้งให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทราบเพื่องดการสอบปากคำหรือดำเนินการใดๆ เฉพาะเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นชอบให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาแล้ว พนักงานคุมประพฤติเจ้าของสำนวนดำเนินการจัดการประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู โดยเชิญนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เด็กหรือเยาวชน ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชน ฝ่ายผู้เสียหาย ในการจัดการประชุมเพื่อจัดทำแผนบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู หากเห็นสมควรว่าจะเชิญผู้นำชุมชน ผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิด หรือพนักงานอัยการ เข้าร่วมประชุมด้วยก็ได้ โดยการจัดประชุมเพื่อจัดทำแผนฯ นั้นใช้รูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน สถานที่ในการจัดประชุมอาจเป็นที่ทำการสถานพินิจหรือสถานที่อื่นที่เหมาะสมก็ได้ เงื่อนไขของแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ต้องไม่เป็นลักษณะที่เป็นการจำกัดสิทธิ เสรีภาพ ของเด็กหรือเยาวชน เว้นแต่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชน หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ แผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู นั้นต้องมีลักษณะที่เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กหรือเยาวชน และหากจำเป็นอาจกำหนดให้บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ ต้องกำหนดให้มีการชดเชยเยียวยาความเสียหาย ต้องมีการกำหนดให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงาน

สาธารณประโยชน์ ทั้งนี้ไม่เกิน 30 ชั่วโมง ระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูต้องไม่เกิน 1 ปี แผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเมื่อจัดทำแล้วเสร็จ ต้องรายงานต่อพนักงานอัยการภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนล้าเลิกเมื่อจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเสร็จและส่งให้พนักงานอัยการ แล้วหากพนักงานอัยการไม่เห็นด้วยกับแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ให้สั่งให้แก้ไขแผนนั้น หากพนักงานอัยการเห็นว่าแผนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนให้ดำเนินการตามแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ทันที พร้อมกับรายงานให้ศาลทราบ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลสั่งตามที่เห็นสมควร เมื่อเด็กหรือเยาวชนได้ปฏิบัติตามแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานให้พนักงานอัยการทราบ หากพนักงานอัยการเห็นชอบให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น คำสั่งไม่ฟ้องนั้นถือเป็นที่สุด สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียจะดำเนินคดีในส่วนแบ่งสถานพินิจต้องรายงานคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้ศาลทราบ

1.3.2 แนวทางแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

1) เด็กหรือเยาวชนไม่มีปัญหาด้านพฤติกรรมเสี่ยงและไม่มีปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัว กิจกรรมที่ดำเนินการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ได้แก่ การให้ความรู้ ด้านกฎหมาย และให้ทำบริการสังคมโดยไม่เป็นการประจานเด็กหรือเยาวชนและต้องไม่เกิน 30 ชั่วโมง

2) เด็กหรือเยาวชนไม่มีปัญหาด้านพฤติกรรมเสี่ยงและแต่มีปัญหาลักษณะภาพในครอบครัว กิจกรรมที่ดำเนินการจัดทำแผนแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ได้แก่ ทำงานบริการสังคม ให้ความรู้ด้านกฎหมาย และให้คำปรึกษาครอบครัว ครอบครัวบำบัดรายบุคคล

3) เด็กหรือเยาวชนมีปัญหาด้านพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิดและมีปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัว และเป็นกลุ่มที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ว่างาน ไม่ประกอบอาชีพ กิจกรรมที่ดำเนินการคือ ทำงานบริการสังคมไม่เกิน 30 ชั่วโมง เข้าร่วมโปรแกรมบำบัดฟื้นฟูแบบไปกลับ

4) เด็กหรือเยาวชนมีปัญหาด้านพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิด และมีปัญหาลักษณะภาพในครอบครัว เป็นกลุ่มที่เรียนหนังสือหรือประกอบอาชีพ กิจกรรมที่ดำเนินการคือ ทำงานบริการสังคมไม่เกิน 30 ชั่วโมง กิจกรรมเพื่อปรับพฤติกรรมรายบุคคล เช่น ทักษะการปฏิเสธ การตัดสินใจ การแก้ไข้ปัญหา การฝึกการแสดงออกที่เหมาะสม มีปัญหาลักษณะภาพในครอบครัวกิจกรรมที่ดำเนินการได้แก่ การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา จิตบำบัด ครอบครัวบำบัด ให้ความรู้กับครอบครัวเกี่ยวกับเรื่อง ธรรมชาติวัยรุ่น ปัญหาพฤติกรรมวัยรุ่น วิธีการอยู่ร่วมกันในครอบครัวที่มีวัยรุ่น เป็นต้น

5) กรณีเด็กหรือเยาวชนมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ให้การสงเคราะห์เบื้องต้น เช่น ทุนประกอบอาชีพ ทุนการศึกษา และส่งต่อองค์กรที่มีหน้าที่ในการให้การสงเคราะห์เพื่อรับการช่วยเหลือ

6) กรณีเด็กหรือเยาวชนมีปัญหาด้านร่างกายปัญหาด้านสภาพจิต กิจกรรมบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ได้แก่ ส่งบำบัดต่อยังสถานพยาบาลตามสภาพปัญหา

1.3.3 การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนโดยใช้มาตรการพิเศษชั้นหลังฟ้อง²⁵

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาหลังฟ้องมีบทบัญญัติเรื่องการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไว้ในมาตรา 90 โดยบัญญัติว่า แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู คือ มาตรการที่กำหนดโดยที่ประชุมให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติโดยมีหลักเกณฑ์ที่พิจารณานำวิธีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมาใช้ดังนี้

- 1) คู่อัตราโทษ คดีต้องมีโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 20 ปี โดยถือข้อหาที่มีโทษสูงสุดเป็นเกณฑ์
- 2) ต้องไม่เคยรับโทษจำคุก โดยคดีถึงที่สุดให้จำคุก ยกเว้นกระทำโดยประมาทกับลหุโทษ
- 3) ต้องสำนึกในการกระทำ คือเด็กหรือเยาวชนต้องตระหนักถึงผลการกระทำของตนเองว่าได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น มีความรู้สึกเสียใจในการกระทำ พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไขตนเองทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องรับสารภาพว่ากระทำผิดตามที่ถูกกล่าวหา
- 4) ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู
- 5) โจทก์ไม่คัดค้าน
- 6) ต้องเป็นคดีที่ไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมโดยรวม
- 7) เด็กหรือเยาวชนมีแนวโน้มปรับเปลี่ยนความประพฤติและสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้
- 8) ผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร
- 9) กระบวนการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นหลังฟ้องสามารถดำเนินการในช่วงเวลาใดก็ได้ทั้งนี้ก่อนศาลมีคำพิพากษา

²⁵ ประวิทย์ อธิรัชวัฒนา, มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ค้นคืน 26 ธันวาคม 2557, จาก <http://www2.djop.moj.go.th/>

2. การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ

การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศที่สำคัญมีดังนี้

2.1 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)

จากหลักการที่ว่า เด็กทุกคนมีสิทธิต่างๆ ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ตามหลักของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กประเทศสมาชิกของอนุสัญญานี้ต้องดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมการใช้สิทธิของเด็กอย่างเต็มที่ โดยในหลักการปฏิบัติต่อเด็กนั้นอย่างน้อยต้องเป็นไปตามมาตรฐานของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งทั่วโลกให้การยอมรับว่าข้อกำหนดต่างๆ ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการดูแลคุ้มครองเด็กจากการศึกษาหลักของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กพบว่าอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กนั้นได้กำหนดไว้ว่าประเทศสมาชิกจะต้องคำนึงถึงสิทธิเด็กซึ่งประกอบด้วยสิทธิต่างๆ ดังนี้

2.1.1 สิทธิที่จะมีชีวิตรอด (Survival Rights) เพื่อเป็นการรับรองว่าเด็กต้องได้รับการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐานและต้องมีความปลอดภัย

2.1.2 สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา (Development Rights) ซึ่งสิทธิเด็กนั้นเด็กต้องมีครอบครัวที่อบอุ่นได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ และมีภาวะโภชนาการที่เหมาะสม

2.1.3 สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง (Protection Rights) เพื่อให้มีชีวิตที่ปลอดภัยจากการทำร้าย การถูกล่วงละเมิด การถูกทอดทิ้ง และการแสวงประโยชน์ในทุกรูปแบบ

2.1.4 สิทธิที่ในการมีส่วนร่วม (Participation Rights) เพื่อที่มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นแสดงออกการมีผู้รับฟัง และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบต่อตนเอง ซึ่งมีภาคีสมาชิกถึง 195 ประเทศ ยกเว้นเพียง 2 ประเทศเท่านั้นที่ยังไม่เข้าเป็นภาคีสมาชิกคือประเทศโซมาเลียและสหรัฐอเมริกา โดย ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญานี้เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 1992 และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยในฐานะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศเมื่อวันที่ 26 เมษายน 1992

2.2 กฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules)

“เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ. 1985 สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้ลงมติยอมรับกฎแห่งกรุงปักกิ่งหรือกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมแก่คดีเด็กและเยาวชน ปรากฏตามข้อ 17 ว่า การจำกัดอิสรภาพของเด็กและเยาวชนควรกำหนดขึ้นภายหลังที่มีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนและควรจะจำกัดให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สนับสนุนให้ใช้ทางเลือกอื่นให้น้อยที่สุดแทนการควบคุมไว้ในสถานฝึกอบรมแบบปิด ข้อ 18 กำหนดให้มีมาตรการที่

หลีกเลี่ยงการใช้สถานที่กักกันโดยให้ใช้วิธีการในการดูแลอย่างใกล้ชิด การคุมประพฤติ การบำบัดเพื่อสาธารณประโยชน์ การให้เข้ารับการบำบัด เข้ารับคำปรึกษาโดยมีแนวคิดที่ไม่ควรแยกเด็กและเยาวชนออกจากการดูแลของผู้ปกครองไม่ว่าจะเป็นการแยกแบบบางส่วนหรือแยกอย่างสิ้นเชิงเว้นแต่สถานการณ์ของคดีมีความจำเป็นต้องทำโดยแนวคิดที่สำคัญคือ ควรเลือกใช้วิธีการของสถานฝึกอบรมแบบปิดให้น้อยที่สุดและถือเป็นทางเลือกสุดท้ายโดยใช้ระยะเวลาสั้นที่สุดเท่าที่จำเป็นโดยแนวคิดสากลมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหามากกว่าการลงโทษ หลีกเลี่ยงการจำกัดเสรีภาพให้เด็กและเยาวชนได้กลับสู่สังคมได้...²⁶

สรุปได้ว่า แนวความคิดของกฎแห่งกรุงปักกิ่งเป็นแนวความคิดพื้นฐานที่ถูกนำมาใช้เป็นแนวในการกำหนดนโยบายเรื่องสวัสดิการสำหรับเด็กและเยาวชน รวมทั้งการใช้ระบบความยุติธรรมเกี่ยวเด็กและเยาวชนซึ่งถือว่าควรจะต้องน้อยลงรวมทั้งลดความเสียหายที่เกิดจากการใช้ระบบความยุติธรรม โดยคำนึงถึงมาตรการการเอาใจใส่ดูแลเด็กและเยาวชนตั้งแต่ก่อนการทำความผิด เมื่อทำผิดแล้ว ต้องคำนึงถึงการที่จะแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถดำเนินชีวิตเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ในภายหน้า

3. เปรียบเทียบกฎหมายและมาตรการในการฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของต่างประเทศ

3.1 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศอังกฤษ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศอังกฤษมีแนวทางในการดูแลคือเด็กที่จะต้องขึ้นศาลในประเทศอังกฤษไม่จำเป็นต้องทำความผิด แต่เป็นเด็กที่ต้องได้รับการดูแลและปกป้อง (Care and protection) ซึ่งเด็กที่ต้องได้รับความคุ้มครองช่วยเหลือหรือกรณีที่เป็นเด็กซึ่งมีพฤติกรรมแสดงออกในลักษณะที่เป็นการขัดต่อสังคมศีลธรรมและวัฒนธรรม หากเป็นเด็กที่กระทำความผิดก็จะถูกส่งขึ้นศาล และศาลอาจสั่งปล่อยตัวไปอยู่ในสถานแรกรับ (Remand home) เป็นเวลา 2 สัปดาห์เพื่อให้จิตแพทย์ตรวจหาความผิดปกติพร้อมกับมีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมกร (Psychiatric Social Worker) เรียกว่าทีม Psychiatric team มีครูใหญ่ มีสำนักงานคุมประพฤติซึ่งเป็นองค์กรอิสระทำงาน โดยรับคำสั่งจากศาลซึ่งจะมอบหมายให้เด็กนั้นอยู่ในความดูแลของพนักงานคุมประพฤติซึ่งจะเป็นผู้ไปติดต่อกับเด็กภายหลังที่ถูกส่งเข้า

²⁶ วิชา มหาคุณ, “ระบบศาลเยาวชนและครอบครัวกับแนวความคิดสากล” วารสารยุติธรรม, กันยายน 3 เมษายน 2558, จาก <http://www.library.coj.go.th/>

ไปควบคุมแล้ว จากนั้นจะไปพบบิดามารดาเพื่อสอบถามปากคำแล้วกลับมาสอบถามปากคำเด็กซ้ำ แล้วจึงจัดทำรายงานให้ศาลทั้งนี้ต้องมีการประชุมเพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติกับเด็ก โดยจะพิจารณา สภาพของบิดามารดาว่าเด็กควรจะให้อยู่ในครอบครัวหรือไม่ หากเป็นกรณีที่เด็กมีปัญหาทางด้านอารมณ์ก็ให้ไปสถานแนะนำทางจิต (Child Guidance clinic) โดยศาลเป็นผู้สั่งให้บิดามารดา ผู้ปกครองเป็นคนพาเด็กไป หากเด็กป่วยจนเป็นปัญหาต่อการเรียนก็จะให้ไปอยู่บ้านและเรียนหนังสือใน โรงเรียนพิเศษ (Special School Education) ถ้าหากบิดามารดาไม่มีความพร้อมศาลอาจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติไปติดต่อกับหน่วยงาน Family Service Unit เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือถึงที่บ้านรวมถึงการช่วยเหลือ

รูปแบบการคุมประพฤติเด็กในประเทศอังกฤษมี 2 รูปแบบคือ

1) การคุมประพฤติเด็กที่ไม่ได้ทำความผิดแต่ต้องอยู่ภายใต้การดูแล

(Beyond control หรือ care and protection)

2) การคุมประพฤติเด็กที่กระทำผิดคดีอาญา ซึ่งหากพบว่าเด็กไม่ควรอยู่บ้านเนื่องจากสภาพแวดล้อมไม่ดี บิดามารดามีปัญหาโรคจิตหรือเมาสุรา แต่เด็กช่วยตัวเองได้ (Mental Health) จะใช้วิธีให้ไปอยู่หอพัก (Probation Hostel) และเด็กหางานทำเพื่อจะสามารถรับผิดชอบจ่ายค่าหอพักเองทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของพ่อบ้านหรือแม่บ้าน ถ้าเป็นเด็กที่ต้องส่งไปโรงเรียนฝึกอบรม (Approved School) จะต้องส่งเด็กไปโรงเรียนที่จัดแบ่งแยกก่อน (Classify School หรือ Allocation Center) กรณีที่เป็นเด็กปกติสามารถเรียนหนังสือได้ในโรงเรียนธรรมดาแต่มีปัญหาสภาพแวดล้อมทางบ้านไม่เหมาะสมก็จะส่งไปโรงเรียนประจำโดยรัฐเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายคนละครั้งกับบิดามารดา หรือเป็นเด็กที่มีปัญหาบิดามารดาดูแลไม่ทั่วถึง บ้านคับแคบแต่เด็กยังมีความสัมพันธ์กับบิดามารดาอยู่จะส่งเด็กไปที่บ้านอุปถัมภ์ (Foster Home) เด็กที่มีปัญหาสติปัญญาต่ำ มีความพิการก็จะส่งไปโรงเรียนประจำที่มีลักษณะพิเศษ (Special Residential)

โรงเรียนจัดแบ่งแยกในประเทศอังกฤษแบ่งเป็น 4 อาณาเขต โดยแต่ละอาณาเขตจะรับเด็กไม่เกิน 60 คน เด็กที่ถูกส่งไปจะต้องได้รับการฝึกและต้องดูทัศนคติกับสังคม (Social Attitude) ของเด็กนั้น เพื่อดูความเหมาะสมในการจัดวิชาชีพสำหรับเด็ก ซึ่งโรงเรียนจัดแบ่งแยกมีจุดมุ่งหมายเพื่อวินิจฉัยความต้องการของเด็กให้เหมาะสมกับโรงเรียนที่จะส่งไป เพื่อให้มีการเตรียมพร้อมเรื่องการฝึกอบรมของโรงเรียนและการให้ครอบครัวเด็กมีความพร้อมในการดูแลเด็กเมื่อเด็กออกจากโรงเรียนฝึกอบรมแล้ว โรงเรียนฝึกอบรมจะแบ่งเป็นสามระยะตามอายุได้แก่ อายุระหว่าง 8-13 ปี อายุระหว่าง 7-15 ปี และ 13-15 ปี โดยโรงเรียนฝึกอบรมแต่ละแห่งจะมีกฎระเบียบแตกต่างกันไป ทั้งต้องมีจิตแพทย์อยู่เพื่อให้เด็กที่มีปัญหาอารมณ์แปรปรวนได้รับการบำบัด (Psychiatric Treatment) การฝึกวิชาชีพจะมีการฝึกที่มีสถานฝึกซึ่งพร้อมและได้ทำงาน

อย่างจริงจัง โดยโรงเรียนฝึกรบจะมีลักษณะเป็นแบบเปิด (Open system) และแบบปิด (Closed system) แนวคิดเกี่ยวกับการหลบหนีออกจากโรงเรียนสำหรับโรงเรียนฝึกรบในประเทศอังกฤษ จะไม่ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญ โดยมองว่าหากให้ความสำคัญเรื่องการหนีของเด็กจะทำให้มองข้าม การรู้จักใจเด็กและการสร้างความสัมพันธ์กับเด็ก”²⁷

3.2 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาลำดับสำหรับเด็กและเยาวชนในสหรัฐอเมริกา²⁸

กฎหมายศาลคดีเด็กและเยาวชนในสหรัฐอเมริกามีความแตกต่างกันในแต่ละรัฐ เนื่องจากสหรัฐอเมริกาแบ่งการปกครองออกเป็นมลรัฐ แต่ละมลรัฐมีการปกครอง มีการออกกฎหมายใช้เองระบบศาลของสหรัฐอเมริกาใช้ระบบศาลคู่ คือศาลรัฐบาลกลางและศาลมลรัฐ อำนาจในการพิจารณาคดีของศาลในแต่ละรัฐมีขอบอำนาจในเชิงของพื้นที่ครอบคลุมเฉพาะในรัฐของตน การแบ่งศาลตามลักษณะของขอบอำนาจจะแบ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีทั่วไป และศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีในบางเรื่องหรือบางประเภท เช่น ศาลคดีเด็กและเยาวชน (Juvenile Court) เป็นต้น

ศาลคดีเด็กและเยาวชนของสหรัฐอเมริกาเกือบทุกรัฐมีอำนาจพิจารณาคดีที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์ โดยทั่วไปศาลคดีเด็กและเยาวชนของสหรัฐอเมริกาคือว่าหลักการกระทำผิดของเด็กไม่เป็นการกระทำผิดอาญา (Criminal) โดยสิ้นเชิงแต่ถือว่าเป็นการทำความผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งศาลคดีเด็กและเยาวชนของสหรัฐอเมริกาก็ไม่มีอำนาจลงโทษอาญาแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

3.2.1 อำนาจการพิจารณาคดีของศาลคดีเด็กและเยาวชนแบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1) ศาลที่มีอำนาจเฉพาะ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำผิด รวมทั้งเด็กที่ต้องได้รับการสงเคราะห์คุ้มครอง โดยทั่วไปศาลจะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษอาญา

2) ศาลที่มีเขตอำนาจของศาลชั้นต้น มีอำนาจพื้นฐานในการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน เว้นแต่ศาลเห็นสมควรให้นำคดีไปพิจารณาในศาลอาญาศาลจะใช้วิธีสละอำนาจกรณีที่ยาวชนอายุระหว่าง 14-18 ปี ให้ไปฟ้องคดีใหม่ เนื่องจากศาลไม่มีอำนาจในการลงโทษอาญาเพื่อให้ได้รับการพิจารณาเช่นเดียวกับคดีผู้ใหญ่

²⁷ พยอม อาชารัตน์, “เด็กเกรในอังกฤษ”, ค้นคืน 22 กุมภาพันธ์ 2558, จาก <http://www.library.coj.go.th>.

²⁸ พิชญ์สินี วงศ์ปราโมทย์, “ปัญหาการตรวจสอบการจับกุมเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553”, วิทยานิพนธ์ ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2557, หน้า 55-63

3) ศาลที่มีขอบเขตอำนาจในการตัดสินคดีแบบผสม จะไม่แบ่งอำนาจการพิจารณาคดีโดยเด็ดขาดระหว่างคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำผิด

3.2.2 ความหมายของเด็กและเยาวชน

ในอดีตเด็กกระทำผิดของสหรัฐอเมริกาหมายถึงเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี ปัจจุบันเด็กหมายถึงบุคคลที่อายุไม่ต่ำกว่า 7 ปีแต่ไม่เกิน 18 ปี ในสหรัฐอเมริกาเด็กที่อายุต่ำกว่า 7 ปีทำผิดซึ่งมีปัญหาเช่น บิดามารดาไม่ได้เอาใจใส่ หรือครอบครัวทอดทิ้งจะได้รับการดูแลโดยหน่วยงานชุมชน (Community Agency) โดยไม่ลงโทษแต่ใช้วิธีการบำบัดด้วยการให้คำปรึกษา เป็นต้น

3.2.3 ประเภทของเด็กที่ได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว

- 1) เด็กที่กระทำความผิดคดีอาญา (Delinquency)
- 2) เด็กที่ขาดการเอาใจใส่แต่ไม่ใช่เกิดจากบิดามารดา (Dependent child)
- 3) เด็กที่ถูกบิดามารดาทอดทิ้ง (Neglected child)
- 4) เด็กและเยาวชนที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ (Child in need of supervision) ได้แก่
 - ก. เด็กหนีโรงเรียน
 - ข. เด็กหนีออกจากบ้านไม่อยู่กับผู้ปกครอง
 - ค. เด็กที่มีพฤติกรรมอาจเป็นอันตรายต่อตัวเด็กหรือต่อสังคม
 - ง. เด็กที่เสพสุราหรือสูบบุหรี่ แต่จะเป็นบางรัฐ

3.2.4 แนวทางคำสั่งของศาลเยาวชนและครอบครัว

- 1) สั่งยกฟ้องและปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนให้อยู่ในความดูแลของบิดามารดาผู้ปกครองหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควร
- 2) สั่งคุมประพฤติโดยมีเงื่อนไขพิเศษหรือไม่มีก็ได้
- 3) สั่งปรับหรือให้ชดเชยค่าเสียหาย
- 4) โอนคดีไปพิจารณาศาลธรรมดา กรณีเข้าเงื่อนไขพิเศษบางประการ
- 5) สั่งให้การฝึกอบรมที่สถานฝึกพิเศษหรือสถานดัดสันดาน

4. มาตรการในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ในการดำเนินการเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกลับคืนสู่สังคมอย่างสร้างสรรค์ได้ตามหลักการมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนหรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง ข้อที่ 40 (1) มีกระบวนการที่สำคัญประกอบด้วย กระบวนการในการจำแนกเด็กและเยาวชน กระบวนการในการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน กระบวนการติดตามเด็กและเยาวชนหลังปล่อยออกจากกระบวนการยุติธรรม กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในฐานะเป็นองค์กรหลักในการดูแลเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยเริ่มตั้งแต่เมื่อเด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเมื่อถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ในการสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานส่งให้พนักงานอัยการคดีเด็กและเยาวชนพิจารณาสั่งฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีกระบวนการที่ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนดังนี้

4.1 กระบวนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนก่อนการพิจารณาของศาลโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน²⁹

กระบวนการในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนของสถานพินิจ บทบาทของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจะเริ่มเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจมีหนังสือแจ้งการจับกุมหรือแจ้งข้อกล่าวหา พร้อมคำร้องขอตรวจสอบการจับกุม หากบิดามารดาผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนไม่ได้ยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวศาลจะมีคำสั่งให้ควบคุมตัวและศาลออกหมายควบคุมตัว (ด.1) พนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนจะส่งหนังสือแจ้งการจับกุม การแจ้งข้อกล่าวหาหรือการดำเนินคดีไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจ เจ้าหน้าที่ธุรการคดีของสถานพินิจจะดำเนินการขั้นตอนการในขั้นตอนการรับตัวโดยตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้วลงทะเบียนรับตัวในระบบสารสนเทศ จัดตั้งสำนวนออกเลขคดีส่งต่อไปยังพนักงานคุมประพฤติเพื่อสอบถามข้อมูลแรกรับตัว กระบวนการ สถานพินิจเพื่อการวางแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตั้งแต่เด็กหรือเยาวชนเข้าสู่สถานพินิจ กระทั่งศาลมีคำพิพากษา สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

²⁹ สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรม กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม, คู่มือกระบวนการดำเนินงานและการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ, กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม, 2557, หน้า 3-31

1) วันแรกที่รับตัวเด็กหรือเยาวชนต้องตรวจปีสภาวะเด็กและเยาวชนเพื่อหาสารเสพติดและนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการบำบัดการใช้ยาเสพติดของเด็กหรือเยาวชนดังกล่าว

2) พนักงานคุมประพฤติสอบถามปากคำเด็กหรือเยาวชนด้วยแบบประเมินความเสี่ยงและความจำเป็น เพื่อประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นของเด็กหรือเยาวชนแต่ละราย โดยพิจารณาผลการประเมินความเสี่ยงต่ำ ปานกลางและไม่มีปัญหาพิเศษ แล้วนำผลจากการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนพัฒนารายบุคคลของเด็กและเยาวชนนั้น ซึ่งแผนพัฒนารายบุคคลจะถูกนำไปใช้ประกอบการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคลตามสภาพปัญหาของเด็กหรือเยาวชน แล้วนำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนรายบุคคลเสนอต่อคณะกรรมการสหวิชาชีพซึ่งมีหน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะ พนักงานคุมประพฤติจะนำข้อเสนอแนะดังกล่าวมาจัดทำรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนและเสนอรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนต่อศาลก่อนศาลมีคำพิพากษา

3) นักจิตวิทยา ทำการประเมินสภาพจิตใจของเด็กหรือเยาวชนหรือหากจำเป็นตรวจพบว่าเด็กมีปัญหาซับซ้อนก็จะส่งตรวจวิเคราะห์ทางจิตโดยจิตแพทย์

4) นักสังคมสงเคราะห์ประเมินทางสังคมสงเคราะห์ตามแบบประเมินทางสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือทั้งเด็กหรือเยาวชนและครอบครัวของเด็กหรือเยาวชนต่อไป

5) ตรวจวิเคราะห์ทางกายเพื่อหาความผิดปกติทางกายของเด็กหรือเยาวชนเบื้องต้นหากพบความผิดปกติเห็นสมควรต้องส่งต่อจิตแพทย์เพื่อทำการตรวจวิเคราะห์ทางจิต หรือหากผลการตรวจวินิจฉัยทางจิตวิทยาคลินิกของนักจิตวิทยาคลินิก พบว่ามีความผิดปกติทางจิตวิทยาหรือมีพยาธิสภาพทางสมอง

6) ทดสอบสมรรถภาพทางกายโดยนักวิชาการพลศึกษา

7) จัดกิจกรรมปฐมนิเทศแก่เด็กหรือเยาวชน โดยนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานพินิจ หัวหน้าสถานแรกรับ นักสังคมสงเคราะห์ นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา พ่อบ้าน/แม่บ้าน พยาบาล เป็นต้น เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนที่ต้องถูกควบคุมตัวในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลได้เรียนรู้กฎระเบียบ การเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน สิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่จะได้รับ

8) การบำบัดฟื้นฟูระหว่างควบคุมตามกิจกรรมที่สำคัญ เช่น

(1) กิจกรรมการให้สุขศึกษา โดยพยาบาล

(2) กิจกรรมพลศึกษาโดยนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพด้านพลศึกษา

(3) กิจกรรมจริยธรรม โดยนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

(4) กิจกรรมศิลปะ/หรือกิจกรรมด้านดนตรี

(5) กิจกรรมฝึกระเบียบแถว โดยนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพด้านพลศึกษา

(6) กิจกรรมห้องสมุด ชมรมต่างๆ หรือจิตอาสา หรือคู่มือหนังสือเพลง โดยผู้ที่ได้รับมอบหมาย

9) พบครูที่ปรึกษาโดยหัวหน้าสถานแรกรับจัดครูที่ปรึกษาให้แก่เด็กหรือเยาวชน โดยครูที่ปรึกษาต้องรายงานผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของเด็กหรือเยาวชนแต่ละรายที่อยู่ในความรับผิดชอบโดยหลักสำคัญคือเด็กหรือเยาวชนทุกคนต้องมีครูที่ปรึกษา

10) กิจกรรมการจัดการศึกษาโดยนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพจะต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาตามระดับการศึกษาตามกลุ่มของเด็กหรือเยาวชน เช่น กลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ กลุ่มผู้อยู่ศึกษาระดับประถมศึกษาหรือระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ทั้งนี้หากเด็กหรือเยาวชนอยู่ระหว่างศึกษานักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพจะต้องประสานกับสถานศึกษาเพื่อให้โอกาสเด็กหรือเยาวชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

11) การแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 132 ในกรณีศาลรับคำฟ้องของพนักงานอัยการแล้วและเห็นว่ายังไม่สมควรจะมีคำพิพากษา ศาลจะมีคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนเข้ารับการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู ตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนรายบุคคลเพิ่มเติมตามคำสั่งศาล พร้อมกับโปรแกรมเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชน

12) การแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 45 ศาลจะมีคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนรับการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 45 แบบเข้ามาเย็นกลับ โดยศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้สถานพินิจดำเนินการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน ซึ่งเมื่อศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาในกรณีนี้ผู้อำนวยการสถานพินิจจะสั่งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ดำเนินการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูแล้วรายงานผลดำเนินการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูให้พนักงานคุมประพฤติเจ้าของสำนวนและผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานผลการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูแบบเข้ามาเย็นกลับให้ศาลทราบต่อไป

13) การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน ตามมาตรา 86 เมื่อเด็กหรือเยาวชนถูกดำเนินคดีในคดีที่เข้าเกณฑ์ตามมาตรา 86 มีขั้นตอนดังนี้

(1) พนักงานคุมประพฤติประเมินเด็กหรือเยาวชนเมื่อเข้าหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามมาตรา 86 จะเป็นผู้เสนอผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หากผู้อำนวยการเห็นชอบให้พนักงานคุมประพฤติหรือนักสังคมสงเคราะห์จัดทำแผนการ

แก้ไขบำบัดฟื้นฟู พนักงานคุมประพฤติมีหนังสือแจ้งไปยังพนักงานสอบสวนทราบจะได้หยุดดำเนินการสอบสวน แต่หากผู้อำนวยการไม่เห็นชอบด้วยจะต้องดำเนินคดีตามปกติ

(2) จัดประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อทำแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟู หากการจัดทำแผนไม่สำเร็จ พนักงานคุมประพฤติต้องแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบเพื่อดำเนินคดีต่อไป หากการจัดทำแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟูสำเร็จสถานพินิจจะเสนอแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟู ดังกล่าวให้พนักงานอัยการพิจารณา หากพนักงานอัยการเห็นชอบกับแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟู ดังกล่าวก็จะรายงานเพื่อให้ศาลทราบและดำเนินการตามแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟู โดยสถานพินิจเป็นผู้ดำเนินการ แต่หากพนักงานอัยการไม่เห็นชอบกับแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟู อาจมีคำสั่งให้ดำเนินคดีตามปกติหรือให้แก้ไขแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟู

(3) การปฏิบัติตามแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟู หากไม่สามารถดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ได้ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องรายงานไปยังพนักงานอัยการทราบเพื่อมีคำสั่งฟ้องคดีต่อไป พร้อมกับมีหนังสือแจ้งไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีต่อไป แต่หากสามารถดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ ผู้อำนวยการสถานพินิจจะรายงานไปยังพนักงานอัยการเพื่อสั่งไม่ฟ้องแล้วแจ้งคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการเสนอศาลเพื่อทราบ

14) กระบวนการปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

(1) กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้คุมประพฤติด้านพินิจต้องแจ้งสถานที่อยู่ของสำนักงานคุมประพฤติให้เด็กหรือเยาวชนและผู้ปกครองทราบพร้อมกับสำเนารายงานแสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและเอกสารที่เกี่ยวข้องส่งไปยังสำนักงานคุมประพฤติ

(2) กรณีศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สถานพินิจต้องส่งสมุดประจำตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งภายในสมุดประจำตัวประกอบด้วย

ก. รายงานแสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน

ข. แบบรายงานสรุปผลการประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นเด็กและ

เยาวชน

ค. แบบประเมินระดับการควบคุมตัว

ง. รายงานผลตามแผนการพัฒนารายบุคคลหรือ รายงานผลตามแผนการ

บำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน

จ. รายงานการประเมินสภาวะสุขภาพ รายงานการตรวจวิเคราะห์ทางกาย/จิต

ฉ. รายงานการสัมภาษณ์ทางสังคมสงเคราะห์เบื้องต้น หรือรายงานด้าน

สังคมสงเคราะห์

ข. รายงานการประเมินภาวะสุขภาพจิตหรือรายงานการตรวจทางจิตวิทยา หรือรายงานการตรวจวินิจฉัยทางจิตวิทยาคลินิก

ช. กรณีเด็กหรือเยาวชนมีระเบียบแสดงผลการเรียนต้องแนบไปด้วย

ฅ. รายงานระบบการติดตามและเฝ้าระวังปัญหาสุขภาพจิต

4.2 แนวทางการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนหลังศาลพิพากษาโดยศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

แนวทางการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนหลังศาลพิพากษาโดยศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน มีกระบวนการที่สำคัญสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

4.2.1 กระบวนการรับตัวเด็กและเยาวชน

เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ส่งตัวเด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกและอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สถานพินิจจะส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนตามที่ศาลสั่งพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้องอันประกอบด้วย หนังสือแจ้งการจับกุม/หนังสือแจ้งการดำเนินคดี รูปถ่ายพร้อมแบบพิมพ์ลายนิ้วมือ สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หมายแจ้งวิธีการระหว่างอุทธรณ์ฎีกา และสมุดประจำตัวเด็กหรือเยาวชน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการจำแนกและจัดทำแผนการฝึกอบรมของเด็กหรือเยาวชนต่อไป

4.2.2 กระบวนการจำแนกและจัดทำแผนการฝึกอบรม

เมื่อศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนรับตัวเด็กหรือเยาวชนที่ศาลพิพากษาให้รับการฝึกและอบรมแล้วจะต้องมีการประเมินเด็กและเยาวชนตามวิชาชีพแต่ละตำแหน่งได้แก่

- 1) การประเมินสภาวะสุขภาพและการประเมินปัญหาการใช้ยาเสพติดโดยพยาบาล เพื่อประเมินสภาวะสุขภาพและการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชน
- 2) การประเมินทางจิตวิทยา การประเมินสภาวะสุขภาพจิต การตรวจทางจิตวิทยาหรือการตรวจวินิจฉัยทางจิตวิทยาคลินิก
- 3) การประเมินทางสังคมสงเคราะห์ โดยนักสังคมสงเคราะห์เพื่อจัดทำรายงานด้านสังคมสงเคราะห์
- 4) การประเมินพฤติกรรมเด็กหรือเยาวชนโดยพ่อบ้านหรือแม่บ้านเพื่อจัดทำรายงานผลการสังเกตและประเมินพฤติกรรมเด็กหรือเยาวชน
- 5) การประเมินทางการศึกษาและอาชีพเพื่อประเมินความสนใจและความต้องการด้านการศึกษาและอาชีพโดยนักวิชาการฝึกอบรมและฝึกวิชาชีพ (ครูสามัญ)
- 6) การประเมินสมรรถภาพทางกายโดยนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ (ครูพลศึกษา)

4.2.3 กระบวนการจัดทำแผนการฝึกอบรมเด็กหรือเยาวชน

เมื่อเด็กหรือเยาวชนที่รับการฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแล้วจะต้องได้รับการจำแนกโดยนักวิชาชีพด้านต่างๆ ซึ่งเมื่อมีการจำแนกแล้วจะต้องมีรายงานตามข้อ 3.2.2.สรุปเพื่อนำเข้าสู่การประชุมคณะกรรมการนักวิชาชีพและจัดทำแผนการฝึกอบรมเด็กหรือเยาวชน เพื่อวางแผนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนเฉพาะราย แล้วเสนอผลการประชุมเพื่อจัดทำแผนการฝึกอบรมเด็กหรือเยาวชนต่อผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเพื่อมอบแผนการฝึกอบรมเด็กหรือเยาวชนให้ครูที่ปรึกษาในการกำกับดูแลให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามแผนการฝึกอบรมต่อไป

4.2.4 กระบวนการฝึกอบรม

เมื่อเด็กหรือเยาวชนที่รับการฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแล้วจะต้องได้รับการจำแนกโดยนักวิชาชีพด้านต่างๆ ซึ่งเมื่อมีการจำแนกแล้วภายใน 30 วันแรกเข้าเด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้รับกิจกรรมดังนี้

1) ระยะ 1-2 สัปดาห์แรกเด็กหรือเยาวชนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพบครูที่ปรึกษาโดยนักสังคมสงเคราะห์ ที่เป็นครูที่ปรึกษาจะจัดกิจกรรมกลุ่มครูที่ปรึกษาให้กับเด็กหรือเยาวชนแล้วจึงส่งผลการจัดกิจกรรมครูที่ปรึกษาพร้อมรายชื่อของเด็กหรือเยาวชนต่อผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนพร้อมกับแบบรายงานผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มครูที่ปรึกษาทั้งนี้เด็กหรือเยาวชนทุกรายจะต้องมีครูที่ปรึกษา

2) ระยะ 3-4 สัปดาห์นับแต่เด็กหรือเยาวชนเข้ามายังศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจะต้องร่วมกิจกรรมพบครูที่ปรึกษาโดยนักจิตวิทยาจะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการจัดกิจกรรมกลุ่มครูที่ปรึกษาให้กับเด็กหรือเยาวชนแล้วสรุปผลการจัดกิจกรรมกลุ่มครูที่ปรึกษาไปยังผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

3) ระยะหลังจากสัปดาห์ที่ 4 แล้วเด็กหรือเยาวชนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมพบครูที่ปรึกษาคือนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพซึ่งมีแผนการฝึกอบรมเด็กหรือเยาวชนและเป็นผู้กำกับติดตามให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการฝึกอบรมตามแผนดังกล่าวทั้งนี้เด็กหรือเยาวชนทุกคนต้องได้รับการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูตามแผนการฝึกอบรม โดยมีครูที่ปรึกษากำกับติดตามดูแลแล้วรายงานผลการฝึกอบรมของเด็กหรือเยาวชนไปยังผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

4.2.5 กระบวนการบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมและอารมณ์เด็กและเยาวชน

กระบวนการบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมและอารมณ์เด็กและเยาวชนประกอบด้วย

1) การบำบัดฟื้นฟูพื้นฐานรวม 16 คาบ โดยนักจิตวิทยา นักวิชาชีพจัด

กิจกรรมบำบัดฟื้นฟูพื้นฐานทั้งนี้ต้องปฏิบัติตามระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยหลักสูตรการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2554 เมื่อเด็กหรือเยาวชนได้รับกิจกรรมครบตามโปรแกรมบำบัดฟื้นฟูพื้นฐานของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนครบ 16 คาบแล้ว นักวิชาชีพต้องสรุปผลการเข้าร่วมกิจกรรมแล้วส่งให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเพื่อเก็บรวบรวมไว้ในสมุดประจำตัวของเด็กหรือเยาวชนต่อไป

2) กิจกรรมการปฐมนิเทศเด็กหรือเยาวชน โดยนักสังคมสงเคราะห์เมื่อได้รับรายชื่อเด็กหรือเยาวชนที่ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้ฝึกและอบรมแล้วนักสังคมสงเคราะห์ต้องจัดกิจกรรมการปฐมนิเทศเด็กหรือเยาวชนโดยมีนักวิชาชีพแต่ละด้านเป็นผู้ให้ความรู้แก่เด็กหรือเยาวชนภายในระยะเวลา 7 วันนับแต่ที่เข้ามาศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ทั้งนี้เด็กหรือเยาวชนทุกคนต้องได้รับกิจกรรมการปฐมนิเทศ หลังจากนั้นสังคมสงเคราะห์จะเป็นผู้สรุปผลการจัดกิจกรรมส่งให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

3) การปฐมนิเทศผู้ปกครอง

เมื่อเด็กหรือเยาวชนถูกส่งเข้ารับการฝึกและอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแล้วภายใน 30 วันศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนโดยนักสังคมสงเคราะห์จะต้องติดต่อผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนเพื่อให้เข้าร่วมกิจกรรมปฐมนิเทศแล้วจึงสรุปผลการปฐมนิเทศผู้ปกครองส่งให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

4.2.6 โปรแกรมการบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมและอารมณ์เด็กและเยาวชน

โปรแกรมการบำบัดฟื้นฟูเฉพาะด้านมีโปรแกรมต่างๆ ดังนี้

- 1) โปรแกรมการบำบัดยาเสพติดเด็กหรือเยาวชน
- 2) โปรแกรมบำบัดเฉพาะครอบครัว
- 3) โปรแกรมชุมชนและสภาพแวดล้อม
- 4) โปรแกรมการคบเพื่อน
- 5) โปรแกรมการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง
- 6) โปรแกรมการจัดการความโกรธ
- 7) โปรแกรมปรับเปลี่ยนความคิดเพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้

ในการกระทำของตนเอง

ทั้งนี้กระบวนการบำบัดฟื้นฟูเฉพาะด้านของเด็กและเยาวชนจะพิจารณาให้เด็กและเยาวชนได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามสภาพปัญหาที่แท้จริงของเด็กหรือเยาวชนแต่ละราย

4.2.7 กระบวนการบำบัดฟื้นฟูพิเศษ

ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนจะต้องได้รับการบำบัดจากการที่มีปัญหาพิเศษ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล และครูที่ปรึกษาจะจัดการให้เด็กหรือเยาวชนที่มีปัญหาพิเศษเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูพิเศษเฉพาะรายตามสภาพปัญหา โดยยึดถือตามระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยหลักสูตรการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2554

4.2.8 กระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนที่เข้ารับการฝึกและอบรมจะได้รับการจัดให้รับการเรียนการสอนตามหลักสูตรตามระดับการศึกษาซึ่งการวัดและประเมินผลการเรียนจะประสานกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเพื่อให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการศึกษาหรือการฝึกปฏิบัติงาน หรืออาจจะได้รับโอกาสในการศึกษาทำงานต่อเนื่องตามความถนัดหรือความสนใจหรือตามความประสงค์ของเด็กหรือเยาวชน ทั้งนี้การจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนประกอบด้วย

- 1) การศึกษาสายสามัญ ซึ่งมีหลักสูตรสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ หลักสูตรระดับประถมศึกษา หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย
- 2) การศึกษาสายอาชีพ ซึ่งจะเป็หลักสูตรระยะสั้นประกอบด้วยหลักสูตร
 - ก. หลักสูตรหลักได้แก่ หลักสูตรเกษตรกรรม หลักสูตรช่างไฟฟ้า หลักสูตรช่างเชื่อมโลหะ หลักสูตรช่างไม้ ช่างก่อสร้าง
 - ข. หลักสูตรตามความเหมาะสม เช่น หลักสูตรดนตรี หลักสูตรศิลปหัตถกรรม ช่างยนต์
 - ค. หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะจัดทำหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านในถิ่นที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนตั้งอยู่
- 3) กิจกรรมนอกหลักสูตร ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมทักษะชีวิต กิจกรรมศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยเด็กหรือเยาวชนทุกคนจะได้รับกิจกรรมนอกหลักสูตรตามแผนการฝึกอบรม ซึ่งระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยหลักสูตรการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2554

4.2.9 กระบวนการประเมินผลการฝึกอบรมและจัดทำรายงานเสนอศาล

เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมได้รับการประเมินผลการฝึกอบรมซึ่งจะทำให้เกิดผลดีต่อการฝึกอบรมของเด็กหรือเยาวชนหรือหากผลการฝึกอบรมไม่ได้ผลไม่มีความก้าวหน้าและจะต้องมีการดำเนินการกับเด็กหรือเยาวชนนั้น การประเมินผลการฝึกอบรมสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1) ด้านการให้ประโยชน์ ระหว่างการฝึกอบรมเด็กหรือเยาวชนจะได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ ตามระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยประโยชน์ที่เด็กหรือเยาวชนได้รับและการปฏิบัติตนระหว่างที่ได้รับประโยชน์ พ.ศ. 2554 สิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่เด็กหรือเยาวชนมีสิทธิจะได้รับมีดังนี้

- ก. การเลื่อนชั้น
- ข. การลาเยี่ยมบ้าน
- ค. การลดวันฝึกอบรม
- ง. การพักการฝึกอบรม

2) ด้านการตัดสิทธิประโยชน์ ในระหว่างการฝึกอบรมเด็กหรือเยาวชนหากมีผลการฝึกอบรมไม่ก้าวหน้า ซึ่งประกอบด้วย

- ก. การลดชั้น
- ข. การงดลาเยี่ยมบ้าน
- ค. งดการลดวันฝึกอบรม
- ง. งดการพักการฝึกอบรม

3) การออกนอกสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเป็นครั้งคราว ตามระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการอนุญาตให้เด็กหรือเยาวชนไปศึกษาประเภทไปมานอกสถานพินิจ พ.ศ. 2554 ในกรณีที่มีผู้ปกครองหรือเด็กหรือเยาวชนยื่นคำร้องเพื่อขอออกไปศึกษานอกสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนต่อครูที่ปรึกษาซึ่งจะต้องมีการจัดการประชุมนักวิชาชีพเพื่อพิจารณาอนุญาตหากนักวิชาชีพเห็นชอบให้ออกไปศึกษาภายนอกจะต้องรายงานให้ศาลทราบโดยเร็ว

4) การส่งบุคคลที่มีไข้เด็กไปเรือนจำ ตามกฎกระทรวงได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการลงโทษแก่เด็กและเยาวชน ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดร้ายแรงเจ้าหน้าที่ผู้พบเห็นการกระทำผิดจะต้องรายงานไปยังผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเพื่อพิจารณาส่งเยาวชนดังกล่าวไปเรือนจำโดยต้องรายงานให้ศาลทราบโดยเร็ว ทั้งนี้เมื่อเกิดกรณีดังกล่าวขึ้นผู้อำนวยการต้องมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงแล้วสรุปผลการสอบต่อ

เลขานุการคณะกรรมการสหวิชาชีพเพื่อให้ผู้อำนวยการฯ รายงานให้ศาลพิจารณากำหนดมาตรการที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนตามที่ศาลเห็นสมควรและต้องแจ้งให้เยาวชนและผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ ทั้งนี้ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ จะต้องติดตามการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมพร้อมกับรายงานต่อผู้อำนวยการทุก 3 เดือนหรือในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นต้องรับเยาวชนกลับมาควบคุมตัวที่ศูนย์ฝึกครั้งนี้ด้วย

5) กระบวนการย้ายเด็กหรือเยาวชน ไปควบคุมที่สถานพินิจอื่นหรือสถานที่อื่นที่กำหนดไว้ในหมวด 4

ก. การย้ายเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมตามคำร้องขอ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่เด็กหรือเยาวชนหากมีการร้องขอโดยผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนเพื่อย้ายสถานที่ฝึกอบรม เด็กหรือเยาวชนยื่นคำร้องต่อครูที่ปรึกษาซึ่งครูที่ปรึกษาจะรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้วจัดประชุมนักวิชาชีพเพื่อพิจารณาการร้องขอนั้น หากผลการพิจารณาเป็นเช่นใดก็ให้เสนอต่อผู้อำนวยการเพื่อรายงานให้ศาลทราบ ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนได้รับประโยชน์ตามการร้องขอของผู้ปกครองหรือของตนเอง

ข. การย้ายเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมในกรณีป้องกันหรือระงับเหตุร้าย ในกรณีที่พบเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนมีการรวมกลุ่ม ก่อเหตุทะเลาะวิวาท ก่อการจลาจลอันอาจเป็นภัยต่อสถานที่ควบคุมและเป็นภัยต่อเด็กหรือเยาวชน หรือกรณีที่ย้ายเนื่องจากเด็กหรือเยาวชนมีความจำเป็นต้องได้รับการดูแลและเข้ารับการรักษาพยาบาลเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนและเพื่อเป็นการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนอื่นและให้สถานควบคุมปลอดภัยจากการก่อเหตุร้าย

6) กระบวนการลงทัณฑ์

การลงทัณฑ์แก่เด็กหรือเยาวชนนั้น ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจะต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสหวิชาชีพเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการลงทัณฑ์เด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดเช่น การกระทำที่เป็นการละเมิดกฎหมาย ประพฤติผิดวินัย ประพฤติเสียหาย และจะต้องมีการดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงเมื่อเด็กหรือเยาวชนยอมรับหรือมีหลักฐานแจ้งชัด คณะกรรมการต้องประชุมพิจารณาทัณฑ์ที่จะลงแก่เด็กหรือเยาวชนได้แก่ การเข้ารับการฟื้นฟูพิเศษเพื่อปรับพฤติกรรมและกำหนดการตัดสิทธิประโยชน์และความสะดวกที่สถานควบคุมอำนวยความสะดวกให้ ทั้งนี้ ครูที่ปรึกษาจะทำหน้าที่แจ้งให้เด็กหรือเยาวชนรับทราบเกี่ยวกับทัณฑ์ที่จะได้รับ

4.2.9 กระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนเหลือระยะเวลาในการฝึกอบรมตั้งแต่ 1-4 เดือน คณะกรรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยซึ่งประกอบด้วย โดยมีนักสังคมสงเคราะห์เป็นเลขานุการคณะกรรมการ จะจัดการประชุมเพื่อพิจารณา ประเมินและจำแนกเด็กหรือเยาวชนเข้า

พร้อมกับกำหนดแผนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแก่เด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคลซึ่งกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยมีกิจกรรมต่างๆ ที่เด็กต้องได้รับแบ่งเป็น 2 กิจกรรม คือ

1) กิจกรรมที่เด็กหรือเยาวชนต้องได้รับได้แก่

ก. กิจกรรมปัจฉิมนิเทศเด็กหรือเยาวชนและครอบครัวสัมพันธ์

โดยนักสังคมสงเคราะห์

ข. กิจกรรมเสริมทักษะทางสังคม โดยนักสังคมสงเคราะห์

ค. กิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจโดยนักจิตวิทยา

2) กิจกรรมทางเลือกตามสภาพปัญหาและความจำเป็นของเด็กและเยาวชน

ได้แก่

ก. กิจกรรมด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพโดยการออกไปแบบเช้า

ไปเย็นกลับ

ข. กิจกรรมด้านครอบครัว ได้แก่การอนุญาตให้กลับไปอยู่ร่วมกับ

ครอบครัวก่อนการปล่อยแล้วกลับมารายงานตัว ณ ศูนย์ฝึกและอบรมหรือสถานพินิจ หรือการได้มีครอบครัวอุปถัมภ์ ซึ่งกิจกรรมด้านครอบครัวจะต้องมีการประชุมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยร่วมกับครอบครัวและชุมชน หรือการเข้าค่ายครอบครัว

ค. กิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น การเข้าค่ายพุทธบุตร การปฏิบัติธรรม การบรรพชา หรือกิจกรรมทางเลือกตามหลักศาสนาของเด็กหรือเยาวชน

ง. กิจกรรมด้านทักษะชีวิต เช่นการฝึกทักษะชีวิต การบำเพ็ญประโยชน์ การเข้าค่ายวิวัฒน์พลเมือง

จ. กิจกรรมด้านการบริการทางสังคม เช่นการสงเคราะห์ภายหลังปล่อยตัว ทั้งนี้กระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยนั้นนักสังคมสงเคราะห์จะต้องมีการเตรียมแผนเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กหรือเยาวชนและรายงานต่อผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

4.2.10 กระบวนการส่งต่อและติดตามเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัว

เมื่อเด็กหรือเยาวชนได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแล้วนักสังคมสงเคราะห์จะต้องมีการจัดทำทะเบียนรายชื่อเด็กหรือเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวทุกรายแล้วประสานงานกับสถานพินิจต้นทางคือสถานพินิจที่ส่งเด็กหรือเยาวชนเข้ารับการฝึกและอบรมเป็นผู้ติดตามเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยในระยะเวลา 1 ปี ทั้งนี้จะใช้วิธีการติดตามโดยโทรศัพท์ หรือจดหมายหรือการออกเยี่ยมบ้าน เป็นต้น

4.2.11 กระบวนการลงทะเบียนประวัติอาชญากร

เมื่อเด็กหรือเยาวชนได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแล้วเพื่อเป็นการลดการถูกตีตราจากสังคมได้รับการลงทะเบียนประวัติอาชญากร จึงต้องมีการลงทะเบียนประวัติอาชญากร

บทที่ 4

วิเคราะห์มาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามหลักกฎหมายไทย

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง “มาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา” จากการศึกษาค้นคว้าผู้ศึกษามีประเด็นปัญหาที่พบและถือเป็นปัญหาและอุปสรรคในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ดังนี้

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทยนั้นคำนึงถึงการมุ่งแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษโดยมีการตรากฎหมายพิเศษเพื่อแยกเด็กออกจากผู้ใหญ่มาอย่างยาวนาน มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดของสากลเช่นอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและกฎแห่งกรุงปักกิ่ง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดีได้ จากการศึกษาผู้ศึกษาจะวิเคราะห์ประเด็นปัญหาดังนี้

1. วิเคราะห์มาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามหลักกฎหมายอาญา

จากที่กฎหมายได้บัญญัติเรื่องการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญาเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและกฎแห่งกรุงปักกิ่ง ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อให้คุ้มครองดูแลเด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับกุม ทั้งนี้มาตรการที่ใช้ก็จะดูตามหลักเกณฑ์เรื่องอายุเช่น เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็ก ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กเพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายต่อไป

กรณีที่เด็กมีอายุกว่าสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวหรือเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาดักเตือนด้วย หากศาลเห็นว่าบิดา มารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้น ได้จะมีคำสั่งมอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองโดยวางข้อกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองระวางเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามปี และกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งหมื่นบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น ในกรณีที่

เด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่สมควรเรียกบิดา มารดา หรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่เพื่อสอบถาม เรื่องการยอมรับข้อกำหนดซึ่งหากบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดศาลจะมีคำสั่งมอบตัว เด็กให้แก่บุคคลนั้น ไปโดยวางข้อกำหนดผู้ปกครองพร้อมกับกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดูแลเด็กนั้นไว้

จากบทบัญญัติของกฎหมายทำให้ศาลใช้วิธีการสำหรับเด็กอายุกว่าสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปีโดย ให้ศาลมีอำนาจว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวหรือเรียกบิดามารดาผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยแล้วมอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองโดยวางข้อกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองระวังเด็กนั้น ไม่ให้ก่อเหตุร้าย แต่หากสาเหตุการทำผิดของเด็กและเยาวชนมีปัญหาคบครัวบิดามารดาแยกกันอยู่หรือทิ้งร้าง หรือเด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างตามใจ ดังนั้นการที่กฎหมายบัญญัติให้ศาลมอบตัวเด็กและเยาวชนให้กับผู้ปกครองเด็กและเยาวชน อาจไม่ได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตรงกับสภาพปัญหาและมีโอกาสกลับไปกระทำผิดซ้ำได้ หากเด็กถูกตีตราจากสังคมแต่ยังเข้มแข็งสามารถจัดการปัญหา เจริญปัญหาสังคมได้อย่างเหมาะสมเด็กก็จะก้าวผ่านและสามารถกลับสู่สังคมเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้อย่างปกติอีกครั้ง แต่ถ้าเด็กนั้นมีปัญหาทั้งจากครอบครัว หรือจากตัวเด็กเองจนเด็กบางคนไม่สามารถผ่านไปได้และกระทำผิดซ้ำแบบเดิมหรือสาหัสมากกว่าเดิมจนทำให้เกิดเป็นปัญหาสังคม ซึ่งจากการศึกษาวิจัยของสุรี กาญจนวงศ์³⁰ และยุรพันธ์ ตามกาล³¹ พบว่าหากสภาพครอบครัวที่เด็กและเยาวชนอยู่ด้วยไม่มีความพร้อมและสังคมยังตีตราเด็กและเยาวชนไม่มีความเข้มแข็งพอที่จะก้าวผ่านปัญหาของตนเองได้ก็จะหลีกเลี่ยงการเผชิญปัญหาโดยไปอยู่กับเพื่อนหรือกระทำผิดที่รุนแรงมากขึ้น ดังนั้นมาตรการที่ศาลมอบตัวเด็กและเยาวชนให้กับผู้ปกครองโดยวางข้อกำหนดไว้โดยยังไม่มีหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบความพร้อมของผู้ปกครองในการที่จะดูแลเด็กและเยาวชนก็ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Sigmund Freud³² นักจิตวิทยาซึ่งได้เสนอแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดว่า บางครั้งการทำผิดไม่ใช่เกิด

³⁰ สุรี กาญจนวงศ์และคณะ, “การศึกษาปัญหาที่เป็นสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน”, 66-159. ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง กรุงเทพมหานคร:2549, หน้า 66-159

³¹ สุกุลสุข หอพิบูลสุข, “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย. *The Thai Juvenile Justice*”, คืบคิน 13 กุมภาพันธ์ 2558, จากhttp://www.humanrights.ago.go.th/files/Thai_juvenile_justice

³² วันชัย รุจนวงศ์ และคณะ, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในประเทศไทย, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) กรุงเทพมหานคร: 2549, หน้า 10-15

การกระทำที่มีเจตนาที่จะฝ่าฝืนบรรทัดฐานของสังคม ผู้ที่กระทำผิดอาจเป็นผู้ป่วย ไม่ใช่เป็นคนชั่วร้าย การก่ออาชญากรรมอาจไม่ได้เกิดจากเจตนา ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดควรเน้นการแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษ การลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อแก้ไขฟื้นฟูให้เป็นคนดีโดยอาจเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มโดยยึดหลักว่าการลงโทษต้องมีความเหมาะสมกับบุคคล โดยเน้นการวิเคราะห์หาสาเหตุการกระทำผิดและเน้นการแก้ไขที่สาเหตุเพื่อแก้ไขให้ผู้กระทำไม่กลับมากระทำผิดซ้ำและกลับตัวเป็นคนดีได้ ดังนั้นในการที่ศาลจะใช้วิธีการมอบตัวเด็กและเยาวชนให้บิดามารดาผู้ปกครองรับไปดูแลจึงควรมีมาตรการในการตรวจสอบประวัติของบิดามารดาผู้ปกครองว่ามีความเหมาะสมหรือไม่โดยคำนึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

2. วิเคราะห์มาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

จากแนวคิดที่ว่าเด็กและเยาวชนทุกคนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจะต้องได้รับการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูให้ตรงกับสภาพปัญหา ซึ่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้บัญญัติบทนิยามการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไว้ว่าเป็นมาตรการที่กำหนดเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือสนับสนุนเด็กหรือเยาวชนให้สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวและชุมชนได้โดยปกติสุข เช่น การรับคำปรึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดและกิจกรรมทางเลือก การศึกษาหรือการฝึกอาชีพหรือวิชาชีพ การฝึกอบรม หมายความว่า การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยมีการควบคุม ซึ่งมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกระทรวงยุติธรรม มี 2 ขั้นตอนคือ

2.1 กระบวนการในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนของสถานพินิจ

มาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เมื่อเด็กและเยาวชนเข้าสู่สถานพินิจแล้วจะต้องถูกตรวจประวัติและเยาวชนเพื่อหาสารเสพติดและนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการบำบัดการใช้จ่ายของเสียของเด็กและเยาวชนดังกล่าว พนักงานคุมประพฤติสอบถามปากคำเด็กเพื่อประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นของเด็กและเยาวชนแล้วนำผลจากการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนพัฒนารายบุคคลของเด็กและเยาวชน แผนพัฒนารายบุคคลจะถูกนำไปใช้ประกอบการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคลตามสภาพปัญหาของเด็กหรือเยาวชน แล้วนำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนรายบุคคลเสนอต่อคณะกรรมการสหวิชาชีพซึ่งมีหน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะในการประชุมสหวิชาชีพซึ่งพนักงานคุมประพฤติจะนำข้อเสนอแนะดังกล่าวมาจัดทำรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนและ

เสนอรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนต่อศาลก่อนศาลมีคำพิพากษา นักจิตวิทยาประเมินสถานะสุขภาพจิตของเด็กหรือเยาวชน หากพบว่าเด็กมีปัญหาซับซ้อนก็จะส่งตรวจพิเศษทางจิต โดยจิตแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ประเมินเพื่อให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือทั้งเด็กและเยาวชนหรือครอบครัวของเด็กหรือเยาวชนต่อไป ตรวจพิเศษทางกายเพื่อหาความผิดปกติทางกายของเด็กหรือเยาวชนเบื้องต้นหากพบความผิดปกติเห็นสมควรต้องส่งต่อจิตแพทย์เพื่อทำการตรวจพิเศษทางจิต หรือหากผลการตรวจวินิจฉัยทางจิตวิทยาคลินิกของนักจิตวิทยาคลินิก พบมีความผิดปกติทางจิตวิทยาหรือมีพยาธิสภาพทางสมอง ทดสอบสมรรถภาพทางกายโดยนักวิชาการพลศึกษา จัดกิจกรรมปฐมนิเทศแก่เด็กหรือเยาวชน เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนที่ต้องถูกควบคุมตัวในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ได้เรียนรู้กฎระเบียบ การเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน สิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่จะได้รับรับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูระหว่างควบคุมตามกิจกรรมที่สำคัญพบครูที่ปรึกษาเพื่อช่วยกำกับดูแลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของเด็กและเยาวชนแต่ละรายที่อยู่ในความรับผิดชอบ โดยเด็กและเยาวชนทุกคนต้องมีครูที่ปรึกษา เรื่องการศึกษานักวิชาการจะจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาตามระดับการศึกษาตามกลุ่มของเด็กและเยาวชน หากอยู่ระหว่างศึกษาต้องประสานกับสถานศึกษาเพื่อให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องและมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน โดยใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 86 เมื่อเข้าเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด

ปัญหาการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนระหว่างรอการพิจารณาของศาล ซึ่งสถานพินิจมีหน้าที่นั้นพบว่า มาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกำหนดมาเพื่อให้ถือเป็นแนวปฏิบัตินั้นยังไม่ประสบความสำเร็จ เช่น การที่กรมกำหนดให้เด็กทุกคนมีครูที่ปรึกษาแต่เนื่องจากยังมีปัญหาขาดแคลนบุคลากร จำนวนบุคลากรกับเด็กมีสัดส่วนที่แตกต่างกันทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง เครื่องมือในการจำแนกเด็กและเยาวชนเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูก็ยังไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนแต่ละราย จึงทำให้ผลการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนยังไม่ได้ผลและเด็กมีโอกาสกระทำผิดซ้ำซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัย “โครงการการจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในประเทศไทย พ.ศ. 2549” ของวันชัย รุจนวงศ์และคณะซึ่งให้ข้อเสนอแนะว่าเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ด้านการจำแนกประเภทให้ได้สัดส่วนปริมาณงานและจำนวนเด็กและเยาวชน³³

³³ วันชัย รุจนวงศ์ และคณะ, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการการจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในประเทศไทย, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) กรุงเทพมหานคร: 2549, หน้า 10-15

ประเด็นการใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา จากสภาพปัญหาในทางปฏิบัติของสถานพินิจพบว่ากระบวนการจัดทำแผนบำบัดแก้ไขฟื้นฟูซึ่งกำหนดว่าต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนผู้เสียหายทุกคน และต้องให้ความยินยอมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในการประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องมีฝ่ายเด็กหรือเยาวชน ฝ่ายผู้เสียหาย และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมประชุมด้วย³⁴ ดังนั้น เมื่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดอาญาแล้วเข้าหลักเกณฑ์แต่คดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำผิดแต่เป็นคดีที่ไม่มีผู้เสียหายเช่น คดีความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการพนัน หรือคดีที่เป็นความผิดเล็กน้อย ซึ่งไม่มีผู้เสียหายให้ความยินยอม ดังนั้นจึงเป็นการตัดสิทธิประโยชน์ของเด็กและเยาวชนนั้น โดยถือเป็นการขัดต่อวัตถุประสงค์ของหลักการของนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในคดีอาญาเกิดจากการที่เพื่อให้ผู้ที่ต้องคดีได้รับความเป็นธรรมในเวลารวดเร็ว

2.2 การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

2.2.1 การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูระหว่างฝึกอบรม

การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนตามแนวทางของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีกระบวนการที่สำคัญคือกระบวนการรับตัวเด็กและเยาวชน เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ส่งตัวเด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกและอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สถานพินิจจะส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนตามที่ศาลสั่งพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการจำแนกและจัดทำแผนการฝึกอบรมของเด็กหรือเยาวชนต่อไป เมื่อรับตัวเด็กและเยาวชนแล้วจะมีการประเมินแต่ละด้านโดยนักวิชาชีพเช่น นักจิตวิทยา พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ พ่อบ้านแม่บ้าน ประเมินทางการศึกษาโดยนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพเพื่อจัดการแผนฝึกอบรมของเด็กและเยาวชนแต่ละรายตามความเหมาะสมของสภาพปัญหาโดยต้อง จำแนกภายใน 30 วันแรกเข้าเด็กหรือเยาวชนระหว่างการจำแนกเด็กและเยาวชนจะพบครูที่ปรึกษาโดยนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์จะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการจัดกิจกรรมกลุ่มครูที่ปรึกษาให้กับเด็กหรือเยาวชนภายหลังจากสัปดาห์ที่ 4 แล้วเด็กหรือเยาวชนจะต้องพบนักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพซึ่งเป็นผู้กำกับติดตามให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการฝึกอบรมตามแผนการฝึกอบรม เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้การแก้ไข บำบัดฟื้นฟู เช่น การฟื้นฟูพฤติกรรมและอารมณ์ การบำบัดพิเศษ

³⁴ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม, คู่มือการปฏิบัติงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา, กรุงเทพมหานคร : สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรม กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม, 2557, หน้า 3

ทั้งนี้การจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนประกอบด้วย การศึกษาสายสามัญ ซึ่งมีหลักสูตรสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ หลักสูตรระดับประถมศึกษา หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาสายอาชีพ ซึ่งจะเป็นหลักสูตรระยะสั้นประกอบด้วยหลักสูตร หลักสูตรหลักได้แก่ หลักสูตรเกษตรกรรม หลักสูตรช่างไฟฟ้า หลักสูตรช่างเชื่อมโลหะ หลักสูตรช่างไม้ ช่างก่อสร้าง หลักสูตรตามความเหมาะสม เช่น หลักสูตรดนตรี หลักสูตรศิลปหัตถกรรม ช่างยนต์ หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะจัดทำหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านในถิ่นที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนตั้งอยู่ กิจกรรมนอกหลักสูตร ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมทักษะชีวิต กิจกรรมศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยเด็กหรือเยาวชนทุกคนจะได้รับกิจกรรมนอกหลักสูตรตามแผนการฝึกอบรมโดยยึดถือตามระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยหลักสูตรการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2554

แต่เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมต้องมีการประเมินผลการฝึกอบรมโดยดำเนินการ ให้ประโยชน์ ระหว่างการฝึกอบรมเด็กหรือเยาวชนจะได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ ตามระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยประโยชน์ที่เด็กหรือเยาวชนได้รับและการปฏิบัติตนระหว่างที่ได้รับประโยชน์ พ.ศ. 2554 ซึ่งสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่เด็กหรือเยาวชนมีสิทธิจะได้รับเช่น การเลื่อนชั้น การลาเยี่ยมบ้าน การลดวันฝึกอบรม การพักการฝึกอบรม แต่หากเด็กและเยาวชนมีผลการฝึกอบรมไม่ก้าวหน้าก็จะถูกตัดสิทธิประโยชน์ เช่น การลดชั้น การงดลาเยี่ยมบ้าน งดการลดวันฝึกอบรม งดการพักการฝึกอบรม การออกนอกสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเป็นครั้งคราว

นอกจากนี้หากเด็กและเยาวชนที่อยู่ระหว่างฝึกอบรมกระทำที่เป็นการละเมิดกฎหมาย ประพฤติผิดวินัย ประพฤติเสียหาย ต้องถูกลงโทษโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการนักวิชาชีพเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดเมื่อเด็กหรือเยาวชนยอมรับหรือมีหลักฐานแจ้งชัดคณะกรรมการต้องประชุมพิจารณาโทษที่จะลงแก่เด็กหรือเยาวชนได้แก่ การเข้ารับการฟื้นฟูพิเศษเพื่อปรับพฤติกรรมและกำหนดการตัดสิทธิประโยชน์และความสะดวกที่สถานควบคุมอำนาจให้ ทั้งนี้ครูที่ปรึกษาจะทำหน้าที่แจ้งให้เด็กหรือเยาวชนรับทราบเกี่ยวกับโทษที่จะได้รับ

จากสภาพปัญหาการฝึกอบรมของเด็กและเยาวชนตามคำสั่งศาลพบปัญหาที่สำคัญได้แก่ปัญหาการความไม่สมดุลระหว่างเจ้าหน้าที่กับจำนวนเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามแนวทางที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กำหนดให้เด็กและเยาวชนทุกคนต้องมีครูที่

ปรึกษา หรือการต้องพบนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์และนักวิชาชีพอื่นๆ เช่น ที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 1 จังหวัดระยอง มีจำนวนเด็กและเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทั้งสิ้น คน แต่มีนักจิตวิทยา 3 คน นักสังคมสงเคราะห์ 2 คน นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพอื่นอีกจำนวนหนึ่ง สัมมนาทางวิชาการเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: วิทยาศาสตร์ใหม่สำหรับเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำผิดในสังคมไทย โดยจุฬารัตน์ เอื้ออำนวยและคณะได้นำเสนอในการสัมมนาเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติต่อคนโดยใช้คุก และการปฏิบัติโดยไม่ใช้คุก ซึ่งอธิบายไว้ว่า แนวคิดการปฏิบัติต่อคนโดยใช้คุกเป็นวิธีการลงโทษที่ใช้มาตั้งแต่ในอดีต แนวคิดการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดด้วยการใช้คุกใช้สำหรับจำเลยที่ระหว่างรอการประหารชีวิต และจากความคิดที่ว่าต้องใช้งานคนทำผิดให้หนักในเวลากลางวันแล้วกลางคืนให้พักผ่อนใน “ซอกหลับ” ที่ไม่มีสุขอนามัย จนกระทั่งมีการพัฒนาคุกและเกิดภาวะคนล้นคุกโดยนำเงินภาษีไปเป็นค่าอาหารเลี้ยงดูคนในคุก อีกทั้งเมื่ออยู่รวมกันในคุกก็จะมีกิจกรรมในการทำผิดซึ่งกันและกัน โดยเห็นว่าทุกคนที่ต้องไปอยู่ในคุกนั้นสมควรจะต้องได้รับโทษด้วยการจำคุกหรือไม่ และเมื่อพ้นโทษจำคุกกลับคืนสู่สังคมเขาเหล่านั้นก็ยังถูกตีตราติดตัวออกมาจนไม่อาจเข้าสู่สังคมได้อีกครั้ง กรณีการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนตามคำสั่งศาลก็เช่นกัน การที่让孩子และเยาวชนมาอยู่ในการควบคุมถึงแม้กรรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจะมีมาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแต่ก็ยังมิปัญหาอุปสรรคอันเกิดจากเรื่องขาดแคลนบุคลากร ความไม่เหมาะสมของวิธีการฝึกอบรมกับสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนแต่ละรายจนทำให้เด็กและเยาวชนที่ปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมไปแล้วกลับต้องมากระทำผิดซ้ำดังที่ ชูรนนท์ ตามกาลได้ วิจัยเรื่องการรับรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการตีตราทางสังคมของเด็กและเยาวชนกระทำผิดหลังจากได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน³⁵ พบว่า เมื่อเด็กและเยาวชนได้รับการปล่อยตัวไปจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแล้วเด็กยังถูกตีตราจากสังคมโดยการแสดงออกด้วยคำพูด ท่าทางสายตาซึ่งทำให้เด็กรู้สึกไม่ดี แนวทางในการจัดปัญหาของเด็กและเยาวชนคือเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา (Problem-focus Coping) การจัดการปัญหาแบบแสวงหาสิ่งสนับสนุนทางสังคม (Seeking Social Support) และการใช้วิธีการหลีกเลี่ยงปัญหา (Avoidance) หากเด็กและเยาวชนคนใดที่ไม่เข้มแข็งหรือสามารถจัดการปัญหาเผชิญปัญหาสังคมได้อย่างเหมาะสมก็จะก้าวผ่านและสามารถกลับสู่สังคมเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้อย่างปกติอีกครั้ง

³⁵ ชูรนนท์ ตามกาล, การรับรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการตีตราทางสังคมของเด็กและเยาวชน กระทำผิดหลังจากได้รับการปลดปล่อยจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร : 2553, หน้า 29-40

แต่ก็จะมีบางส่วนที่ไม่สามารถผ่านไปได้นำตัวเองเข้าสู่การกระทำผิดซ้ำแบบเดิมหรือซ้ำมากกว่าเดิมจนทำให้เกิดเป็นปัญหาสังคม³⁶

2.2.2 การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูระหว่างเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

เมื่อเด็กหรือเยาวชนรับการฝึกอบรมจนเหลือระยะเวลาในการฝึกอบรมตั้งแต่ 1-4 เดือน คณะกรรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยประชุมเพื่อพิจารณาให้เด็กและเยาวชนที่เข้าเกณฑ์โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยต้องประเมินและจำแนกเด็กหรือเยาวชนซ้ำพร้อมกับกำหนดแผนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแก่เด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคล

กระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยมีกิจกรรมที่เด็กและเยาวชนต้องได้รับ ได้แก่ กิจกรรมปัจฉิมนิเทศเด็กหรือเยาวชนและครอบครัวสัมพันธ์ โดยนักสังคมสงเคราะห์ กิจกรรมเสริมทักษะทางสังคม โดยนักสังคมสงเคราะห์ กิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ โดยนักจิตวิทยา กิจกรรมทางเลือกตามสภาพปัญหาและความจำเป็นของเด็กและเยาวชน

หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมต่างเสร็จแล้วศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนให้สถานประกอบการเพื่อรับตัวเด็กและเยาวชนไปฝึกอาชีพ ทั้งนี้กระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยนั้นนักสังคมสงเคราะห์จะต้องมีการเตรียมแผนเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กหรือเยาวชน และรายงานต่อผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

จากสภาพตามความเป็นจริงเด็กและเยาวชนที่ไปเตรียมความพร้อมอยู่กับสถานประกอบการแม้ว่าจะมีรายได้ตอบแทนแต่กลับพบว่าก่อนครบกำหนดมีเด็กและเยาวชนบางส่วนที่กระทำผิดเงื่อนไขที่ตกลงไว้กับสถานประกอบการจนต้องถูกส่งตัวกลับมารับการฝึกอบรมต่อหรือเมื่ออยู่สถานประกอบการครบกำหนดฝึกอบรมแล้วเด็กและเยาวชนนั้นจะย้ายออกจากสถานประกอบการโดยอ้างเหตุกลับไปอยู่ภูมิลำเนาเดิม แล้วไปก่อเหตุทำผิดซ้ำอีก

2.2.3 การส่งต่อและติดตามเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัว

เมื่อเด็กหรือเยาวชนได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแล้วนักสังคมสงเคราะห์จะต้องมีการจัดทำทะเบียนรายชื่อเด็กหรือเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวทุกรายแล้วประสานงานกับสถานพินิจต้นทางคือสถานพินิจที่ส่งเด็กหรือเยาวชนเข้ารับการฝึกและอบรมเป็นผู้ติดตามเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยในระยะเวลา 1 ปี ทั้งนี้จะใช้วิธีการติดตามโดยโทรศัพท์ หรือจดหมายหรือการออกเยี่ยมบ้าน เป็นต้น

³⁶ ทัศนีย์ ลักษณะากิชนัชชและคณะ, รายงานการวิจัยการติดตามและประเมินผลเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.), กรุงเทพมหานคร: 2550, หน้า 4-10

บทที่ 5

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง “มาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญา” ผู้ศึกษาศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในทางกฎหมายและในทางปฏิบัติซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน จึงเสนอแนะให้มีการใช้มาตรการที่เหมาะสม ดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการศึกษา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย ซึ่งให้ความสำคัญเรื่องการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษ จากบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้ศาลใช้วิธีการสำหรับเด็กอายุกว่าสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี ให้ศาลมีอำนาจว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวหรือเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาดักเตือนด้วยแล้วมอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองโดยวางข้อกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองระวางเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้าย แต่หากสาเหตุการทำผิดของเด็กและเยาวชนมีปัญหาคบครัวบิดามารดาแยกกันอยู่หรือทิ้งร้าง ได้รับการเลี้ยงดูอย่างตามใจ การที่กฎหมายบัญญัติให้ศาลมอบตัวเด็กและเยาวชนให้กับผู้ปกครองเด็กและเยาวชนอาจไม่ได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอีกทั้งมีโอกาสกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกหาก และอาจถูกตีตราจากสังคมหากเด็กและเยาวชนคนใดที่ไม่เข้มแข็งหรือสามารถจัดการปัญหา เชนิญาปัญหาสังคมได้อย่างเหมาะสมก็จะก้าวผ่านและสามารถกลับสู่สังคมเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้อย่างปกติอีกครั้ง เด็กและเยาวชนอยู่ด้วยไม่มีความพร้อมและสังคมยังตีตราเด็กและเยาวชนไม่มีความเข้มแข็งพอที่จะก้าวผ่านปัญหาของตนเองได้ก็จะหลีกเลี่ยงการเผชิญปัญหาโดยไปอยู่กับเพื่อนหรือกระทำผิดที่รุนแรงมากขึ้น ดังนั้นมาตรการที่ศาลมอบตัวเด็กและเยาวชนให้กับผู้ปกครองโดยวางข้อกำหนดไว้โดยยังไม่มีหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบความพร้อมของผู้ปกครองในการที่จะดูแลเด็กและเยาวชนก็อาจทำให้เด็กและเยาวชนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เมื่อเด็กและเยาวชนทุกคนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจะต้องได้รับการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูให้ตรงกับสภาพปัญหา การมาตรการที่กำหนดเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือสนับสนุนเด็กหรือเยาวชนให้สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวและชุมชนได้โดยปกติสุข

เช่น การรับคำปรึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมบำบัด การเข้าร่วมกิจกรรมทางเลือก การศึกษา หรือ การฝึกอาชีพหรือวิชาชีพ การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยมีการควบคุม ซึ่งมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมี 2 ขั้นตอน

1.1 การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนโดยสถานพินิจ ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนที่อยู่ ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล มีมาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยนักวิชาชีพ ได้แก่ พนักงาน คุมประพฤติ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งจะหาสาเหตุการกระทำผิดที่เป็นสภาพปัญหาที่ แท้จริงโดยมีกระบวนการที่จะหาข้อมูลไว้ใช้ในการจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล เช่น การประเมิน ความเสี่ยงและความจำเป็น การประเมินสภาวะสุขภาพ แผนพัฒนารายบุคคลจะถูกนำไปใช้ ประกอบการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคลตามสภาพปัญหาของเด็ก หรือเยาวชน แล้วนำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนรายบุคคลเสนอต่อคณะกรรมการ สหวิชาชีพซึ่งมีหน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะ พนักงานคุมประพฤติจะนำข้อเสนอแนะดังกล่าวมา จัดทำรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนและเสนอรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือ เยาวชนต่อศาลก่อนศาลมีคำพิพากษา เด็กและเยาวชนทุกคนมีครูที่ปรึกษา และมีโอกาสได้ตาม ระดับการศึกษาตามกลุ่มของเด็กหรือหากเด็กหรือเยาวชนอยู่ระหว่างศึกษาต้องประสานกับ สถานศึกษาเพื่อให้โอกาสเด็กหรือเยาวชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง หรือการรับการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน ตามมาตรา 86 กรณีที่เข้าเกณฑ์แต่สภาพปัญหาของสถานพินิจในการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนระหว่างรอการพิจารณาของศาลนั้นพบว่าประเด็นที่เป็นปัญหาดังนี้

1.1.1 มาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กำหนดมาเพื่อถือเป็นแนวปฏิบัตินั้นยังไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากปัญหาขาดแคลนบุคลากร เช่น การที่กรมกำหนดให้เด็กทุกคนมีครูที่ปรึกษาแต่จำนวนบุคลากรกับเด็กมีสัดส่วนที่ต่างกัน ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง เครื่องมือในการจำแนกเด็กและเยาวชนเพื่อแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูก็ยังไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนแต่ละราย จึงทำให้ผลการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนยังไม่ได้ผลและเด็กมีโอกากระทำผิดซ้ำ

1.1.2 การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากการกำหนดแนวทางเรื่องผู้เสียหายให้ความยินยอมจนเป็นการตัดสิทธิประโยชน์ของเด็ก และเยาวชนที่กระทำผิดในคดีที่มีอัตราโทษเล็กน้อยแต่เป็นคดีที่ไม่มีผู้เสียหาย

1.2 การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

จากการศึกษาพบว่า การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูระหว่างฝึกอบรมของศูนย์ฝึกและอบรม เด็กและเยาวชนตามแนวทางของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีมาตรการที่สำคัญดังนี้

1.2.1 มาตรการจำแนกเมื่อศาลพิพากษาหรือคำสั่งให้ส่งตัวเด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกและอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เพื่อจัดทำแผนการฝึกอบรมของเด็กหรือเยาวชน แม้สถานพินิจจะส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนแต่ศูนย์ฝึกและอบรมจะประเมินซ้ำระหว่างการจำแนกเด็กและเยาวชนจะพบครูที่ปรึกษาโดยนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์จะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการจัดกิจกรรมกลุ่มครูที่ปรึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้การแก้ไข บำบัดฟื้นฟู เช่น การบำบัดพิเศษเพื่อฟื้นฟูพฤติกรรมและอารมณ์

1.2.2 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนประกอบด้วย การศึกษาสายสามัญ ซึ่งมีหลักสูตรสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ หลักสูตรระดับประถมศึกษา หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาสายอาชีพ ซึ่งจะเป็นหลักสูตรระยะสั้นประกอบด้วยหลักสูตรหลักสูตรหลักได้แก่ หลักสูตรเกษตรกรรม หลักสูตรช่างไฟฟ้า หลักสูตรช่างเชื่อมโลหะ หลักสูตรช่างไม้ ช่างก่อสร้าง หลักสูตรตามความเหมาะสม เช่น หลักสูตรดนตรี หลักสูตรศิลปหัตถกรรม ช่างยนต์ หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะจัดทำหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านในถิ่นที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนตั้งอยู่ กิจกรรมนอกหลักสูตร ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมทักษะชีวิต กิจกรรมศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยเด็กหรือเยาวชนทุกคนจะได้รับกิจกรรมนอกหลักสูตรตามแผนการฝึกอบรม

1.2.3 สิทธิประโยชน์ที่เด็กและเยาวชนจะได้รับระหว่างการฝึกอบรมมีสิทธิประโยชน์ต่างๆ ตามระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยประโยชน์ที่เด็กหรือเยาวชนได้รับและการปฏิบัติตนระหว่างที่ได้รับประโยชน์ พ.ศ. 2554 ซึ่งสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่เด็กหรือเยาวชนมีสิทธิจะได้รับเช่น การเลื่อนชั้น การลาเยี่ยมบ้าน การลดวันฝึกอบรม การพักการฝึกอบรม แต่หากเด็กและเยาวชนมีผลการฝึกอบรมไม่ก้าวหน้าก็จะถูกตัดสิทธิประโยชน์ เช่น การลดชั้น การงดลาเยี่ยมบ้าน งดการลดวันฝึกอบรม งดการพักการฝึกอบรม การออกนอกสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเป็นครั้งคราว

นอกจากนี้หากเด็กและเยาวชนที่อยู่ระหว่างฝึกอบรมกระทำที่เป็นการละเมิดกฎหมาย ประพฤติผิดวินัย ประพฤติเสียหาย ต้องถูกลงโทษโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการนักวิชาชีพเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดเมื่อเด็กหรือเยาวชนยอมรับหรือมีหลักฐานแจ้งชัดเจนกรรมการต้องประชุมพิจารณาโทษที่จะลงแก่เด็กหรือเยาวชนได้แก่ การเข้ารับการฟื้นฟูพิเศษเพื่อปรับพฤติกรรมและกำหนดการตัดสิทธิประโยชน์และความสะดวกที่สถานควบคุมอำนวยความสะดวกให้ ทั้งนี้ครูที่ปรึกษาจะทำหน้าที่แจ้งให้เด็กหรือเยาวชนรับทราบเกี่ยวกับโทษที่จะได้รับ

จากสภาพปัญหาการฝึกรอบรมของเด็กและเยาวชนตามคำสั่งศาลสามารถแบ่งเป็นประเด็นได้คือ

1) พบปัญหาที่สำคัญได้แก่ปัญหาการความไม่สมดุลระหว่างเจ้าหน้าที่กับจำนวนเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามแนวทางที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกำหนดให้เด็กและเยาวชนทุกคนต้องมีครูที่ปรึกษา หรือการต้องพบนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และนักวิชาชีพอื่นๆ เช่น ที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 1 จังหวัดระยอง มีจำนวนเด็กและเยาวชนที่เข้ารับการฝึกรอบรมทั้งสิ้น 500 คนเศษ แต่มีนักจิตวิทยา 3 คน นักสังคมสงเคราะห์ 2 คน นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพที่เป็นข้าราชการอีก 5 คน ซึ่งจากการสัมมนาทางวิชาการเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: วิสัยทัศน์ใหม่สำหรับเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำผิดในสังคมไทย โดยจุฑารัตน์ เอื้ออำนวยและคณะได้นำเสนอในการสัมมนาเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติต่อคนโดยใช้คุก และการปฏิบัติโดยไม่ใช้คุก โดยอธิบายว่า แนวคิดการปฏิบัติต่อคนโดยใช้คุกเป็นวิธีการลงโทษที่เข้มงวดตั้งแต่ในอดีต ต่อมามีการพัฒนาคุกและเกิดภาวะคนล้นคุกมีการนำเงินภาษีไปดูแลคนในคุก เมื่อคนที่ต้องรับโทษจำคุกต้องมาอยู่รวมกันก็จะมีการซึมซับวิธีการในการทำผิดซึ่งกันและกัน ซึ่งมองเห็นอีกมุมว่าผู้ที่ต้องอยู่ในคุกสมควรรับโทษด้วยการจำคุกหรือไม่ เมื่อพ้นโทษจำคุกกลับคืนสู่สังคมเขาเหล่านั้นก็ยังคงถูกหากติตราจนไม่อาจเข้าสู่สังคมได้อีกครั้ง ใกล้เคียงกับการฝึกรอบรมเด็กและเยาวชนตามคำสั่งศาลที่ให้เด็กและเยาวชนมาอยู่ในการควบคุม แม้ว่ากรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนพยายามหามาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแต่ก็ยังมีปัญหาอุปสรรคอันเกิดจากเรื่องขาดแคลนบุคลากร ความไม่เหมาะสมของวิธีการฝึกรอบรมกับสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนแต่ละรายจนทำให้เด็กและเยาวชนที่ปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมไปแล้วกลับต้องมากระทำผิดซ้ำคั้งที่ ยุรนนท์ ตามกาล ได้ศึกษา วิจัยเรื่องการรับรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการติตราทางสังคมของเด็กและเยาวชนกระทำผิดหลังจากได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนพบว่า เมื่อเด็กและเยาวชนได้รับการปล่อยตัวไปจากศูนย์ฝึกและอบรมแล้วเด็กยังถูกติตราจากสังคมโดยการแสดงออกด้วยคำพูด ท่าทางสายตาซึ่งทำให้เด็กรู้สึกไม่ดี แนวทางในการจัดปัญหาของเด็กและเยาวชนคือเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหา (Problem-focus Coping) การจัดการปัญหาแบบแสวงหาสิ่งสนับสนุนทางสังคม (Seeking Social Support) และการใช้วิธีการหลีกเลี่ยงปัญหา (Avoidance) และมีการกระทำผิดซ้ำแบบเดิมหรือสาหัสมากกว่าเดิมจนทำให้เกิดเป็นปัญหาสังคมซึ่งสะท้อนปัญหาการฝึกรอบรมที่ต้องให้เด็กและเยาวชนมาอยู่ร่วมกัน

1.2.4 การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูระหว่างเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

เมื่อเด็กหรือเยาวชนรับการฝึกอบรมจนเหลือระยะเวลาในการฝึกอบรมตั้งแต่ 1-4 เดือนคณะกรรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยประชุมเพื่อพิจารณาให้เด็กและเยาวชนที่เข้าเกณฑ์ได้เข้าโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยต้องประเมินและจำแนกเด็กหรือเยาวชนซ้ำพร้อมกับการกำหนดแผนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแก่เด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคล กระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยมีกิจกรรมที่เด็กและเยาวชนต้องได้รับ ได้แก่ กิจกรรมปัจฉิมนิเทศเด็กหรือเยาวชนและครอบครัวสัมพันธ์ โดยนักสังคมสงเคราะห์ กิจกรรมเสริมทักษะทางสังคม โดยนักสังคมสงเคราะห์ กิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจโดยนักจิตวิทยา กิจกรรมทางเลือกตามสภาพปัญหาและความจำเป็นของเด็กและเยาวชน

หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เสร็จแล้วศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนให้สถานประกอบการเพื่อรับตัวเด็กและเยาวชนเพื่อไปฝึกอาชีพ ทั้งนี้กระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยนั้นนักสังคมสงเคราะห์จะต้องมีการเตรียมแผนเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กหรือเยาวชนและรายงานต่อผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

จากสภาพตามความเป็นจริงเด็กและเยาวชนที่ไปเตรียมความพร้อมอยู่กับสถานประกอบการแม้ว่าจะมีรายได้ตอบแทนแต่กลับพบว่าก่อนครบกำหนดมีเด็กและเยาวชนบางส่วนที่กระทำผิดเงื่อนไขที่ตกลงไว้กับสถานประกอบการจนต้องถูกส่งตัวกลับมารับการฝึกอบรมต่อหรือเมื่ออยู่สถานประกอบการครบกำหนดฝึกอบรมแล้วเด็กและเยาวชนนั้นจะย้ายออกจากสถานประกอบการโดยอ้างเหตุกลับไปอยู่ภูมิลำเนาเดิม แล้วไปก่อเหตุทำผิดซ้ำอีก

1.2.5 การส่งต่อและติดตามเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัว ซึ่งปัจจุบันมีวิธีการในการติดตามโดยใช้การโทรศัพท์ หรือการออกเยี่ยมบ้านซึ่งทำให้การที่ศูนย์ฝึกเป็นผู้ติดตามเอง การติดตามดูแลหลังปล่อยจึงไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากขาดแคลนบุคลากร

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ปัญหาการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนโดยสถานพินิจ แบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

2.1.1 ปัญหาความไม่สอดคล้องกันระหว่างจำนวนบุคลากรกับจำนวนเด็กและเยาวชนที่จะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดระหว่างรอการพิจารณาของศาลซึ่งผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะว่า ควรบัญญัติกฎหมายให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนสร้างเครือข่ายโดยร่วมมือกับชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำโครงการแก้ไขบำบัด

ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด รวมทั้งการสร้างเครือข่ายให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู เนื่องจากชุมชนอาจเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการทำผิดได้ โดยเห็นควรให้แก้ไขกฎหมาย หมวด 11 การพิพากษาคดีอาญา มาตรา 138 ซึ่งบัญญัติว่า ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปล่อยตัวเด็ก หรือเยาวชนไป ถ้าศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดหรืออยู่ใน สภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปให้กระทำผิดและเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กหรือ เยาวชนนั้น ศาลอาจจะว่ากล่าวตักเตือนเด็กหรือเยาวชน รวมทั้งบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่ง เด็กหรือเยาวชนอยู่ด้วย หรือองค์การที่รับเลี้ยงดูเด็กหรือเยาวชนนั้นด้วย โดยเห็นควรให้มีการ เพิ่มเติมบทบัญญัติโดยเพิ่มเติมว่า “หรือผู้นำชุมชนหรือกำนันหรือผู้ใหญ่ในท้องที่ซึ่งเด็กหรือ เยาวชนนั้นมีภูมิลำเนาอยู่ด้วย” และมาตรา 139 ซึ่งบัญญัติว่า เมื่อศาลได้กำหนดเงื่อนไขตามมาตรา 138 แล้วให้เป็นหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ นักสังคมสงเคราะห์ หรือผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ที่จะสอดส่องและทำรายงานเสนอต่อศาลตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของ ประชานศาลฎีกา โดยให้แก้ไขเพิ่มเติมว่า “ให้ผู้นำชุมชนหรือกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในท้องที่ซึ่งเด็ก หรือเยาวชนนั้นมีภูมิลำเนาอยู่มีหน้าที่ในการสอดส่องดูแลและทำรายงานเสนอต่อศาล”

2.1.2 ปัญหาข้อขัดข้องการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเพื่อแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีอาญาที่เกิดจากการกำหนดข้อบัญญัติของหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง ดังนั้นเพื่อให้สามารถนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้แก้ไขบำบัดฟื้นฟู เด็กและเยาวชนได้เห็นควรให้มีการแก้ไขกฎหมาย หมวด 7 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา 86 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติให้ การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจาก ผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย โดยแก้ไขด้วยการขยายความในเรื่องความยินยอมจากผู้เสียหาย ว่า “การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่เป็คดีซึ่งมีผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคล หากสามารถ ติดตามผู้เสียหายได้ก็ให้ผู้เสียหายให้ความยินยอมด้วย หรือหากไม่สามารถติดตามได้ก็ให้พนักงาน อัยการซึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่แทนรัฐให้ความยินยอมแทน เว้นแต่เป็นกรณีที่เป็นความผิดต่อรัฐเพื่อ เป็นการปกป้องคุ้มครองสิทธิของเด็กก็ให้สามารถดำเนินการ ได้เลยโดยไม่ต้องให้ความยินยอม”

2.2 ปัญหาการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนโดยศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน แบ่งเป็น 3 ประเด็นได้แก่

2.2.1 ประเด็นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูระหว่างฝึกอบรมซึ่งตามแนวทางกรมพินิจและ คุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งแนวทางไม่สอดคล้องกับจำนวนบุคลากร ดังนั้นเพื่อให้การแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูได้ผล เห็นว่ามีการบูรณาการร่วมกับศาลในการกำหนดแนวทางในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดย ให้นำมาตรการการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับเด็ก และเยาวชนแทนการส่งตัวรับการฝึกอบรมจะทำให้เด็กและเยาวชนได้กลับสู่ชุมชน โดยมีบิดา

มารดา ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ได้ผล ยกเว้นแต่เป็นคดีที่จะสร้างความเสียหายด้านความมั่นคงต่อชุมชน

2.2.2 ประเด็นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูระหว่างเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กและเยาวชนที่ไปเตรียมความพร้อมอยู่กับสถานประกอบการแม้ว่าจะมีรายได้ตอบแทนแต่กลับพบว่าก่อนครบกำหนดมีเด็กและเยาวชนบางส่วนที่กระทำผิดเงื่อนไขที่ตกลงไว้กับสถานประกอบการจะต้องถูกส่งตัวกลับมารับการฝึกอบรมต่อหรือเมื่ออยู่สถานประกอบการครบกำหนดฝึกอบรมแล้วเด็กและเยาวชนนั้นจะย้ายออกจากสถานประกอบการโดยอ้างเหตุผลกลับไปอยู่ภูมิลำเนาเดิม แล้วไปก่อเหตุทำผิดซ้ำอีก แนวทางการแก้ไขปัญหานี้ เห็นควรให้แก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 (5) ซึ่งมีบทบัญญัติให้ศาลกำหนดเงื่อนไขอื่นตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดเพื่อแก้ไข ฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดหรือมีโอกาสกระทำความผิดขึ้นอีก ซึ่งจากบทบัญญัติพบว่าเงื่อนไขอื่นตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดเพื่อแก้ไข ฟื้นฟูนั้นยังไม่ได้กล่าวถึงกรณีของเด็กหรือเยาวชนจึงควรระบุเพิ่มเติม “ว่าในกรณีเป็นเด็กหรือเยาวชนที่ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้การฝึกและอบรมเพื่อรับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูตามคำสั่งศาลแล้วในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนได้รับการแก้ไขฟื้นฟูโดยวิธีการอื่นนอกเหนือจากการฝึกอบรมในสถานฝึกและอบรม ในระหว่างรับการแก้ไขฟื้นฟูนั้นศาลอาจกำหนดเงื่อนไขการคุมความประพฤติโดยกำหนดระยะเวลาการเข้ารับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูให้อยู่กับสถานประกอบการ โดย ต้องรายงานให้ศาลทราบหรือการให้บิดามารดาผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ โดยให้วางข้อกำหนดให้บิดามารดาผู้ปกครองในระหว่างรับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู โดยวิธีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย”

2.2.3 ประเด็นการส่งต่อและติดตามเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัวซึ่งปัจจุบันวิธีการในการติดตามโดยการโทรศัพท์ หรือการออกเยี่ยมบ้าน ดังนั้นเพื่อให้การติดตามเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและให้ชุมชนมีส่วนร่วม จึงเห็นควรเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ในหมวดที่ 1 บททั่วไป มาตรา 4 ซึ่งบัญญัติเรื่อง การแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หมายความว่า มาตรการที่กำหนดเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือสนับสนุนเด็กหรือเยาวชนให้สามารถอยู่กับครอบครัวชุมชนได้โดยปกติสุข เช่น การรับคำปรึกษาแนะนำ การเข้าร่วมกิจกรรมบำบัด การเข้าร่วมกิจกรรมทางเลือกการศึกษา หรือการฝึกอาชีพหรือวิชาชีพ โดยให้เพิ่มเติมคำว่า “รวมทั้งการให้เข้าร่วมกิจกรรมบำบัดกับผู้นำชุมชนหรือกำนันหรือผู้ใหญ่ในท้องที่ซึ่งเด็กหรือเยาวชนมีภูมิลำเนาอยู่อาศัยเห็นสมควร” ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติที่บัญญัติว่าให้เด็กหรือเยาวชนสามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวหรือชุมชนได้โดยปกติสุข และให้ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมีภูมิลำเนาอยู่มีหน้าที่ในการสอดส่องดูแลเด็กหรือเยาวชนหลังปล่อยตัวดังได้กล่าวมาแล้วในข้อที่ 2.1.1 ซึ่งจะเป็นแนวทาง

ในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากรของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนอีกทั้งเป็นการสร้างเครือข่ายโดยมีผู้นำชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและมีส่วนร่วมในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

บรรณานุกรม

- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม .(2557). *คู่มือการปฏิบัติงานมาตรฐานการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา*, กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม.
- _____. (2557). คู่มือ กระบวนการดำเนินงานและการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ, กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม.
- กระทรวงการต่างประเทศ กรมองค์การระหว่างประเทศ .(2558). “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก”, คืบค้น 16 กุมภาพันธ์ 2558, จาก <http://www.mfa.go.th/humanrights/download>
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน .(2556). “หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญา ด้านสิทธิมนุษยชน” กรุงเทพมหานคร: *ไอเดียสเวิร์ค*
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย .(2558). “การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์”, คืบค้น 22 กุมภาพันธ์ 2558 , จาก <http://www.polsci.chula.ac.th/sumonthip/crime-cj.htm>
- จิตรา เพียรล้ำเลิศ .(2557). “การกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน และการกระทำความผิดทางอาญาต่อเด็กและเยาวชน” ใน *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชากฎหมายอาญา 1* หน่วยที่ 11, นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช .
- ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน .(2557). “*ทฤษฎีอาชญาวิทยา*” หน่วย ที่ 5, นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทัศนีย์ ลักษณะภิกขชัชและคณะ .(2550). *รายงานการวิจัยการติดตามและประเมินผลเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน*, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.), กรุงเทพมหานคร.
- ประวิทย์ อธิธิชัยวัฒนา .(2557). “ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา” คืบค้น 26 ธันวาคม 2557, จาก <http://www2.djop.moj.go.th/>
- พยอม อาชารัตน์ .(2558). “ เด็กเกรในอังกฤษ”, คืบค้น 22 กุมภาพันธ์ 2558, จาก <http://www.library.coj.go.th>.
- พิชญ์สินี วงศ์ปราโมทย์ .(2557). “ปัญหาการตรวจสอบการจับกุมเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553”, วิทยานิพนธ์ ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ยุรนันท์ ตามกาล .(2553). “การรับรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการตีตราทางสังคมของเด็กและเยาวชน
กระทำผิดหลังจากได้รับการปลดปล่อยจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน”,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ลาวัลย์ หอนพรัตน์ .(2557). “ทฤษฎีการแก้ไขผู้กระทำผิด”, ใน เอกสารประกอบการสอน
ชุดวิชาการบริหารงาน และกระบวนการยุติธรรม หน่วยที่ 7 นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วันชัย รุจนวงศ์ และคณะ .(2549). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการจำแนกประเภท
เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในประเทศไทย, สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย (สกว), กรุงเทพมหานคร.
- วิชา มหาคุณ .(2558). “ระบบศาลเยาวชนและครอบครัวกับแนวความคิดสากล” วารสารยุติธรรม,
คืบคืบ 3 เมษายน 2558, จาก<http://www.library.coj.go.th/>
- สกุลยุษ หอพิบูลสุข .(2558). “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย.
The Thai Juvenile Justice”, คืบคืบ 13 กุมภาพันธ์ 2558
จากhttp://www.humanrights.go.th/files/Thai_juvenile_justice
- ส่วนส่งเสริมการศึกษา สำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์. (2554). “อาชญากรกับทฤษฎี
การประทัບตรา”, คืบคืบ 13 กุมภาพันธ์ 2558
จาก<http://br.correct.go.th/eduweb/index.php/eduessay/50-general-essay>.
- สุริย์ กาญจนวงศ์และคณะ .(2549). การศึกษาปัญหาที่เป็นสาเหตุการทำความผิดของเด็กและ
เยาวชน ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, กรุงเทพมหานคร.
- สุพจน์ สุโรจน์ (2546). “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน” ใน เอกสาร
การสอนชุดวิชาการบริหารงานและกระบวนการยุติธรรม, หน่วยที่ 8, นนทบุรี:
สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานอัยการสูงสุด .(2558). “ระเบียบของสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา
พ.ศ. 2547”, คืบคืบ 18 กุมภาพันธ์ 2558 , จาก www.stat.go.th
- อภิรดี โพธิ์พร้อม .(2558). “8 ปีแห่งการรอคอย พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและ
วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553”, ศาลยุติธรรมปริทัศน์.
คืบคืบ 3 เมษายน 2558 จาก <http://www.library.coj.go.th/>

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คู่มือการปฏิบัติงาน

1

การดำเนินงานของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

ลักษณะของหน่วยงาน

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ได้บัญญัติให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีอำนาจควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้เพื่อฝึกอบรมตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล และเมื่อมีการจัดตั้งกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนขึ้น ได้มีการกำหนดให้ภารกิจดังกล่าวเป็นภารกิจของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนซึ่งเด็กและเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมีระยะเวลาในการฝึกอบรมแตกต่างกันออกไปตามที่ศาลกำหนด

ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(ก) ดำเนินการด้านการควบคุมดูแล บำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ป้องกัน พัฒนาพฤตินิสัยและสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้เข้ารับการฝึกอบรม

(ข) ดำเนินการด้านกิจกรรมชุมชนและประสานความร่วมมือเพื่อการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็ก

(ค) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

ดังนั้นเพื่อให้การควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ตลอดจนสอดคล้องกับนโยบายด้านสิทธิมนุษยชนรวมทั้งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กหรือข้อกำหนดอื่นๆขององค์การสหประชาชาติที่ประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติสารไว้ ศูนย์ฝึกและอบรมจึงควรมุ่งมุ่งหมายหรือหลักการ โดยทั่วไปดังนี้

1. เพื่อให้การควบคุมตัวและการฝึกอบรมเป็นไปตามคำสั่งของศาลหรือตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
2. เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนรวมทั้งจะต้องปฏิบัติโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และหลักสิทธิมนุษยชน
3. เพื่อให้การบริหารจัดการภายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยต้องคำนึงถึงประโยชน์ของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ (Child Welfare Centre) โดยบุคลากรทุกคนต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชน และให้การปกป้องคุ้มครอง
4. เพื่อให้การบำบัดแก้ไขฟื้นฟู โดยกำหนดแนวทางในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ตามสภาพปัญหาและความจำเป็น ตลอดจนให้การสงเคราะห์ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้สำนึกตนและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

5. เพื่อให้การศึกษาด้านวิชาสามัญ วิชาชีพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต

6. เพื่อบำบัดแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีทักษะในการดำรงชีวิต มีจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวและผู้อื่นได้อย่างปกติสุข

กล่าวโดยรวมศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนมีภารกิจหน้าที่ในการควบคุม ดูแล บำบัด แก้ไขฟื้นฟู ป้องกัน พัฒนาพฤตินิสัย และสงเคราะห์ เด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้รับการฝึกและอบรม เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถกลับตนเป็นคนดีและใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยคำนึงถึงความเท่าเทียมกัน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งการดำเนินการตามภารกิจดังกล่าว จำเป็นต้องให้การดูแลเด็กและเยาวชนทั้งด้านสุขภาพอนามัย สภาพแวดล้อม ปัจจัยสี่ ให้การบำบัด ฟื้นฟู พัฒนาเด็กและเยาวชนให้ครบทุกด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ทักษะชีวิต ด้านการศึกษา ทั้งสายสามัญ วิชาชีพ เพื่อให้เด็กและเยาวชนแต่ละคนได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างเหมาะสมตามสภาพปัญหา และปัจจัยแวดล้อมที่แตกต่างกัน อีกทั้งเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กและเยาวชนในการออกไปเผชิญปัญหากับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างเหมาะสม เพื่อการใช้ชีวิตที่ปกติและสร้างสรรค์ ตลอดจนการติดตามผลภายหลังกลับไปอยู่กับครอบครัว สังคม นอกจากนี้ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนยังมีการฝึกในการดำเนินการเชิงรุกเพื่อป้องกันปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนร่วมกับชุมชน

เมื่อศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนรับตัวเด็กและเยาวชนมาจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาให้เข้ารับการฝึกอบรมแล้ว ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจะต้องดำเนินการประสานเพื่อรับข้อมูลและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์และการประเมินปัญหา/ความจำเป็นในการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูตามระยะเวลาที่เด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกและอบรม โดยศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจะต้องดำเนินการจำแนกซ้ำพร้อมทั้งจัดทำแผนบำบัดที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนแต่ละราย จัดตารางกิจวัตรประจำวัน ซึ่งประกอบด้วย การเรียนสายสามัญ การฝึกวิชาชีพ การจัดกิจกรรมบำบัดตามสภาพปัญหา ซึ่งต้องนำผลความก้าวหน้ามาใช้ในการประเมินผลการบำบัดและการเลื่อนชั้น โดยบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องนำเสนอรายงานผลการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูอย่างค่อเนื่อง การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่เด็ก/เยาวชน ครอบครัว เตรียมชุมชน กำหนดแผนการติดตามผลภายหลังปล่อย รวมทั้งการดำเนินการด้านการป้องกันสำหรับเด็กและเยาวชนที่ยังไม่กระทำความผิดด้วย โดยใช้ประโยชน์จากประสบการณ์ในการแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมาเป็นบทเรียนในการให้ความรู้ เพื่อการป้องกันก่อนที่จะเกิดการกระทำความผิด

การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร	ผลผลิต/ตัวชี้วัด
การรับตัว	1. ตรวจสอบความครบถ้วนเอกสารส่งตัวเด็ก/เยาวชนจากสถานพินิจเพื่อลงทะเบียนรับตัว หากเอกสารไม่ครบหรือไม่สามารถลงทะเบียนรับตัวได้ ให้ดำเนินการจัดทำหนังสือแจ้งทวงถาม ไปยังหน่วยงานที่ส่งตัว พร้อมทั้งลงทะเบียนในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	เจ้าหน้าที่ธุรการ	- เอกสารส่งตัว - คำพิพากษา/หมายศาล - สมุดลงทะเบียนรับตัว - สมุดประจำตัวที่มีเอกสาร รายงานต่าง ๆ ของเด็ก/เยาวชนแต่ละราย	เลขประจำตัวเด็กเยาวชน จำนวนเด็ก/เยาวชนที่ส่งตัวมารับการฝึกและอบรมจากสถานพินิจและมีข้อมูลครบถ้วน
	2. รับตัวเด็ก/เยาวชนและตรวจค้นตัว และจัดทำทะเบียนทรัพย์สิน โดยให้เด็กและเยาวชนลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้อง	พนักงานพินิจ/ พ่อบ้าน/แม่บ้าน	- แบบทะเบียนทรัพย์สิน - แนวทางการค้นตัว	แบบทะเบียนทรัพย์สิน ที่ถูกต้อง
	3. เจ้าหน้าที่ที่รับตัวจัดทำ จ.01 ,จ.03 ใส่ไว้ในสมุดประจำตัว	พนักงานพินิจ/ พ่อบ้าน/แม่บ้าน	- แบบเก็บข้อมูลเด็กและเยาวชน จ.01 - แบบสังเกตพฤติกรรม จ.03 - แบบพิมพ์ลายนิ้วมือ	มีข้อมูลเบื้องต้น ของเด็กและเยาวชนทุกรายในแบบ จ.01 ,จ.03 ที่เป็นปัจจุบัน
	4. พ่อบ้านจัดเสื้อผ้า ของใช้ส่วนตัว ให้เด็ก/เยาวชน ทำความสะอาดร่างกาย เปลี่ยนเสื้อผ้า และปฐมพยาบาลให้ทราบ กฎ ระเบียบ กิจวัตรประจำวัน	พ่อบ้าน/แม่บ้าน	- สมุดประจำตัว - รายการสิ่งของ - เครื่องใช้สำหรับเด็ก/ - เยาวชนแต่ละคน - คู่มือการปฐมพยาบาล - เด็ก/เยาวชน	เด็ก/เยาวชนทุกรายได้รับ สิ่งของเครื่องใช้ตาม มาตรฐานและทราบ กฎระเบียบของศูนย์ฝึกฯ
	5. ส่งสมุดประจำตัวพร้อมทั้งส่งมอบทรัพย์สินของเด็ก/เยาวชน ให้แก่หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป เป็นผู้จัดเก็บรักษาไว้เบื้องต้น และปฏิบัติตามแนวทางที่กรมกำหนด	พนักงานพินิจ/ พ่อบ้าน เจ้าหน้าที่ธุรการ	- สมุดประจำตัว - รายงาน จ.01 และ จ.03 ที่มีข้อมูล ครบถ้วน	เด็กและเยาวชนทุกราย มีข้อมูล จ.01 , จ.03 และ แบบทะเบียนทรัพย์สิน ที่ระบุไว้ในสมุดประจำตัว
	6. เจ้าหน้าที่ธุรการแจ้งรายชื่อเด็ก/ เยาวชนรับตัวใหม่ให้ พ่อบ้าน/แม่บ้าน นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาทราบ	เจ้าหน้าที่ธุรการ/ พ่อบ้าน/แม่บ้าน นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา	- แบบส่งรายชื่อเด็ก/ เยาวชนรับตัวใหม่	นักสังคมสงเคราะห์ มีรายชื่อเด็ก/เยาวชน เข้าใหม่เพื่อดำเนินการ

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร	ผลผลิต/ตัวชี้วัด
การรับตัว(ต่อ)	7. พ่อบ้านแจ้งรายชื่อบุคคล/เยาวชน ที่เข้ารับการฝึกอบรมใหม่ให้พยาบาล ทราบ เพื่อการตรวจสอบสุขภาพ และหาก พบเด็ก/เยาวชนมีปัญหาสุขภาพให้ พยาบาลดำเนินการรักษาพยาบาล เบื้องต้นและแจ้งให้พ่อบ้านหรือ ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อการดูแล ตามสภาพปัญหา เช่น การจัดอาหาร เฉพาะ โรค การแยกผู้ป่วยออกจาก เด็ก/เยาวชนอื่นเพื่อการดูแลอย่าง โกลีซิด และจัดทำรายงานสภาวะ สุขภาพ(พ.05) และพยาบาลจัดทำบัตร ประจำตัวเด็ก/เยาวชนป่วย (พ.07) และ จัดส่งรายงาน(พ.05)ให้แก่บุคลากรจัดเก็บ รวบรวมไว้ในสมุดประจำตัวเด็กและ เยาวชน	พ่อบ้าน/ แม่บ้าน พยาบาล / แม่ครัว / ชุรกร	- รายงาน จ.01 จ.03 และรายงานสภาวะ สุขภาพ	เด็กและเยาวชนทุกคน ได้รับการตรวจสอบสุขภาพ
การดูแลเด็ก/ เยาวชน	1. จัดหอนอนให้เหมาะสมกับเด็ก/ เยาวชนเช่น แกร็บตัว เด็กเล็ก เจ็บป่วย กระทำผิดซ้ำ มีปัญหาเล็กน้อย ปัญหา รุนแรง ก่อนปล่อยตัวหรือส่งตัว ไปรับการสงเคราะห์	พ่อบ้าน/ แม่บ้าน	- รายชื่อเด็ก/เยาวชน ประจำหอนอน - หลักเกณฑ์การ จ้างเนกประเภทตาม หอนอน	เด็กและเยาวชนทุกราย ได้รับการจัดที่อยู่อาศัย อนามัยส่วนบุคคลและ สิ่งแวดล้อม
	2. จัดเครื่องนอนตามมาตรฐานและ ดูแลหอนอนให้ถูกสุขลักษณะ มีอากาศ ถ่ายเท ได้อย่างสะดวก มีแสงสว่าง เพียงพอ มีมุ้งลวดป้องกันแมลง มีน้ำ เพื่อการอุปโภคและบริโภคที่ถูกหลัก สุขาภิบาล อันจำเป็น	พ่อบ้าน/ แม่บ้าน	- คู่มือการป้องกันการ ติดเชื้อและควบคุม การแพร่กระจายเชื้อ ในสถานควบคุม สำหรับบุคลากร กรมพินิจ	เด็ก/เยาวชนทุกรายได้รับ การดูแลอย่างถูก สุขลักษณะมีสุขภาพ ร่างกายแข็งแรง ลดอัตราการเจ็บป่วย เช่น โรคผิวหนัง โรคทางเดินหายใจ และ โรคติดต่ออื่นๆ
	3. พ่อบ้านศึกษาข้อมูล ติดตามและสังเกต พฤติกรรมของเด็ก/เยาวชน พร้อมทั้งจัด ให้มีการดูแลอย่างใกล้ชิดเมื่อพบว่าเจ็บป่วย หรือเฝ้าระวังเป็นพิเศษเมื่อพบว่า มีพฤติกรรม รุนแรงหรือส่อไปในทางที่จะหลบหนี	พ่อบ้าน/ แม่บ้าน	- คู่มือการปฏิบัติงาน ของพ่อบ้าน - แนวทางการจัดการ ดูแลและส่งต่อเด็กและ เยาวชนตามสภาพปัญหา	เด็ก/เยาวชน ได้รับการ ดูแลที่เหมาะสมตาม สภาพที่มีการดำเนินการเฝ้า ระวังสำหรับเด็กและ เยาวชน

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร	ผลผลิต/ตัวชี้วัด
การดูแลเด็ก/ เยาวชน (ต่อ)	หรือมีพฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสม เป็นต้น หากพบว่ามีปัญหาให้เร่งแก้ไข และใช้กลยุทธ์ส่งต่อผู้เกี่ยวข้องทันที พร้อมทั้งรายงานผู้บังคับบัญชา	พ่อบ้าน/แม่บ้าน	- คู่มือการปฏิบัติงาน ของพ่อบ้าน - แนวทางการจัดการ ดูแลและส่งต่อเด็กและ เยาวชนตามสภาพ ปัญหา	เด็ก/เยาวชน ได้รับการ ดูแลที่เหมาะสมตาม สภาพมีการดำเนินการเฝ้า ระวังสำหรับเด็กและ เยาวชน
	4. พ่อบ้าน/แม่บ้าน ให้คำแนะนำและ การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การปรับตัว	พ่อบ้าน/แม่บ้าน	- แบบรายงานการ ปฏิบัติงานประจำวัน ของพ่อบ้าน/แม่บ้าน - แบบประเมินผลด้าน พฤติกรรมของเด็ก/ เยาวชน	เด็ก/เยาวชน ได้รับการ ดูแลและคำแนะนำใน การปรับตัวเมื่ออยู่ในหอ นอนและการใช้ชีวิตใน ศูนย์ฝึกฯ
	5. จัดทำบันทึกการปฏิบัติงานประจำวัน และรายงานเหตุการณ์ / สถานการณ์ ต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น	พ่อบ้าน/แม่บ้าน	- แบบรายงานการ ปฏิบัติงานประจำวัน ของพ่อบ้าน/แม่บ้าน	- มีรายงานเหตุการณ์/ สถานการณ์ประจำวัน - มีรายงานผลการ ปฏิบัติงานประจำเดือน
การ ควบคุมดูแล ด้านระเบียบ วินัย	1. แจ้งกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติและการ รักษาวินัยให้แก่เด็กและเยาวชน	พ่อบ้าน/แม่บ้าน	- ระเบียบ ข้อปฏิบัติ ของเด็กและเยาวชน	- เด็ก/เยาวชน ได้รับทราบ กฎ ระเบียบ วินัย และข้อ ปฏิบัติของเด็กและ เยาวชน
	2. ควบคุมดูแลการทำจวัตรประจำวัน ของเด็กและเยาวชน ให้เป็น ไปด้วย ความเรียบร้อย กรณีที่เด็ก/เยาวชนฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและไม่รักษา วินัยให้ดำเนินการตามระเบียบกรมพินิจฯ ว่าด้วยการดำเนินงานสถานแรกรับและ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน พ.ศ.2547 และบันทึกรายงานเสนอต่อ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น พร้อมทั้ง เขียนรายงานบันทึกลงในแบบรายงาน การกระทำความดีหรือแบบรายงาน การกระทำผิดในสมุดประจำตัว เด็กและเยาวชน	- พ่อบ้าน/แม่บ้าน - ครูหน่วยสามัญ และครูหน่วย วิชาชีพ	- ระเบียบกรมพินิจฯ ว่าด้วยการดำเนินงาน สถานแรกรับและศูนย์ ฝึกและอบรมเด็กและ เยาวชนพ.ศ.2547	- เด็กและเยาวชน มีระเบียบและได้รับการ ดูแล

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร	ผลผลิต/ตัวชี้วัด
การดูแลเด็ก/ เยาวชนด้าน สุขภาพอนามัย	<p>1. การตรวจสอบภาวะสุขภาพโดยพยาบาล (ในกรณีที่ยังไม่มีการตรวจวิเคราะห์ทางกายโดยแพทย์ ให้ศูนย์ฝึกฯดำเนินการตรวจวิเคราะห์ทางกายโดยแพทย์ด้วย)</p> <p>2. หากตรวจสอบภาวะสุขภาพและพบความผิดปกติให้ดำเนินการรักษา พยาบาลและการส่งต่อโดยพยาบาลให้การรักษาพยาบาลเบื้องต้น หากนอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามวิชาชีพให้ส่งต่อโรงพยาบาล เมื่อแพทย์ทำการตรวจรักษาและเห็นควรให้เด็กและเยาวชนนอนพักรักษาตัวที่โรงพยาบาล ให้พยาบาลดำเนินการรายงานผู้อำนวยการและครอบครัวทราบ และหากพบว่าเป็นโรคระบาดให้รายงานสาธารณสุขทราบด้วย</p> <p>3. พยาบาล/คนครัวมีหน้าที่ควบคุมดูแลด้านโภชนาการตามหลักโภชนบัญญัติ โดยคำนึงถึงวัฒนธรรม หลักศาสนา รวมทั้งการดูแลอาหารสำหรับเด็ก/เยาวชนป่วย</p> <p>4. การให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ และการป้องกันโรค เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ความรู้เรื่องโทษและพิษภัยของยาเสพติด โรคที่ติดต่อกันจากเพศสัมพันธ์ และโรคเอดส์ เป็นต้น</p>	พยาบาล / นักสังคมสงเคราะห์/ พ่อบ้าน/ แม่บ้าน / คนครัว / ชุกรกร	- แบบรายงานการ ปฏิบัติงานพยาบาล พ. 01 – พ.10	เด็ก/เยาวชนทุกรายได้รับการดูแลด้านสุขภาพ ลดอัตราการเจ็บป่วย มีสุขภาพอนามัยที่ดี
	5. การให้คำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชน และครอบครัวในรายที่มีปัญหาสุขภาพ และแนวทางในการดูแลรักษาต่อภายหลังได้รับการปล่อยตัว	พยาบาล	- แบบรายงานการ ปฏิบัติงานพยาบาล พ. 01 – พ.10	เด็ก/เยาวชนทุกรายได้รับการดูแลด้านสุขภาพ ลดอัตราการเจ็บป่วย มีสุขภาพอนามัยที่ดี

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร	ผลผลิต/ตัวชี้วัด
การจัดทำ รายงานทาง สังคม สงเคราะห์	<p>1. สัปดาห์แรก นักสังคมสงเคราะห์พบเด็ก/เยาวชน โดยมีการดำเนินงานดังนี้</p> <p>1.1. รับรายชื่อเด็ก/เยาวชนจากธุรการพร้อมสมุดประจำตัว</p> <p>1.2. ศึกษาข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเด็ก/เยาวชน</p> <p>1.3. แนะนำเกี่ยวกับวิธีการดำเนินชีวิตประจำวัน</p> <p>1.4. ให้การสงเคราะห์เบื้องต้นแก่เด็ก/เยาวชน เช่น ติดต่อญาติ ผู้ปกครองของเด็ก/เยาวชน ในรายที่ยังไม่ทราบว่าเด็กและเยาวชนถูกส่งมายังศูนย์ฝึก ฯ แล้วหรือให้การสงเคราะห์ด้านอื่นๆ</p> <p>1.5. จัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อช่วยให้เด็ก/เยาวชนสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม</p> <p>1.6. นักสังคมสงเคราะห์ประสานกับผู้อำนวยการศูนย์ฝึก ฯ และเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าร่วมประชุมพิเศษเป็นกลุ่มสำหรับเด็ก/เยาวชนที่เข้ามาในสัปดาห์แรก</p>	นักสังคมสงเคราะห์	<p>- สมุดประจำตัวเด็กและเยาวชนที่มีข้อมูลเบื้องต้น</p> <p>- แนวทางการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์</p>	เด็กและเยาวชนทุกรายมีนักสังคมสงเคราะห์เป็นที่ปรึกษาในช่วงสัปดาห์แรกเข้าใหม่
	2. นักสังคมสงเคราะห์ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเดิมของเด็กและเยาวชนจากสมุดประจำตัว และวางแผนเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมทั้งจากเด็ก/เยาวชน และผู้ปกครอง	นักสังคมสงเคราะห์	- สมุดประจำตัว	นักสังคมสงเคราะห์มีแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลทางสังคมจากเด็กและเยาวชนและผู้ปกครอง
	3. นักสังคมสงเคราะห์สัมภาษณ์เด็กและเยาวชนทุกรายและผู้ปกครอง เพื่อจัดทำรายงานด้านสังคม ตามกระบวนการและวิธีการสังคมสงเคราะห์ และนำข้อมูลเพิ่มเติมที่ได้รับบันทึกใส่ไว้ในสมุดประจำตัว แล้วส่งต่อไปยังนักจิตวิทยา / ผู้ที่เกี่ยวข้อง	นักสังคมสงเคราะห์ / นักจิตวิทยา	<p>-แบบสัมภาษณ์เด็กและเยาวชน(sw 01)</p> <p>- คู่มือนักสังคมสงเคราะห์</p>	เด็ก/เยาวชนทุกคนมีเอกสารข้อมูลด้านสังคมครบถ้วน

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร	ผลผลิต/ตัวชี้วัด
การจัดทำ รายงานทาง สังคม สงเคราะห์ (ต่อ)	4. นักสังคมสงเคราะห์สังเด็ก/เยาวชน ที่รับตัวในช่วงสัปดาห์แรกทุกคน ไป พบนักจิตวิทยา / ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็น ครูที่ปรึกษาในช่วงสัปดาห์ที่สอง พร้อม ส่งสมุดประจำตัวที่มีข้อมูลทางด้าน สังคม ไปด้วย	นักสังคมสงเคราะห์	- สมุดประจำตัวเด็ก และเยาวชนที่มีข้อมูล เบื้องต้น	จำนวนเด็กและเยาวชนที่ ส่งต่อให้นักจิตวิทยา
การตรวจทาง จิตวิทยา	1. นักจิตวิทยาพบเด็กและเยาวชนที่รับ ตัวมา 2 สัปดาห์ ในฐานะครูที่ปรึกษา โดยพบทุกวัน ใน 1 สัปดาห์คมนาตรง ที่กำหนด	นักจิตวิทยา	- สมุดประจำตัวเด็ก และเยาวชนที่มีข้อมูล เบื้องต้น - แนวทางการ ดำเนินการด้านครู ที่ปรึกษา	เด็กและเยาวชน มีนักจิตวิทยาเป็นครู ที่ปรึกษาในช่วงรับตัว สัปดาห์ที่สอง
	2. นักจิตวิทยาศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของ เด็ก/เยาวชนที่ส่งมาจากสถานพินิจ เพื่อกำหนดแผนการตรวจวินิจฉัยทาง จิตวิทยา เตรียมเครื่องมือทดสอบทาง จิตวิทยา แบบเก็บข้อมูลต่าง ๆ วัสดุ อุปกรณ์ ที่ต้องใช้ เนื่องจากมีเด็กและ เยาวชนบางรายที่นักจิตวิทยาในสถาน พินิจได้จัดทำรายงานมาบ้างแล้ว จึงต้อง ตรวจสอบ ว่าสมควรต้องจัดทำใหม่หรือ ปรับปรุงข้อมูลบางด้านให้เป็นปัจจุบัน มากขึ้น โดยการทดสอบ การสัมภาษณ์ หรือการสังเกต	นักจิตวิทยา	- สมุดประจำตัวเด็ก และเยาวชนที่มีข้อมูล เบื้องต้น - แบบประเมิน พฤติกรรม จ.04 - รายงานการตรวจทาง จิตวิทยา	นักจิตวิทยามีแผนการ ตรวจวินิจฉัยทางจิตวิทยา สำหรับเด็กและเยาวชน
	3. นักจิตวิทยาพบเด็ก/เยาวชน ในช่วง เวลาที่ตารางกิจกรรมกำหนด หรือเบิก มาพบ ทั้งเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม เพื่อตรวจวินิจฉัยทางจิตวิทยาหรือ สัมภาษณ์เพิ่มเติม ทดสอบใหม่ ตามแต่ กรณีที่ได้วางแผนไว้ โดยดำเนินการ ตามกระบวนการทางจิตวิทยา เพื่อจัดทำ รายงานการตรวจทางจิตวิทยา และส่ง ให้บูรการรวบรวม ไว้ในสมุดประจำตัว	นักจิตวิทยา/ บูรการ	- แบบทดสอบทาง จิตวิทยา - รายงานการตรวจ จิตวิทยาที่มีอยู่เดิม - แบบเก็บข้อมูลทาง จิตวิทยา - แผนการตรวจ วินิจฉัยเพิ่มเติม - คู่มือการปฏิบัติงาน ของนักจิตวิทยา	เด็กและเยาวชนทุกคนมี รายงานการตรวจทาง จิตวิทยาที่เป็นปัจจุบัน

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร	ผลผลิต/ตัวชี้วัด
การจัดทำ รายงานความ ประพฤติก ของเด็กและเยาวชน	1. พ่อบ้านสังเกตพฤติกรรมเด็ก/เยาวชน ในระหว่างการฝึกอบรมเพื่อติดตามและ ประเมินผลการปรับตัว 3 สัปดาห์แรก 2. เมื่อครบ 3 สัปดาห์ พ่อบ้านจัดทำ รายงานความประพฤติกของเด็กและ เยาวชน และส่งให้ธุรการรวบรวมไว้ใน สมุดประจำตัว	พ่อบ้าน/แม่บ้าน/ ธุรการ	- คู่มือการปฏิบัติงาน ของพ่อบ้าน - แบบรายงานความ ประพฤติกของเด็กและ เยาวชน	เด็กและเยาวชนทุกคน ได้รับการสังเกต พฤติกรรมอย่างใกล้ชิด โดยพ่อบ้าน
การสรุป รายงานจำแนก ประเภท	1. นักสังคมสงเคราะห์รวบรวมข้อมูล รายงานของเด็กและเยาวชนทุกรายจาก ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เมื่อเด็ก/เยาวชน เข้ารับการฝึกอบรม ได้ 4 สัปดาห์เพื่อ เตรียมประชุมคณะกรรมการจำแนก ประเภท(หรือตามตารางเวลาที่ศูนย์ฝึกฯ กำหนด)	นักสังคมสงเคราะห์ /พ่อบ้าน/แม่บ้าน/ นักจิตวิทยา/ พยาบาล	- รายงานเกี่ยวกับเด็ก/ เยาวชน ได้แก่ รายงาน ทางสังคม รายงานการ ตรวจทางจิตวิทยา รายงานสภาวะสุขภาพ รายงานความประพฤติก	มีข้อมูลของเด็กและ เยาวชนทุกด้านเพื่อการ สรุปรายงานจำแนก ประเภท
	2. นักสังคมสงเคราะห์จัดประชุม คณะกรรมการจำแนกประเภทโดยทีม สหวิชาชีพ ได้แก่ นักจิตวิทยา พยาบาล พ่อบ้าน ครู โดยมี ผู้อำนวยการเป็น ประธาน นักสังคมสงเคราะห์เป็น เลขานุการ และเป็นผู้สรุปรายงาน จำแนก	ผู้อำนวยการ/ นักจิตวิทยา/ พยาบาล/ พ่อบ้าน /แม่บ้าน / นักสังคมสงเคราะห์	- รายงานทางสังคม - รายงานการตรวจทาง จิตวิทยา - รายงานสภาวะสุขภาพ - รายงานความ ประพฤติก - รายงานจำแนก ประเภท จ.05	เด็ก/เยาวชนทุกคนมี รายงานจำแนกประเภท เพื่อ กำหนดแผนการบำบัด ฟื้นฟู ได้ครอบคลุมทุก ด้าน
การกำหนด แผนบำบัด ฟื้นฟูเฉพาะ ราย	- ในการประชุมคณะกรรมการจำแนก ประเภท ให้คณะกรรมการร่วมกัน พิจารณากำหนดแผนบำบัดเด็กหรือ เยาวชนแต่ละรายไปพร้อมกัน โดยระบุ ถึงสภาพปัญหา ประเภทและระยะเวลา ของกิจกรรมที่จัดให้ เป้าหมายที่ต้องการ พร้อมระบุระยะเวลาในการประเมิน และปรับแผนบำบัดครั้งต่อไปรวมทั้ง จัดทำตารางการเข้าร่วมกิจกรรมของ เด็กเยาวชนแต่ละราย	คณะกรรมการ จำแนกประเภท	- รายงานด้านต่าง ๆ แผนบำบัดเฉพาะราย ตารางกิจกรรมของ ศูนย์ฝึก ฯ	- เด็กและเยาวชนมีแผน บำบัดเฉพาะรายที่ เหมาะสมกับสภาพ ปัญหา - เจ้าหน้าที่แต่ละฝ่าย ทราบความรับผิดชอบ ของตนในการจัด กิจกรรมสำหรับเด็กและ เยาวชน

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร	ผลผลิต/ตัวชี้วัด
การกำหนด แผนบำบัด ฟื้นฟูเฉพาะ ราย (ต่อ)	- นักสังคมสงเคราะห์สรุปลงแผนบำบัด และตารางการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็ก และเยาวชนเฉพาะราย ให้แก่บุคลากร จัดเก็บไว้ในสมุดประจำตัว	นักสังคม สงเคราะห์/บุคลากร	- แผนบำบัดเฉพาะราย - ตารางการเข้าร่วม กิจกรรม	เด็กและเยาวชนมีแผน บำบัดและมีตารางการเข้า ร่วมกิจกรรม
การจัดครูที่ ปรึกษาสำหรับ เด็กและ/ เยาวชน	1. ในการประชุมคณะกรรมการจำแนก ประเภท ให้ที่ประชุมร่วมจัดครูที่ปรึกษา ให้แก่เด็กและเยาวชน โดยกำหนดให้ ครูทุกคนเป็นครูที่ปรึกษา นักสังคม สงเคราะห์ นำส่งข้อมูลเอกสาร ที่เกี่ยวข้องให้ครูที่ปรึกษา และส่งสมุด ประจำตัวให้บุคลากรจัดเก็บ	คณะกรรมการ จำแนกประเภท/ บุคลากร	- แผนบำบัดเฉพาะราย - ตารางการเข้าร่วม กิจกรรม - การมอบหมายครูที่ ปรึกษา - แนวทางการ ปฏิบัติงานครูที่ปรึกษา	เด็ก/เยาวชนทุกคนมีครูที่ ปรึกษาประจำตลอด ระยะเวลาที่อยู่ในศูนย์ฝึก ฯ
	2. ครูที่ปรึกษาพบเด็ก/เยาวชนเพื่อ อธิบายถึงแผนการบำบัดฟื้นฟูเฉพาะ รายให้แก่เด็ก/เยาวชนรับทราบเพื่อให้เด็ก/ เยาวชนเตรียมรับกิจกรรมตามแผนที่ กำหนด และพบกลุ่มเด็ก/เยาวชนภายใต้ การดูแลทุกวัน	ครูที่ปรึกษา	- แผนบำบัดเฉพาะราย - ตารางการเข้าร่วม กิจกรรม	เด็ก/เยาวชน ได้รับ กิจกรรมตามแผน

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร	ผลผลิต/ตัวชี้วัด
การบำบัด ฟื้นฟูเด็ก และเยาวชน	<p>ก. กรณีบำบัดตามตารางกิจกรรมของ ศูนย์ฝึก ฯ</p> <p>1. ในการจัดทำแผนบำบัดเด็กและเยาวชนเฉพาะราย จะต้องระบุว่าเด็กและเยาวชนจะต้องรับการบำบัดหลักสูตรใด เมื่อไร โดยเด็กและเยาวชนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนดในตารางกิจกรรม</p> <p>2. เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในแต่ละหลักสูตรจะต้องกำหนดวัน เวลา และกิจกรรมที่ตนต้องดำเนินการไว้เพื่อจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชน</p> <p>3. หากพบว่าเด็กและเยาวชนรายใดมีปัญหาที่ต้องติดตามต่อ หรือต้องส่งต่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรง เจ้าหน้าที่จะต้องแจ้งให้ครูที่ปรึกษาของเด็กเยาวชนรายนั้นทราบด้วย</p> <p>หมายเหตุ : ทุกกิจกรรมที่ดำเนินการให้ผู้ดำเนินการนำเอกสารใบงานแบบบันทึกต่าง ๆ ไปใส่ในสมุดประจำตัวเด็ก/เยาวชนแต่ละราย</p>	<p>พ่อแม่บ้าน / พนักงานพินิจ / นักจิตวิทยา / นักสังคมสงเคราะห์ /ครู/พยาบาล</p>	<p>- ตารางกิจกรรมของ ศูนย์ฝึก ฯ</p> <p>- แนวทางการปฏิบัติงานของแต่ละวิชาชีพเกี่ยวกับการบำบัด ฟื้นฟูเด็ก/เยาวชน</p> <p>- ใบงานแต่ละกิจกรรมแบบบันทึกกิจกรรมที่ดำเนินการ</p> <p>- แบบประเมินผลการบำบัด ฟื้นฟู</p> <p>- แบบสังเกตพฤติกรรม ฯลฯ</p>	<p>- เด็กเยาวชน ได้รับการบำบัด ฟื้นฟูหรือกิจกรรมที่เหมาะสม</p> <p>- ความวัยและสภาพปัญหา เพื่อแก้ไข พัฒนา</p> <p>- จำนวนกิจกรรม</p> <p>- ใบงาน แบบรายงานการบำบัด ฟื้นฟู เด็ก/เยาวชน</p>
	<p>ข. กรณีบำบัดเด็ก/เยาวชนเป็นรายบุคคล หรือเฉพาะปัญหา</p> <p>1. นักจิตวิทยา/นักสังคมสงเคราะห์/พยาบาล เบิกเด็ก/เยาวชน มารับการบำบัด ตามแผนที่กำหนด</p> <p>2. นักจิตวิทยา/นักสังคมสงเคราะห์/พยาบาล รายงานผลการบำบัด หรือสรุปย่อผลการบำบัดแต่ละครั้งแล้วใส่ไว้ในสมุดประจำตัว</p>	<p>นักจิตวิทยา/นักสังคมสงเคราะห์/พยาบาล/บุคลากร</p>	<p>- แนวทางการปฏิบัติงานด้านการบำบัด ฟื้นฟูของแต่ละวิชาชีพ</p> <p>- แบบบันทึกผลการบำบัด แบบรายงานผลการบำบัด ฟื้นฟู</p>	<p>เด็ก/เยาวชนได้รับการบำบัด ฟื้นฟูตามสภาพปัญหา</p>

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร	ผลผลิต/ตัวชี้วัด
การจัดการเรียนการฝึกวิชาชีพสำหรับเด็กและเยาวชน	<p>1. มีหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับแต่ละชั้น แต่ละวิชา เพื่อประโยชน์ในการกำหนดแผนบَابัด และการกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน</p> <p>2. ครูทุกคน ต้องเขียนแผนการเรียนการสอน บันทึกการสอนของคนและบันทึกระเบียบการเรียนของเด็กและเยาวชนในแต่ละครั้ง แล้วใส่ในสมุดประจำตัว</p> <p>3. มีหลักสูตรหรือโครงการพิเศษหรือกิจกรรมนอกหลักสูตรที่ดำเนินการโดยบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก</p> <p>4. ประเมินผลการเรียนการสอน และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนทุกคนในชั้นเรียนที่รับผิดชอบในรอบ 3 เดือน และส่งให้ นักสังคมสงเคราะห์เพื่อประกอบการพิจารณาเลื่อนชั้น และเข้าร่วมการประชุมทุกครั้ง</p>	นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ (ครู)	<ul style="list-style-type: none"> - แผนการเรียนการสอนของครูเป็นรายวิชา - ตารางกิจกรรมของศูนย์ฝึกฯ - แบบบันทึกการสอนของครู - แบบประเมินผลการเรียน และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน - หลักสูตรวิชาชีพ - หลักสูตรวิชาสามัญ - แผนการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร 	<ul style="list-style-type: none"> - เด็ก/เยาวชน ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่กำหนด - มีแผนการเรียนการสอนรายวิชาและนำเสนอต่อผู้อำนวยการเห็นชอบ

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร	ผลผลิต/ตัวชี้วัด
การประเมินผล การบำบัด ฟื้นฟู	<p>1. บุคลากรที่เกี่ยวข้องสรุปรายงานผลการบำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชน การจัดการเรียนการสอน เด็ก/เยาวชนแต่ละรายทุก 3 เดือน โดยนำใบงานกิจกรรมที่ดำเนินการ หรือแบบบันทึกการบำบัด ฟื้นฟู รวบรวมสรุปเป็นรายงานผลการบำบัด ฟื้นฟูของแต่ละวิชาชีพ และส่งให้นักสังคมสงเคราะห์รวบรวม</p> <p>2. ครูที่ปรึกษาสรุปรายงานประเมินผล และให้คำปรึกษาเด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ ตามความเปลี่ยนแปลงของเด็ก และเยาวชนที่รับผิดชอบ ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา และส่งให้นักสังคมสงเคราะห์รวบรวม</p> <p>3. พ่อบ้านสรุปรายงานความประพฤติของเด็กและเยาวชนที่ตนรับผิดชอบ ในช่วง 3 เดือน และส่งให้นักสังคมสงเคราะห์รวบรวม</p> <p>4. นักสังคมสงเคราะห์นัดประชุมร่วมกับบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันสรุปประเมินผลการบำบัด มีผู้อำนวยการเป็นประธาน โดยให้ยึดแผนบำบัดเฉพาะรายที่จัดทำไว้แล้วเป็นฐานเพื่อการประเมินผลการบำบัด รวมถึงการพิจารณาเลื่อนชั้น หากมีกำหนดไว้เมื่อพบว่าสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนเปลี่ยนแปลงไปต้องปรับแผนบำบัดให้เหมาะสม และสรุปรายงานผลการบำบัดแก่ใจ ฟื้นฟู เด็กเยาวชน รวมทั้งเสนอรายงานผลการบำบัดให้ศาลทราบทุก 6 เดือน</p> <p>5. นักสังคมสงเคราะห์จัดส่งรายงานผลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนให้แก่หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไปเพื่อดำเนินการจัดพิมพ์</p>	<p>บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบำบัด ฟื้นฟู เด็ก/เยาวชน เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ พ่อบ้าน แม่บ้าน ครู พยาบาล รุกรการ ฯ</p>	<p>- แบบบันทึกกิจกรรมบำบัด ของแต่ละวิชาชีพ - ใบงานกิจกรรมที่ดำเนินการ - สรุปรายงานผลการบำบัด ฟื้นฟูเด็ก/เยาวชน - แนวทางการประเมินเลื่อนชั้น - แนวทางการจัดทำแผนบำบัด - แนวทางการประเมินผลการบำบัด - รายงานสรุปผลการบำบัด ฟื้นฟู</p>	<p>- มีการรายงานผลการบำบัด ฟื้นฟูเด็ก/เยาวชนเพื่อเสนอศาล และส่งต่อผู้เกี่ยวข้องทุกเดือน - จำนวนรายงานผลการบำบัด ฟื้นฟู</p>

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร	ผลผลิต/ตัวชี้วัด
การดูแลด้าน สภาพแวดล้อม/ ภูมิทัศน์	<p>1. จัดให้มีผู้รับผิดชอบในการดูแลและการบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ทั้งในด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และสภาพภูมิทัศน์ อย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง</p> <p>2. จัดให้มีระบบการตรวจสอบดูแลอาคารสถานที่และสภาพภูมิทัศน์ รวมทั้งการรายงานผลการตรวจ</p>	พ่อบ้าน/ครู/ พนักงานพินิจ/ เจ้าหน้าที่ธุรการ	<p>- คำสั่งมอบหมายให้ดูแลอาคารสถานที่และสภาพภูมิทัศน์</p> <p>- แบบรายงานผลการตรวจสอบอาคารสถานที่และสภาพภูมิทัศน์</p>	สภาพแวดล้อม อาคารสถานที่และภูมิทัศน์ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีสภาพที่ดี เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของเด็กเยาวชน
การดูแลด้าน การรักษาความปลอดภัย	<p>1. เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือเพื่อดำรงไว้ซึ่งความปลอดภัยและการรักษาสภาพแวดล้อมให้เกิดความปลอดภัย</p> <p>2. เจ้าหน้าที่ที่พบหรือสังเกตเห็นว่ามีสิ่งของต้องสงสัยหรือเหตุการณ์ไม่ปกติเกิดขึ้น จะต้องแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบทันที</p> <p>3. จัดให้มีระบบและแผนการดูแลรักษาสิ่งของต้องห้ามเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง</p> <p>4. จัดให้มีแผนการป้องกันอัคคีภัย แผนการป้องกันและติดตามเมื่อเกิดเหตุหลบหนี หรือก่อเหตุร้ายของเด็ก/เยาวชนและจัดให้มีการซ้อมอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>5. จัดให้มีระบบการตรวจสอบอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์และดำเนินการอย่างสม่ำเสมอรวมทั้งจัดทำรายงานผลการตรวจ</p>	พ่อบ้าน พนักงานพินิจ	<p>- แผนป้องกันอัคคีภัย</p> <p>- แผนป้องกันและติดตามเมื่อเกิดเหตุหลบหนี หรือก่อเหตุร้าย</p> <p>- แผนการตรวจสอบอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์</p> <p>- แบบรายงานด้านความปลอดภัย</p> <p>- คู่มือการปฏิบัติงานด้านพฤตินิสัย</p>	- เด็ก/เยาวชน/เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานและดำเนินชีวิตในศูนย์ฝึกฯ โดยปลอดภัย

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร	ผลผลิต/ตัวชี้วัด
การเตรียม ความพร้อม ก่อนปล่อย	<p>1. ศูนย์ฝึกและอบรมฯ จัดกิจกรรม ปัจฉิมนิเทศและจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อ เตรียมความพร้อมให้กับเด็ก เยาวชน และครอบครัว รวมทั้งการจัดกิจกรรม เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ โดยการ สร้างความร่วมมือกับบุคคล หน่วยงาน องค์กรชุมชนและเครือข่าย</p> <p>2. นักสังคมสงเคราะห์ศึกษาข้อมูลเด็ก และเยาวชนที่ใกล้ครบการฝึกอบรมเพื่อ เตรียมความพร้อมก่อนปล่อย</p> <p>3. นักสังคมสงเคราะห์จัดกิจกรรม ทักษะทางสังคมเพื่อเตรียมความพร้อม ก่อนปล่อยสำหรับเด็ก / เยาวชน</p> <p>4. นักสังคมสงเคราะห์เตรียมความ พร้อมให้กับครอบครัวเพื่อรองรับเด็ก/ เยาวชนภายหลังการปล่อยตัว</p> <p>5. การจัดประชุมเตรียมความพร้อมก่อน ปล่อยร่วมกับครอบครัวและเครือข่าย ชุมชน นักสังคมสงเคราะห์เตรียม แผนการก่อนปล่อยสำหรับเด็กและ เยาวชนแต่ละคนที่มีความเสี่ยงและ จำเป็นที่จะต้องให้ชุมชนดูแลต่อเนื่อง โดยร่วมปรึกษากับครอบครัว ชุมชน และนักสังคมสงเคราะห์ของสถานพินิจ ต้นสังกัดของเด็กและเยาวชน</p> <p>6. นักสังคมสงเคราะห์ดำเนินการ ติดตามผลเด็ก/เยาวชนตามแผนการ ก่อนปล่อย สำหรับเด็กและเยาวชนทุก ราย</p>	นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ที่ เกี่ยวข้อง	- แนวทางการเตรียม ความพร้อมก่อนปล่อย คำพิพากษาของศาล	เด็กและเยาวชนมีแผน เตรียมความพร้อมก่อน ปล่อยที่เหมาะสมและ ได้รับการช่วยเหลือตาม สภาพปัญหา

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร	ผลผลิต/ตัวชี้วัด
การสงเคราะห์ และประสาน กับหน่วยงาน ภายนอกเพื่อ สงเคราะห์ ช่วยเหลือเด็ก/ เยาวชน	<p>1. นักสังคมสงเคราะห์ให้รายละเอียด การให้บริการสงเคราะห์ ช่วยเหลือเด็ก/ เยาวชนในปัญหาต่าง ๆ แก่เจ้าหน้าที่ ของศูนย์ฝึกฯ เพื่อการส่งต่อที่เหมาะสม ตลอดจนให้รายละเอียดการให้บริการ สงเคราะห์ ช่วยเหลือแก่ผู้ปกครอง เด็ก/ เยาวชน ที่มาขอรับบริการ ได้</p> <p>2. นักสังคมสงเคราะห์พบเด็ก/เยาวชน เพื่อศึกษาเป็นรายบุคคลที่มาขอรับการ สงเคราะห์ ช่วยเหลือ เพื่อกำหนด แผนการสงเคราะห์ที่เหมาะสม</p> <p>3. นักสังคมสงเคราะห์ติดต่อ ประสาน กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเด็ก/ เยาวชน ผู้ปกครองไปรับการสงเคราะห์ ช่วยเหลือต่อไป</p> <p>4. นักสังคมสงเคราะห์ศึกษาข้อมูล เกี่ยวกับเด็ก/เยาวชนและจัดส่งให้กับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรับการ สงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ</p> <p>5. นักสังคมสงเคราะห์ติดตามผลการรับ การสงเคราะห์ และสรุปรายงานเพื่อ เสนอผู้อำนวยการและรายงานศาล ต่อไป</p>	นักสังคม สงเคราะห์	- ระเบียบการขอรับ การสงเคราะห์ของ หน่วยงานต่าง ๆ ที่ประสานไว้ เอกสาร ของเด็ก/เยาวชนที่ เกี่ยวข้อง	เด็ก/เยาวชน ได้รับการ สงเคราะห์ ช่วยเหลือที่ เหมาะสมกับสภาพ ปัญหา

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร	ผลผลิต/ตัวชี้วัด
การดำเนินการโครงการต่างๆ ในศูนย์ฝึกฯ	<p>1. ผู้อำนวยการศึกษาข้อมูลกิจกรรมฯ มอบหมายให้ดำเนินการ โดยละเอียด ตามแผนงาน โครงการ งบประมาณ ตัวชี้วัด ที่ศูนย์ฝึกฯ ต้องดำเนินการ ในแต่ละปีงบประมาณ</p> <p>2. ผู้อำนวยการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อ ดำเนินการจัดทำแผนงาน โครงการ ระยะเวลาในการดำเนินการตลอดปี และมอบหมายงานให้เหมาะสมกับ ความรับผิดชอบของแต่ละบุคลากร</p> <p>3. ผู้อำนวยการ ให้คำปรึกษา สนับสนุน กำกับ ติดตาม เร่งรัดให้คณะทำงาน ดำเนินการในความรับผิดชอบเพื่อให้ทัน ตามกำหนดแผนงาน รวมทั้ง ประเมินผลการดำเนินงานและรายงาน มายังผู้บริหารเพื่อทราบ</p>	ผู้อำนวยการ / คณะทำงาน	- เอกสารแผนงาน งบประมาณ โครงการ ตัวชี้วัด ต่าง ๆ ที่กรมฯ แจ้งให้ทราบ	ศูนย์ฝึกฯ ดำเนินการได้ ตามเป้าหมายที่ กรมฯ กำหนด
การติดตามงาน มอบหมายงาน และแนะนำ ให้ คำปรึกษา	<p>1. ผู้อำนวยการเป็นประธานและจัดให้มี การประชุมเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฝึกฯ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อติดตาม งาน ร่วมแสดงความคิดเห็นในการ ปรับปรุงการทำงาน และอื่นๆ</p> <p>2. ผู้อำนวยการเป็นประธานในการ ประชุมคณะกรรมการจำแนก กรรมการ ประเมินผลการบำบัด พื้นฟู เด็ก/เยาวชนที่นำเจ้าหน้าที่ประชุมคณะกรรมการ</p> <p>3. ผู้อำนวยการมอบหมายให้บุคลากร ทุกคนจัดทำแผนงาน ตารางการ ปฏิบัติงาน ในแต่ละวันให้ทราบ เพื่อ สะดวกในการติดตามงาน ประเมินผล การปฏิบัติงาน</p>	ผู้อำนวยการ	- วาระการประชุม -เอกสารประกอบการ ประชุม - รายงานผลการ ประชุมรายเดือน - ตารางกิจกรรมของ ศูนย์ฝึกฯ - แผนการปฏิบัติงาน - ตารางการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่ทุกคน - รายงานผลการ ปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่ทุก 6 เดือน	ศูนย์ฝึกฯ มีการติดตาม ประเมินผลการ ปฏิบัติงานต่อเนื่อง

ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร	ผลผลิต/ตัวชี้วัด
การติดตามงาน มอบหมายงาน และให้ คำแนะนำ ปรึกษา(ต่อ) ปรึกษา(ต่อ)	<p>4. ผู้อำนวยการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ความช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาได้ทันที่</p> <p>5. ผู้อำนวยการให้บุคลากรที่ไปเข้ารับการอบรมหลักสูตรต่าง ๆ สรุปรายงานการอบรม และนำมารายงานในที่ประชุมทราบ พร้อมเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น</p> <p>6. ผู้อำนวยการศึกษาแบบรายงานต่าง ๆ ที่ศูนย์ฝึก ฯ ต้องสรุปและรายงานเป็นรายวัน เดือน ไตรมาส หรือกรณีพิเศษ เพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบและตรวจทานก่อนรายงานมายังกรมฯ หรือหน่วยงานอื่น อีกทั้งกำกับให้ส่งรายงานทันเวลาที่กำหนด</p>	ผู้อำนวยการ		
การเปลี่ยน นโยบายกรม ฯ เพื่อนำไปสู่การ ปฏิบัติ	<p>1. ผู้อำนวยการศึกษา ทำความเข้าใจกับระบบงานของศูนย์ฝึก ฯ ทุกด้าน ได้แก่ ด้านการดูแล บำบัด พื้นฟู ด้านเอกสาร ด้านการเงิน พัสดุ บุคลากร ฯลฯ</p> <p>2. ผู้อำนวยการศึกษาหลักการ รายละเอียดวิธีการของนโยบายต่างๆ ในกรณีที่มีการแจ้งให้ดำเนินการ และให้บุคลากรร่วมกันกำหนดแผนในการดำเนินการ โดยเน้นให้เป็นการผสมผสานเข้าไปในการดำเนินงานที่ทำอยู่แล้ว เพื่อมิให้เป็นภาระที่ต้องทำเพิ่มอีก</p> <p>3. ผู้อำนวยการติดตามดูแล ให้คำปรึกษาในการดำเนินการและรายงานผลการปฏิบัติงานให้กรมฯ ทราบ</p>	ผู้อำนวยการ	- หนังสือ นโยบาย เอกสารวิชาการ	ศูนย์ฝึก ฯ มีการปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ โดยความเข้าใจ และร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่าย

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายเกษมสันต์ อัมพันธ์
วัน เดือน ปีเกิด	12 มิถุนายน 2498
สถานที่เกิด	อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี
ประวัติการศึกษา	การศึกษาระดับมัธยมศึกษา (กศ.บ) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2523 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2528 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2547
สถานที่ทำงาน	ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 1 จังหวัดระยอง กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม
ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 1 จังหวัดระยอง

